

METRUM

SIA „METRUM”

Reģ. Nr. 40003388748

Ģertrūdes iela 47-3, Rīga, LV-1011

Tālr. 80008100

E-pasts: metrum@metrum.lv

www.metrum.lv

Rēzeknes novada pašvaldība

Reģ. Nr. 90009112679

Atbrīvošanas aleja 95A, Rēzekne, LV-4601

Tālr. 64622238

E-pasts: info@rezeknesnovads.lv

www.rezeknesnovads.lv

RĒZEKNES NOVADA VIĻĀNU APVIENĪBAS TERITORIJAS PLĀNOJUMS

PASKAIDROJUMA RAKSTS

RĒZEKNES NOVADA VIĻĀNU APVIENĪBAS TERITORIJAS PLĀNOJUMS

Izstrādāts saskaņā ar Ministru kabineta 14.10.2014. noteikumiem Nr. 628 „Noteikumi par pašvaldību teritorijas attīstības plānošanas dokumentiem” (spēkā no 01.05.2015.)

PASKAIDROJUMA RAKSTS

Saskaņā ar MK 14.10.2014. noteikumiem Nr. 628 „Noteikumi par pašvaldību teritorijas attīstības plānošanas dokumentiem” (spēkā kopš 01.05.2015.), turpmāk tekstā – MK 14.10.2014. noteikumi Nr. 628, teritorijas plānojuma Paskaidrojuma rakstā ietver spēkā esošo teritorijas plānojumu, lokālplānojumu un detālplānojumu īstenošanas izvērtējumu, sagatavotās teritorijas plānojuma redakcijas risinājumu aprakstu un tā atbilstību ilgtspējīgas attīstības stratēģijai (MK 14.10.2014. noteikumu Nr. 628 29. punkts). Papildus norādīts (MK noteikumu Nr. 628 30. punkts), ka gadījumos, ja teritorijas plānojumā paredzētas ciemu robežu izmaiņas, Paskaidrojuma rakstā papildus šo noteikumu 29. punktā noteiktajam ietver šādas nepieciešamības pamatojumu.

GRAFISKĀ DAĻA

Rēzeknes novada Viļānu apvienības (turpmāk tekstā – Viļānu apvienības) teritorijas plānojuma Grafiskās daļas kartes „Viļānu pilsētas, Viļānu, Dekšāres, Sokolku pagasta funkcionālais zonējums” un „Viļānu pilsētas, Jaunviļānu, Aļņu, Dekšāres, Radopoles, Strupļu ciemu funkcionālais zonējums”, kā arī Paskaidrojuma rakstā iekļautās tematiskās kartes sagatavotas uz Latvijas Ģeotelpiskās informācijas aģentūras izsniegtās topogrāfiskās kartes pamatnes ar mēroga noteiktību 1:10 000. Darba procesā izmantota arī 2021. gada ortofoto karte ar 0,25 m izšķirtspēju.

Grafiskās daļas kartes „Viļānu pilsētas, Viļānu, Dekšāres, Sokolku pagasta funkcionālais zonējums”, „Viļānu pilsētas, Jaunviļānu, Aļņu, Dekšāres, Radopoles, Strupļu ciemu funkcionālais zonējums” izstrādātas, ievērojot MK 30.04.2013. noteikumos Nr. 240 „Vispārīgie teritorijas plānošanas, izmantošanas un apbūves noteikumi” (turpmāk tekstā – MK 30.04.2013. noteikumi Nr. 240), noteikto teritorijas izmantošanas veidu klasifikāciju un Teritorijas attīstības plānošanas informācijas sistēmā noteiktās datu standartizācijas prasības.

TERITORIJAS IZMANTOŠANAS UN APBŪVES NOTEIKUMI

Viļānu apvienības teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumi izstrādāti Teritorijas attīstības plānošanas informācijas sistēmas vidē, ņemot vērā MK 30.04.2014. noteikumus Nr. 240 un citu spēkā esošo normatīvo aktu prasības.

PĀRSKATS PAR TERITORIJAS PLĀNOJUMA IZSTRĀDI

Ietverta visa ar teritorijas plānojuma izstrādi un publiskās apspriešanas procesu saistītā dokumentācija un materiāli. Sagatavots, pamatojoties uz Viļānu novada domes 25.10.2018. apstiprinātā darba uzdevuma teritorijas plānojuma izstrādei 7. punktu.

TERITORIJAS PLĀNOJUMA IZSTRĀDES UN DARBA GRUPAS VADĪTĀJA

TATJANA KĀRKLINIECE, Rēzeknes novada pašvaldības Attīstības plānošanas nodaļas teritorijas plānotāja – kartogrāfe

TERITORIJAS PLĀNOJUMA IZSTRĀDES DARBA GRUPA

INGA KRUSTE, Rēzeknes novada pašvaldības Attīstības plānošanas nodaļas teritorijas plānotāja

ANDRIS STAFECKIS, Rēzeknes novada pašvaldības izpilddirektora vietnieks

IVARS IKAUNIEKS, iestādes „Viļānu apvienības pārvalde” vadītājs

INGA ALEKSANDROVIČA, Būvvaldes vadītāja

VLADIMIRS KALINKO, Būvvaldes arhitekts

RUTA SIDOROVA, vecākā vides aizsardzības speciāliste

JURIS ZVĪDRIŅŠ, Zemes un publisko ūdeņu pārvaldības dienesta vadītājs

MARTA VIZULE, Zemes un publisko ūdeņu pārvaldības dienesta vecākā zemes lietu speciāliste

LIDIJA KUZŅECOVA, Zemes un publisko ūdeņu pārvaldības dienesta vecākā zemes lietu speciāliste

ALBERTS KINDZULIS, Saimniecības un nekustamā īpašuma apsaimniekošanas nodaļas komunālinženieris

TERITORIJAS PLĀNOJUMA IZSTRĀDĒ IESAISTĪTIE SIA „METRUM” SPECIĀLISTI

MĀRA KALVĀNE, arhitekte – teritorijas plānojuma risinājumu izstrāde, t.sk. Teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumu izstrāde

VITA ZUICĀNE, teritorijas plānotāja – teritorijas plānojuma risinājumu izstrāde, t.sk. Paskaidrojuma raksta un Teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumu izstrāde, Pārskata par teritorijas plānojuma izstrādi sagatavošana

JĀNIS SKUDRA, kartogrāfs – teritorijas plānojuma risinājumu izstrāde, t.sk. Grafiskās daļas karšu un Paskaidrojuma rakstā iekļauto tematisko karšu sagatavošana

MARUTA BLŪMA, telpiskās attīstības plānotāja (līdz 2021. gada jūlijam) – teritorijas plānojuma risinājumu izstrāde

SATURS

IEVADS	5
I TERITORIJAS PLĀNOJUMA IZSTRĀDE	6
II TERITORĪLAIS KONTEKSTS	8
III TERITORIJAS PAŠREIZĒJĀS IZMANTOŠANAS ĪSS APRAKSTS UN TERITORIJAS ATTĪSTĪBAS PRIEKŠNOTEIKUMI	13
IV SPĒKĀ ESOŠO TERITORIJAS ATTĪSTĪBAS PLĀNOŠANAS DOKUMENTU ĪSTENOŠANAS IZVĒRTĒJUMS....	21
V TERITORIJAS PLĀNOJUMA RISINĀJUMU APRAKSTS UN TO PAMATOJUMS.....	37
5.1. MĒRĶIS UN UZDEVUMI.....	37
5.2. FUNKCIONĀLAIS ZONĒJUMS, TERITORIJAS IZMANTOŠANA UN APBŪVES PARAMETRI	38
5.3. TERITORIJAS AR ĪPAŠIEM NOTEIKUMIEM.....	40
5.4. APDZĪVOJUMA STRUKTŪRA UN CIEMU ROBEŽAS.....	41
5.5. DZĪVOJAMĀS UN PUBLISKĀS APBŪVES TERITORIJAS	43
5.6. RŪPNIECISKĀS APBŪVES TERITORIJAS	43
5.7. KULTŪRVĒSTURISKĀS TERITORIJAS	44
5.8. DABAS TERITORIJAS.....	46
5.9. TRANSPORTA INFRASTRUKTŪRA.....	49
5.10. INŽENIERTEHNISKĀ INFRASTRUKTŪRA.....	53
5.11. VIDES RISKI	54
5.12. DEGRADĒTĀS TERITORIJAS	56
5.13. AIZSARGJOSLAS UN CITI APROBEŽOJUMI.....	59
5.14. PAŠVALDĪBAS FUNKCIJU REALIZĒŠANAI NEPIECIEŠAMĀS ZEMES VIENĪBAS	60
VI TERITORIJAS PLĀNOJUMA ATBILSTĪBA VIĻĀNU APVIENĪBAS ILGTSPĒJĪGAS ATTĪSTĪBAS STRATĒĢIJAI .	61
PIELIKUMS. VIĻĀNU APVIENĪBAS APDZĪVOTO VIETU PLĀNOŠANAS IDEJAS LATVIJAS PSR LAIKOS	63

IEVADS

Viļņu apvienības teritorijas plānojums izstrādāts, pamatojoties uz 25.10.2018. pieņemto lēmumu Nr. 13, 26§ „Par Viļņu apvienības Teritorijas plānojuma 2019.-2031. gadam izstrādes uzsākšanu”, ar grozījumiem, kas veikti ar Rēzeknes novada pašvaldības domes 2021. gada 23. septembrī pieņemto lēmumu Nr. 284 „Par Viļņu novada pašvaldības domes 2018. gada 25. oktobra lēmuma „Par Viļņu novada Teritorijas plānojuma 2019.-2031. gadam izstrādes uzsākšanu” (prot. Nr. 13, 26. §) grozīšanu un 2020. gada 29. decembra lēmuma „Par Viļņu novada teritorijas plānojuma redakcijas nodošanu publiskai apspriešanai un atzinuma saņemšanai” (prot. Nr. 17, 1. §) atcelšanu” (prot. Nr. 13, 3. §).

Kopš spēkā esošā Viļņu apvienības (līdz 01.07.2021. – Viļņu novada) teritorijas plānojuma apstiprināšanas, Latvijas Republikā ir būtiski mainījusies teritorijas attīstības plānošanas normatīvā bāze (tāpat arī būvniecību regulējošie normatīvie akti un citi tiesību akti), reglamentējot valstī vienotu funkcionālā zonējuma klasifikāciju, t.sk. apzīmējumus, un nosakot nepieciešamību izstrādāt teritorijas plānojumu Teritorijas attīstības un plānošanas informācijas sistēmā.

Līdz ar MK 30.04.2013. noteikumu Nr. 240 stāšanos spēkā, liela daļa teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumu šobrīd ir noteikti centralizēti, visā valstī vienādi, un vietējai pašvaldībai ir deleģētas tiesības ar savu teritorijas plānojumu regulēt tikai atsevišķus teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumu jautājumus, līdz ar to pašreizējais Viļņu apvienības teritorijas plānojums (skatīt IV nodaļu) nav atbilstoši pielietojams.

Papildus tam, 13.04.2014. tika apstiprināta Viļņu novada ilgtspējīgas attīstības stratēģija līdz 2014.-2030. gadam (turpmāk tekstā – Viļņu apvienības IAS; tekstā tiek lietots “apvienības”, ņemot vērā Rēzeknes novada pašvaldības domes pieņemto lēmumu par jaunizveidotā novada teritoriālo iedalījumu), un likumam „Teritorijas attīstības plānošanas likums” (2011) nosaka, ka stājoties spēkā jaunam augstāka līmeņa teritorijas attīstības plānošanas dokumentam, vietējai pašvaldībai ir jāizvērtē tās teritorijas plānojums un jālemj par nepieciešamību izdarīt tajā grozījumus.

Likuma „Par pašvaldībām” (1994) 14. panta otrās daļas 1. punktā ir teikts, ka viens no pašvaldības pienākumiem, pildot savas funkcijas, ir izstrādāt pašvaldības teritorijas plānojumu. Savukārt, Teritorijas attīstības plānošanas likuma 12. panta pirmajā un trešajā daļā – ka vietējās pašvaldības kompetencē ir izstrādāt, koordinēt un uzraudzīt teritorijas plānojuma īstenošanu. Ņemot vērā iepriekš minēto, pašvaldības dome pieņēma lēmumu uzsākt jauna teritorijas plānojuma izstrādi.

Teritorijas plānojuma **MĒRĶIS** ir veidot pamatu ilgtspējīgai, efektīvai un racionālai apvienības teritorijas un tās resursu izmantošanai, izvērtēt teritorijas attīstībai esošo potenciālu un noteikt tā izmantošanai nepieciešamās prasības un ierobežojumus, radīt labvēlīgus apstākļus uzņēmējdarbības attīstībai un investīciju piesaistei, radīt priekšnoteikumus vides kvalitātes nodrošināšanai, rūpniecisko un vides risku novēršanai, veicināt pakalpojumu pieejamību un optimālu transporta sistēmas funkcionēšanu, saglabāt dabas un kultūras mantojumu, ainavas un bioloģisko daudzveidību, kā arī paaugstināt kultūrainavas un apdzīvoto vietu kvalitāti.

Viļņu apvienības teritorijas plānojums ir izstrādāts atbilstoši spēkā esošajam normatīvajam regulējumam, detalizējot Viļņu apvienības IAS noteikto telpiskās attīstības perspektīvas vīziju, mērķus, prioritātes un teritoriju specializācijai atbilstošu telpiskās struktūras attīstības modeli.

Atbilstoši Teritorijas attīstības plānošanas likumam, teritorijas plānojumā tiek noteiktas prasības teritorijas izmantošanai un apbūvei, t.sk. funkcionālais zonējums, publiskā infrastruktūra, teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumi. Teritorijas plānojuma prasības ir saistošas, izstrādājot lokālplānojumus (izņemot, ja ar lokālplānojumu tiek veikti grozījumi teritorijas plānojumā), detālplānojumus, tematiskos plānojumus, kā arī uzsākot jebkuru zemes vienību sadalīšanu, apvienošanu, būvniecību, teritorijas labiekārtošanu, zemes dziļi izmantošanu un/vai citu saimniecisko darbību.

I TERITORIJAS PLĀNOJUMA IZSTRĀDE

Teritoriju plānošana ir ilgstošs, komplicēts un pēc būtības nepārtraukts process. Viļānu apvienības teritorijas plānojuma izstrādes darba uzdevumā noteikto mērķu un uzdevumu sekmīgai sasniegšanai, darba izpildes procesā tika izvirzītas šādas galvenās pieejas, uz kurām tika balstīts viss darba process:

TERITORIJAS PLĀNOJUMA IZSTRĀDE TAPIS

Sistēmas mērķis ir nodrošināt visu līmeņu teritorijas attīstības plānošanas dokumentu un ar teritorijas plānošanu saistītās informācijas uzkrāšanu, apstrādi un publisku pieejamību. Pēc teritorijas plānojuma apstiprināšanas un stāšanās spēkā, ikvienam interesantam vienotajā valsts un pašvaldību pakalpojumu portālā latvija.lv būs pieejams e-pakalpojums „Pašvaldības apstiprināta izziņa par zemes vienības atļauto izmantošanu saskaņā ar teritorijas plānojumu”.

PLĀNOŠANA, SAISTOT TERITORIJAS PLĀNOJUMU AR CITIEM PLĀNOŠANAS DOKUMENTIEM

Nacionāla līmeņa, Latgales plānošanas reģiona izstrādāto teritorijas attīstības plānošanas dokumentu un Viļānu apvienības IAS izvērtēšana attiecībā uz Viļānu apvienības teritorijas plānošanas nosacījumiem un nepieciešamo pārrobežu plānošanu, kā arī spēkā esošā teritorijas plānojuma izvērtēšana, saglabājot tos risinājumus, kuri ir joprojām aktuāli, pamatoti un atbilst šī brīža plānošanas un normatīvo aktu prasībām.

ATKLĀTA KOMUNIKĀCIJA AR PAŠVALDĪBU UN SABIEDRĪBU PLĀNOŠANAS LAIKĀ

Kā viens no būtiskiem plānošanas principiem minams atklātības princips. Vadoties no likuma „Par pašvaldībām” (1994) 3. panta, pašvaldībām jādarbojas, ievērojot valsts un attiecīgās administratīvās teritorijas iedzīvotāju intereses. Normatīvajos aktos noteikts, ka sabiedrības līdzdalība ir obligāta plānošanas procesa sastāvdaļa. Ar sabiedrības līdzdalību Teritorijas attīstības plānošanas likuma 4. panta izpratnē tiek saprasts, ka ikvienai fiziskai un juridiskai personai ir tiesības iepazīties ar spēkā esošajiem un publiskajai apspriešanai nodotajiem teritorijas plānojumiem, kā arī tās var piedalīties plānojumu publiskajā apspriešanā, izteikt un aizstāvēt savu viedokli un iesniegt priekšlikumus. Ikviens fiziskā un juridiskā persona ir tiesīga noteiktā termiņā iesniegt rakstveida priekšlikumus un atsauksmes par teritorijas plānojumu un saņemt rakstveida atbildi par to. Viļānu apvienības teritorijas plānojuma izstrādes gaitā, gan uzsākot tā izstrādes procesu, gan visā tālākajā plānošanas procesā, tiek veikti sabiedrības līdzdalības pasākumi (rīkojot sanāksmes, t.sk. organizējot publiskās apspriešanas pasākumus, kā arī nodrošinot iedzīvotājiem un visiem interesentiem informācijas saņemšanu).

Ar apstiprināto Viļānu apvienības teritorijas plānojumu, t.sk. publiskajai apspriešanai nodoto redakciju, interesenti varēs iepazīties valsts vienotajā ģeotelpiskās informācijas portālā geolatvija.lv, pašvaldības tīmekļa vietnē www.rezeknesnovads.lv un klātienē.

TERITORIJAS PLĀNOŠANA TIESĪBU NORMU IETVAROS

Viļānu apvienības teritorijas plānojums izstrādāts, ievērojot spēkā esošos normatīvos aktus teritorijas attīstības plānošanas jomā, citus saistītos tiesību aktus, Latvijas būvnormatīvus, kā arī ņemts vērā Latvijas Republikas Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas izstrādātais metodiskais materiāls „Ieteikumi teritorijas plānojumu un lokālplānojumu atbilstībai normatīvo aktu regulējumam”.

TERITORIJAS IZMANTOŠANAS UN APBŪVES NOTEIKUMU IZSTRĀDE

Viļānu apvienības teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumi (turpmāk – TIAN), kas pēc plānojuma apstiprināšanas tiek izdoti kā pašvaldības saistošie noteikumi, izstrādāti ievērojot MK 03.02.2009. noteikumus Nr. 108 „Normatīvo aktu projektu sagatavošanas noteikumi”. Proti, tajos nav ietvertas normas, kas dublē augstāka vai tāda paša spēka normatīvā akta tiesību normās ietvertais normatīvais regulējums. Ņemot vērā, ka, pēc 2021. gadā veiktās administratīvi teritoriālās reformas, bijušais Viļānu novads tika pievienots Rēzeknes novadam, Viļānu apvienības TIAN iekļautās prasības maksimāli pielāgotas Rēzeknes novada pašvaldības saistošo noteikumu daļai „Rēzeknes novada teritorijas plānojuma teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumi”.

TERITORIJAS PLĀNOŠANA, VEIDOJOT ĢEOGRĀFISKĀS INFORMĀCIJAS SISTĒMAS DATU BĀZI

Lai sagatavotu teritorijas plānojuma Grafisko daļu, tika izmantoti dažādi datu avoti – iepriekš izstrādātie teritorijas plānojumi, topogrāfiskā un ortofoto karte, kadastra informācija, pašvaldībā līdz šim uzkrātā informācija. Visa telpiskā informācija apkopota vienotā datu bāzē, ar kuru ērti un vienkārši var strādāt.

STRATĒĢISKAIS IETEKMES UZ VIDI NOVĒRTĒJUMS

Saskaņā ar likumu „Par ietekmes uz vidi novērtējumu” (1998), plānošanas dokumentiem, kuru īstenošana var būtiski ietekmēt cilvēku veselību un vidi, veic stratēģisko ietekmes uz vidi novērtējumu. Vides pārraudzības valsts birojs, izvērtējot iesniegto iesniegumu atbilstoši MK 23.03.2004. noteikumu Nr. 157 „Kārtība, kādā veicams ietekmes uz vidi stratēģiskais novērtējums” prasībām, 21.05.2020. pieņēma lēmumu Nr. 4-02/34 „Par stratēģiskā ietekmes uz vidi novērtējuma procedūras nepiemērošanu”.

II TERITORIĀLAIS KONTEKSTS

Teritorijas attīstības plānošanas likums definē astoņus teritorijas attīstības plānošanas principus, kur viens no tiem – savstarpējās saskaņotības princips, kas nozīmē – teritorijas attīstības plānošanas dokumentus izstrādā, tos savstarpēji saskaņojot un izvērtējot citos teritorijas attīstības plānošanas dokumentu noteikumos noteikto. Minētā likuma 23. pants nosaka, ka vietējās pašvaldības teritorijas plānojumu izstrādā atbilstoši vietējās attīstības stratēģijai un ievērojot citus nacionālā, reģionālā un vietējā līmeņa teritorijas attīstības plānošanas dokumentus.

Šajā nodaļā Viļānu apvienība aplūkota nacionālā un reģionālā kontekstā, kā arī sniegts apraksts par kopējo interešu jautājumiem, kas skar kaimiņu pašvaldības.

NACIONĀLAIS KONTEKSTS

2010. gada 10. jūnijā Saeimā tika apstiprināta **Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģija līdz 2030. gadam** (Latvija 2030), kas ir Latvijas ilgtermiņa attīstības plānošanas dokuments.

Atbilstoši Latvija 2030, tiek izstrādāti jauni vai izvērtēti un aktualizēti jau esošie nacionāla, reģionāla un vietēja līmeņa teritorijas attīstības, kā arī nozaru politiku plānošanas dokumenti, kas vienlaikus ir arī Latvija 2030 īstenošanas instrumenti. Tā parāda valsts un sabiedrības tālākos uzdevumus ceļā uz vienotu mērķi – līdzsvarotu un ilgtspējīgu valsts attīstību, norāda veidus, kā veiksmīgi reaģēt uz globālajām pārmaiņām, to radītos izaicinājumus pārvēršot arvien jaunās iespējās.

Atbilstoši Latvijas nākotnes telpiskajai struktūrai, Viļānu apvienība ietilpst lauku attīstības telpā. Latvija 2030 lauku telpas attīstībai nosaka dažādus risinājumus, tostarp lauksaimniecības zemju konsolidācijai un zemju apmežošanai. Tādējādi Viļānu apvienības TP izstrādes gaitā jāizvērtē to detalizēšana teritorijas izmantošanas nosacījumu izvirzīšanai.

Latvija 2030 ir noteiktas septiņas prioritātes, no kurām sestā „Telpiskā attīstības perspektīva” uzsver trīs galvenos attīstības aspektus:

- *Sasniedzamība un mobilitātes iespējas* – Viļānu apvienības attīstību sekmē tā salīdzinoši izdevīgais ģeogrāfiskais novietojums attiecībā pret starptautiskas nozīmes transporta koridoru, kas veido savienojumu ar Rīgu un Rēzekni. Tādēļ, mobilitātes uzlabošanai un attīstības sekmēšanai, novadā nepieciešams uzlabot visu līmeņu autoceļus, kā arī sabiedriskā transporta pakalpojumu pieejamību.
- *Apdzīvojum¹ kā ekonomiskas attīstības, cilvēku dzīves un darba vide* – Viļānu apvienības attīstības centram – Viļānu pilsētai, jāpilda novada nozīmes attīstības centra loma, sniedzot apkārtējo teritoriju iedzīvotājiem pakalpojumus un nodrošinot darba vietas. Savukārt veiksmīgai attīstībai jānodrošina visa veida infrastruktūras kvalitatīvu uzlabošanu un attīstību, pamata (izglītības, veselības, sociālo u.c.) pakalpojumu un kvalitatīvu mājokļu pieejamību, kultūras un brīvā laika pavadīšanas iespējas, kā arī uzņēmējdarbības aktivitāti, radot darba iespējas attīstības centrā. Ar teritorijas plānojuma palīdzību, apvienības teritorijā esošo vai potenciālo nekustamo īpašumu īpašniekiem jāpiedāvā iespēja gan veidot dzīvesvietu, gan attīstīt uzņēmējdarbību tam piemērotās teritorijās.

Latvija 2030 paredz, ka, lai sekmētu lauku teritoriju integrēšanos savstarpēji papildinošos tīklos, jāievēro integrēta pieeja attīstības un atbalsta plānošanā un īstenošanā. Plānojot un īstenojot attīstību lauku teritorijās, jāparedz pasākumi lauku ekonomikas dažādošanai un pieejamo izaugsmes resursu efektīvākai izmantošanai, tādā veidā sekmējot dzīves kvalitātes uzlabošanu.

- *Nacionālo interešu telpas* – unikālas specifiskas teritorijas, kas ir nozīmīgas visas valsts attīstībai. Viļānu apvienība atrodas trīs specifiskās attīstības telpās, kas saistītas ar nacionālajām interesēm, t.i.: starptautiskas nozīmes transporta koridors (TEN-T tīklā) – autoceļš A12/E22, stratēģiskās nozīmes dzelzceļš austrumu-rietumu virzienā, dabas liegums „Lubāna mitrājs” (NATURA 2000 teritorijas daļa) un Daugavas upes baseina apgabals un tā apsaimniekošana.

¹ apdzīvojuma struktūra noteikta Latvija 2030, kur attēloti nacionālas un reģionālas nozīmes centri, bet zemākas pakāpes centri tiek definēti reģionu stratēģijās (skatīt sadaļu „Reģionālais konteksts”)

Viļānu apvienības teritorijas plānojuma risinājumiem jānodrošina Latvija 2030 noteikto prioritāšu attīstības iespējas, lai Viļānu apvienības teritorija būtu daudzveidīga un tajā notiktu uz kvalitatīvu dzīves vidi orientēta teritorijas attīstība. Jāplāno attīstīt gan dzīvojamās, gan publiskās un ražošanas apbūves teritorijas, vienlaicīgi aizsargājot dabas un kultūras vērtības.

Latvijas Nacionālais attīstības plāns 2021.-2027. gadam (NAP 2027) tika apstiprināts 2020. gada 2. jūnijā, un tā īstenošana sākusies no 2021. gada. Dokuments nosaka stratēģiskos mērķus, prioritātes un uzdevumus valsts attīstībai nākamajiem septiņiem gadiem, lai panāktu Latvijas un ikviena iedzīvotāja izaugsmi un labklājības pieaugumu.

NAP 2027 vadmotīvs aptver četrus virzienu fundamentālas pārmaiņas un izaugsmi: „Vienlīdzības tiesības”, „Dzīves kvalitāte”, „Zināšanu sabiedrība” un „Atbildīga Latvija”. Uz šo virzienu bāzes ir definēti seši stratēģiskie mērķi (prioritātes) un rīcības. Sešās prioritātēs kopumā 18 rīcības virzienos noteikto 124 uzdevumu īstenošana ir sasaistīta ar laikposmā no 2021. līdz 2027. gadam Latvijas attīstībai plānotajiem pieejamajiem finanšu resursiem aptuveni 14,5 miljardu EUR kopapjomā no valsts budžeta attīstības daļas, Eiropas Savienības struktūrfondiem un citiem finanšu avotiem.

REĢIONĀLAIS KONTEKSTS

Latgales stratēģija 2030 (turpmāk tekstā – Latgales stratēģija) nosaka plānošanas reģiona ilgtermiņa attīstības redzējumu, stratēģiskos mērķus, prioritātes un telpiskās attīstības perspektīvu. Viļānu apvienības teritorijas plānojuma risinājumiem jālokālizē Latgales plānošanas reģiona kopējo ilgtermiņa vīziju, parādot Viļānu apvienības lomu un artavu reģiona kopējās attīstības sekmēšanā.

Latgales stratēģijas vīzijā iezīmēts jeb tās lielais mērķis ir panākt straujāku reģiona ekonomisko attīstību, lai celtu cilvēku ienākumus, saglabātu un vairotu Latgales bagātīgo potenciālu un padarītu Latgali par pievilcīgu dzīves vidi nākamajām paaudzēm. Latgales vīzija 2030. gadam ir “Gudrā Latgale”.

Latgales stratēģija nosaka četrus stratēģiskos virzienus, kuri koncentrē uzmanību galvenā mērķa sasniegšanai, tie ir: prasmes (cilvēkresursu attīstība), savienojumi (ceļi, dzelzceļi, robežas, telekomunikācijas), gudra pārvaldība (pakalpojumu pieejamība un reģiona telpiskā struktūra) un efektīvi uzņēmumi (uzņēmumi un uzņēmējdarbība).

Attiecībā uz Viļānu apvienību var attiecināt vairākas stratēģisko mērķu sasniegšanai izvirzītās prioritātes, kuras balstās jau uz esošām Latgales reģiona pamatvērtībām, tā, piemēram, lauki – spēcīgas lauku saimniecības, latgaliskā kultūra un raksturīgā ainava (to uzskaitījums iekļauts Viļānu apvienības IAS).

Teritorijas attīstības plānošanas likums nosaka, ka reģionālajā līmenī teritorijas attīstību plāno, izstrādājot plānošanas reģiona ilgtspējīgas attīstības stratēģiju un attīstību programmu. Latgales stratēģijā nav iekļauta reģiona telpiskās attīstības perspektīva grafiskā veidā un tikai daļēji atspoguļots rakstveidā, tādēļ turpmākajās rindkopās sniegts apskats par Viļānu apvienības vietu Latgales reģiona telpiskajā struktūrā un vadlīnijām funkcionālo telpu plānošanai atbilstoši **Latgales plānošanas reģiona teritorijas plānojumam** (turpmāk tekstā – Latgales reģiona TP).

Par galvenajām Latgales reģiona telpiskajām vērtībām teritorijas plānojumā noteikts tradicionālais apdzīvojums, Daugavas ieleja, ezeri (simbols „Ezerzeme”), aizsargājamo dabas teritoriju kompleksi, meži, derīgo izrakteņu atradnes un starptautiskie transporta koridori.

Viļānu pilsēta noteikta kā novada nozīmes attīstības centrs, kuram jānodrošina apkārtējo lauku teritoriju attīstība un dzīvotspējas saglabāšana. Tam jāattīstās arī kā daudzfunkcionālam pakalpojumu centram. Ciemi ar iedzīvotāju skaitu līdz 1000 ir vietējās nozīmes apdzīvotās vietas, bet sādžas un viensētas – pārējās apdzīvotas vietas. Latgales reģiona TP atbalsta ciemu un viensētu attīstību un paredz, ka nākotnē tiem būs vietējās ekonomiskās attīstības atbalsta centru loma², tajā pat laikā konkrēto vietu potenciāla izvērtēšana un lomas noteikšana ir katras vietējās pašvaldības kompetencē.

Plānošanas dokumentā norādīts, ka vietējo pašvaldību teritorijas plānojumos jārod risinājumi, lai ciemu iedzīvotājiem būtu nodrošināta pieeja pamata izglītībai, neatliekamajai medicīniskajai palīdzībai, lai būtu

² Jāatzīmē, ka Latgales reģiona TP izstrāde un apstiprināšana notika pirms ekonomiskās situācijas pasliktināšanās valstī kopumā (jeb “pirmskrīzes” gados, proti, pirms 2008. gada)

iespējas saņemt minimālo pakalpojumu un preču klāstu, kā arī tikt nodrošinātas satiksmes iespējas līdz tuvākajam lielajam centram. Savukārt viensētu un to grupu pastāvēšana reģiona plānojumā atbalstīta, lai tiku saglabāts tradicionālais lauku apdzīvotuma veids, veicināta vienmērīga lauku apdzīvotība, saglabāta kultūrainava un tradīcijas. Viensētu loma var palielināties, attīstoties lauku tūrismam, tāpat arī to izmantošana par brīvdienu un vasaras mājokli pilsētniekiem. Viļānu apvienības gadījumā, būtisks aspekts ir Viļānu pilsētas atrašanās cieši pie transporta koridora, tādējādi tika prognozēts, ka, līdz ar to ietekmes sfēras paplašināšanos, palielināties iespējas piesaistīt investīcijas jomās, kur nepieciešama laba sasniedzamība. Tāpat, izmantojot, savu kādreizējo bāzi selekcijā, Viļāni var attīstīties kā nacionāli nozīmīgs lauksaimniecības zinātnes centrs³.

Nozīmīga loma telpiskajā struktūrā ir lauku teritorijām, tās vīzija – zaļā Latgale, ekoloģiski tīrā, ar dabas resursiem, ainavām, tīriem ūdeņiem, latgaliešu kultūras tradīcijām bagātā Latgale. Lauku nākotne saistāma ar tādām nozarēm kā lauksaimniecību, bioloģisko lauksaimniecību, mežsaimniecību, tūrismu, ekoloģisko tūrismu, amatniecību, zivsaimniecību, produkciju ar augstu pievienotu vērtību un ražošanu, kas balstīta vietējos dabas resursos.

Viļānu apvienība vēlamajā Latgales atvērta telpas struktūrā iekļaujas lauksaimniecības attīstības teritorijā, kur prioritāte ir lauksaimnieciska lielražošana. Tās ir zemes ar augstāko lauksaimniecības zemju kadastrālo vērtību, augšņu auglību, meliorētās vienlaidu lauksaimniecības zemes, kur strādā lauksaimniecības uzņēmumi.

Nākotnes vīzijā tiek uzsvērtā transporta infrastruktūras attīstīšanas nepieciešamība. Viļānu apvienības attīstības veicinošie pamatelementi ir starptautiskas nozīmes autoceļš A12/E22, dzelzceļš un reģionālas nozīmes autoceļi.

Viļānu apvienības TP risinājumos jāņem vērā reģiona līmenī noteiktais (t.sk. vadlīnijas apdzīvoto vietu un lauku teritoriju plānošanai), ciktāl tas ir attiecināms uz Viļānu apvienības teritorijas situāciju. No Latgales reģiona TP definētajām vadlīnijām teritoriju plānošanai izceļamas šādas:

- vietējām pašvaldībām jāpieņem lēmums par konkrētu apdzīvoto vietu ieskaitīšanu ciemu kategorijā likumos noteiktajā kārtībā. Lauku apdzīvoto vietu – ciemu robežas tiek noteiktas un precizētas vietējo pašvaldību teritorijas plānojumos;
- teritorijas plānojumos jāpārskata esošo ciemu robežas, izslēdzot no tām nepamatoti iekļautās lielās atvērta telpas – mežu, ūdeņu un lauksaimniecības teritorijas;
- teritorijas plānojumos jānosaka katra ciema apbūves teritorijas funkcionālais zonējums un pakalpojumu struktūras attīstība;
- ciemu apbūves teritoriju attīstība un plānošana jāveic, ievērojot šādus nosacījumus:
 - 1) jānodrošina visas apbūves teritorijas ar nepieciešamajām, normatīvajos aktos noteiktajiem inženiertīkliem,
 - 2) jāparedz ielu un ceļu tīkls ar normatīviem atbilstošiem parametriem,
 - 3) ciemu teritorijās no jaunizveidojama zemes gabala minimālā platība ir 2500 m²,
 - 4) jāparedz teritorijas sabiedriskiem un apkalpes objektiem.
- jaunā apbūve maksimāli kompakti koncentrējama jau esošo ciemu robežās;
- nav pieļaujama jaunu dzīvojamās apbūves teritoriju plānošana cieši gar transporta koridoriem un valsts galvenajiem autoceļiem;
- plānojumos jānosaka minimālā nedalāmā zemes gabala platība – lauksaimniecībā izmantojamām zemēm un meža zemēm ne mazāk kā 2 ha;
- plānojumos jānosaka īpaši vērtīgo lauksaimniecības zemju areāli,
- jā saglabā brīva pieeja ūdeņiem, nav pieļaujama blīvas apbūves veidošana cieši gar upju un ezeru krastmalām;

³ Viļānu apvienībā darbojas SIA „Latgales lauksaimniecības zinātnes centrs”, kas vienīgais Austrumlatvijas reģionā veic zinātniski pētniecisko darbu un nodrošina lauku uzņēmējus ar konkurētspējīgām zinātnes izstrādātnēm un to ieviešanu praksē. Ar katru gadu palielinās gan pētāmo lauku kultūru klāsts, to audzēšanas tehnoloģijas pilnveidošana, gan pētāmās šķirnes. Par galveno mērķi izmēģinājumu nozīmīgumam centrs izvirza produkcijas ražošanas kvalitāti atbilstoši Eiropas Savienības prasībām [Latgales plānošanas reģiona attīstības programma 2010-2019]

- transformēt vasarnīcu un mazdārziņu apbūves teritorijas par pastāvīgas dzīvojamās apbūves teritorijām var tikai tad, ja šajās teritorijās tiek ievērotas visas sanitārās un ugunsdzēsības normas, paredzot centralizētas ūdensapgādes un notekūdeņu savākšanas sistēmu izveidošanu, izstrādājot katrai teritorijai atbilstošus risinājumus (šajās teritorijās jāizbūvē ceļu tīkls ar normatīviem atbilstošiem parametriem un jaunai būvniecībai zemes gabalu platība nevar būt mazāka par 1200 m²).

Iepriekš minētās vadlīnijas daļā gadījumu šobrīd regulē normatīvie akti, kas pieņemti pēdējā desmitgadē (MK 14.10.2014. noteikumi Nr. 628, MK 30.04.2013. noteikumi Nr. 240, 2014. gadā apstiprinātais likums „Zemes pārvaldības likums” u.c.).

KAIMIŅU PAŠVALDĪBU TERITORIJAS ATTĪSTĪBAS PLĀNOŠANAS DOKUMENTU IZVĒRTĒJUMS

Ar Viļānu apvienības un kaimiņu pašvaldību kopīgo interešu teritorijām tiek saprastas ar funkcionāli saistītas teritorijas, kas administratīvi atrodas ārpus Viļānu apvienības robežas. Faktiski dabā lielākoties to robežas nav nosakāmas. Kaimiņos esošās teritorijas ietekmē viena otru un plānošanas procesā apkārtējās teritorijas konteksts ir ļoti svarīgs.

Vairāku pašvaldību kopējās intereses veidojas, balstoties uz pašvaldību specializāciju noteiktu pakalpojumu un atsevišķu resursu sniegšanā. Izvērtējot praktiski un reāli iespējamo sadarbību starp Viļānu apvienības un kaimiņu pašvaldībām, jāņem vērā katras pašvaldības individuālie mērķi un skatījums uz sava novada attīstību. Jānorāda, ka ar visām pašvaldībām kopīgais attīstāmais virziens ir transporta (esošo pārbūve un plānoto būvniecība) un inženiertehniskās infrastruktūras un dabas resursu plānošana.

Viļānu novads līdz Administratīvi teritoriālai reformai 2021. gadā (līdz 01.07.2021.) robežojās ar Rēzeknes novada Nagļu, Rikavas, Sakstagala un Silmalas pagastiem, Varakļānu novada Varakļānu pilsētu un Varakļānu pagastu, Riebiņu novada Galēnu un Siļukalna pagastiem un Madonas novada Barkavas pagastu (1 km robeža), bet pēc tās īstenošanas, tas iekļauts Rēzeknes novada sastāvā, līdz ar to bij. Viļānu novads jeb pārdēvētā Viļānu apvienība pašreizējā situācijā robežojas ar Varakļānu, Preiļu un Madonas novadu.

Viļānu apvienības IAS akcentētas visas tās interešu jomas, kuru attīstībā nepieciešama ikdienas sadarbība un savstarpēji saskaņota rīcība ar kaimiņu pašvaldībām vai attiecīgo nozaru pārraugošām institūcijām. Izvērtējumā ir atspoguļots īss pārskats kopsakarā ar teritorijas plānoto izmantošanu piegulošajās teritorijās. T.i., aplūkoti kaimiņu pašvaldību spēkā esošie teritorijas plānojumi.

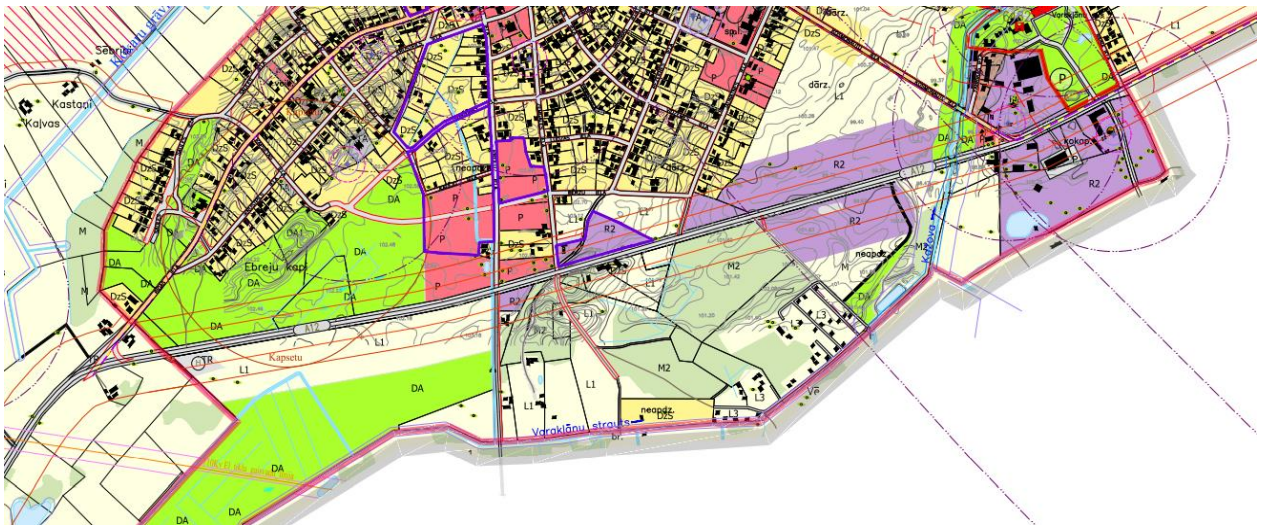
Šajā sadaļā apskatīti un analizēti līdz 01.07.2021. pastāvošo novadu teritorijas plānojumi, jo jaunizveidoto novadu teritorijas plānojumi uz Viļānu apvienības teritorijas plānojuma 1.0 redakcijas izstrādes brīdi nav izstrādāti.

Kā tas jau iepriekš tika pieminēts, Viļānu apvienība ietilpst jaunizveidotajā Rēzeknes novadā. Šai novada daļai 2020. gadā ir apstiprināts jauns **Rēzeknes novada teritorijas plānojums**⁴. Piegulošā teritorija, galvenokārt, plānota kā lauksaimniecības un mežu teritorijas. Apvienības teritoriju skar kopīgās vides un dabas resursu aizsargjoslas ap ūdensobjektiem, sanitārā aizsargjosla ap Medinsku, Brikuļu kapiem u.tml., kas attiecīgi ņemti vērā izstrādājot šo teritorijas plānojumu.

Varakļānu novada teritorijas plānojumā 2014.-2025. gadam teritorijas pie Viļānu apvienības piegulošajām teritorijām ārpus apdzīvotajām vietām noteiktas kā „Lauksaimniecības teritorijas” un „Mežu teritorijas”. Dekšāres pagasts novada ZR daļā robežojas ar Varakļānu pagastu. Tās piegulošajās teritorijās nav plānota plaša jauna apbūve. Esošo apbūvi veido individuālā dzīvojamā apbūve, kas teritorijas plānojumā noteikta kā „Lauksaimniecības teritorijas pilsētās un ciemos” (L1 indeksētā teritorija) un dārza māju apbūve gar Varakļānu strautu (L3 indeksētā teritorija). Uz ZA pusi, Varakļānu pilsētas daļā noteikta funkcionālās zonas „Rūpnieciskās apbūves teritorija” apakšzona ar indeksu R2 (skatīt 1. attēlu), kur darbojas kokapstrādes

⁴ geolatvija.lv/geo/tapis#document_19631

uzņēmums. Atbilstoši Varakļānu novada TIAN, šajā indeksētajā teritorijā, atšķirībā no pamatzonas, kas noteiktas ārpus apdzīvotajām vietām, ir samazināts atļauto teritorijas izmantošanas veidu klāsts.

1. attēls. Varakļānu pilsētā noteiktais funkcionālais zonējums

Avots: Varakļānu novada teritorijas plānojuma grafiskās daļas fragments

Riebiņu novada teritorijas plānojums 2012.-2024. gadam apstiprināts 2012. gadā. Viļānu un Riebiņu novada pierobežā, atrodas, galvenokārt, lauksaimniecības un mežu teritorijas. Nozīmīgas Riebiņu novadā esošo objektu aizsargjoslas neskar Viļānu apvienības teritorijas daļu, taču Viļānu apvienības teritorijas plānojuma izstrādē jāņem vērā gan vides un dabas resursu aizsargjoslas ap ūdensobjektiem, gan aizsargjoslas ap valsts nozīmes kultūras pieminekļiem, kas atrodas Galēnu pagastā (Karakapu pilskalns, Karakapu senkapi).

Madonas novada teritorijas plānojumā 2013.-2025. gadam Barkavas pagasta pierobežā ar Viļānu apvienības Dekšāres pagastu noteikta funkcionālās zonas „Mežu teritorijas” apakšzona ar indeksu M2 – „Pārējās mežu teritorijas”, kā arī funkcionālā zona „Lauku zemes” ar indeksu L1. 2. attēlā attēlotas arī kopīgās (vienojošās) abu novada aizsargjoslas.

2. attēls. Madonas novada Barkavas pagastā noteiktais funkcionālais zonējums

Avots: Madonas novada teritorijas plānojuma grafiskās daļas fragments

Komentārus par kaimiņu pašvaldību nosacījumu/ieteikumu ievērošanu, kas saņemti lūdzot sniegt pašvaldību viedokli par kopīgo interešu teritoriju attīstību, skatīt sējumā „Pārskats par teritorijas plānojuma izstrādi”.

III TERITORIJAS PAŠREIZĒJĀS IZMANTOŠANAS ĪSS APRAKSTS UN TERITORIJAS ATTĪSTĪBAS PRIEKŠNOTEIKUMI

Saskaņā ar MK 14.10.2014. noteikumu Nr. 628 4. punktu, teritorijas attīstības plānošanas dokumentu izstrādei par informatīvu materiālu izmanto pastāvīgi aktualizējamu pašreizējās situācijas raksturojumu. Viļānu apvienības teritorijas plānojumā atspoguļots tikai īss pašreizējās situācijas raksturojums kontekstā ar tās attīstības priekšnoteikumiem.

ĢEOGRĀFISKAIS NOVIETOJUMS UN ADMINISTRATĪVAIS IEDALĪJUMS

Viļānu apvienība atrodas Latvijas DA daļā, Latgales centrālajā daļā, pie autoceļa A12/E22 Jēkabpils–Rēzekne–Ludza–Krievijas robeža (Terehova). Tā robežojas ar trim pašvaldībām – Preiļu, Varakļānu novadu un Madonas novadu⁵. Rēzekne atrodas ~30 km attālumā.

Viļānu novads tika izveidots 2009. gada 1. jūlijā administratīvi teritoriālās reformas rezultātā, un tas sastāvēja no četrām bijušajām administratīvajām teritorijām – Viļānu pilsētas, Viļānu pagasta, Sokolku pagasta un Dekšāres pagasta, taču valstī 2021. gadā tika veikta vēl viena administratīvi teritoriālā reforma, atbilstoši kurai, Latvijā ir samazināts pašvaldību skaits. Rezultātā, līdzšinējais Viļānu novads pievienots Rēzeknes novadam. Viļānu apvienības teritorijas kopējā platība ir ~287 km².

APDZĪVOJUMA STRUKTŪRA

Apvienības apdzīvojuma struktūru veido Viļānu pilsēta, ciemi, viensētu un viensētu grupu apbūve. Viļānu pilsēta līdz 2021. gada 1. jūlijam bija novada administratīvais centrs, kur tika nodrošināti visi komerciālie un pašvaldības pakalpojumi.

Teritorijā ir arī citas mazākas apdzīvotas vietas. Lielākās no tām, kurām ir arī izteikta ciema apbūves struktūra, infrastruktūra un sabiedriskās funkcijas, ir Jaunviļāni, kas piekļaujas Viļānu pilsētai, Strupļi un Dekšāres. Mazākas ir Radopole un Aļņi. Jānorāda, ka attiecībā uz pēdējo, ciems Viļānu apvienības IAS tiek dēvēts par Atspuku ciemu⁶. Ņemot vērā to, ka kadastra informācijas sistēmā, t.sk. adrešu reģistrā, tas ir saukts par Aļņu ciemu, šāds nosaukums lietots arī Viļānu apvienības teritorijas plānojumā.

Pārējā teritorija ir ar lauku telpai vēsturiski izveidojušos raksturīgu apdzīvojuma struktūru – viensētām (šajā gadījumā, vēsturiski Latgalei raksturīgie ciemi (sādžas), kas radījusi vienu no būtiskākajām nacionālas nozīmes vērtībām – tradicionālo lauku ainavu. Jaunu blīvu apdzīvoto vietu attīstība netiek prognozēta, tādējādi tiek atbalstīta esošā apdzīvojuma struktūra un viensētu pastāvēšana lauku teritorijā, lai saglabātu tradicionālo lauku apdzīvojuma veidu, veicinātu vienmērīgu lauku apdzīvotību, kā arī saglabātu kultūrainavu un tradīcijas.

Viens no jaunā Viļānu apvienības teritorijas plānojuma izstrādes uzdevumiem ir pārskatīt un precizēt spēkā esošajā teritorijas plānojumā noteiktās ciemu robežas.

APDZĪVOJUMS

Pēdējos gados Viļānu apvienībā, tāpat kā visos Latvijas novados, izņemot Pierīgu, novērojama negatīva tendence iedzīvotāju skaitam samazināties. Saskaņā ar Pilsotības un migrācijas lietu pārvaldes datiem, 2013. gadā tajā dzīvoja 6755 iedzīvotāji, bet 2021. gada 1. janvārī – 5573 iedzīvotāji, kas ir aptuveni par ~10 % mazāk.

Teritorijā iedzīvotāju izvietojums ir nevienmērīgs – visvairāk iedzīvotāju dzīvo Viļānu pilsētā (gandrīz puse). Iedzīvotāju blīvums ir 19,4 cilv./km².

⁵ Skaidrojumu skatīt iepriekšējā nodaļā

⁶ Tā šo apdzīvoto vietu dēvē arī paši iedzīvotāji, zīmīgi, ka arī pasta nodaļai ir piešķirts šāds nosaukums. Oficiāli Atspuku ciems pastāvēja līdz 1975. gada 14. martam, kad to likvidēja, tā teritoriju pievienojot Dekšāres ciemam. Ciems savulaik bija administratīvi teritoriāla vienība gan Varakļānu, Viļānu, gan Rēzeknes rajonos. 1972. gadā Atspuku ciemā ietilpa kolhozs „Vienība”, bet Aļņi kā atsevišķa apdzīvota vieta izveidojās par centru Varakļānu mežsaimniecībai. Tādējādi šobrīd Atspuku ciemu veido divas apdzīvoto vietu daļas – Aļņi un Atspuka

Viensētas⁷ ir viens no Latvijas apdzīvojuma elementiem, tās nosaka lauku ainavas raksturu, tās telpisko struktūru un vizuālās pazīmes. To pastāvēšanu ietekmējis dažādo laiku vispārējais attīstības līmenis, spēkā esošie tiesību akti. Teritorijas plānojuma ietvaros tika sagatavotas divas kartes, kas nosacītā veidā, ar krāsu intensitātes palīdzību, parāda viensētu blīvumu un tā izmaiņas vairāk kā pusgadsimta laikā. To var dēvēt arī par “siltuma karti”. Tādā veidā iespējams labāk saprast, kā politiskie un ekonomiskie faktori ietekmē cilvēku dzīvi, līdz ar to – apdzīvojuma izmaiņas.

Izmantojot divas dažādos laikos izdotās topogrāfiskās kartes (20. gs. 30. gadi un mūsu dienas – 2015. gada dati), analizēta viensētu apdzīvojuma teritoriālā/telpiskā dinamika, kas ļauj spriest par to, kuri apvidi Viļānu apvienības robežās uzrāda apdzīvojuma sarūkšanas jeb dilšanas pazīmes, kā arī – kuri uzrāda koncentrēšanās un augšanas tendences.

Mērķtiecīga **ciemu** (toreiz lietoja citu vārdu – ciemats) plānošana un veidošana notika Latvijas PSR gados, balstoties uz politiskām nostādnēm un centralizēto plānošanu. Šajā laikā tika samazināta vai vietumis pilnīgi izslēgta viensētu nozīme, pastāvot mērķim – koncentrēt iedzīvotājus ciematos (ciemos). Tika ieviests lauku apdzīvoto vietu dalījums perspektīvajās un neperspektīvajās. Otrajās tika aizliegta jebkāda jauna būvniecība, tādējādi nolemjot tās pakāpeniskai izdzīšanai. Savukārt, perspektīvās apdzīvotās vietas pēc nozīmes iedalīja: lauksaimnieciskās un nelauksaimnieciskās, kur lauksaimnieciskās nozīmes ciemati tika sadalīti galvenajos un palīgciešajos. Kā perspektīvie ciemati šajā laikā Viļānu apvienības teritorijā tika izveidoti Dekšāres, Radopole, Jaunviļāni. Atspuki (Aļņi) tika plānoti kā palīgciešajam. Ciemu teritoriālo aprišu un iedzīvotāju skaita precizēšana ļauj skaidrāk plānot ciemu attīstību, kā arī pievērst lielāku uzmanību viensētu apdzīvojumam.

Padomju varas gadu plānošanas dokumentu īstenošana atstājusi pēdas šodienas apdzīvojuma struktūrā kopumā, un arī katrā konkrētajā apdzīvotā vietā. Ieskats par apdzīvoto vietu plānošanas idejām Latvijas PRS laikos atspoguļots Paskaidrojuma raksta pielikumā.

ZEMES STRUKTŪRA UN ĪPAŠUMA PIEDERĪBA

Vērtējot teritoriju kopplatības pēc nekustamo īpašumu lietošanas mērķu grupām (kuras nosaka nodokļu administrēšanai), mērķus apkopojot, redzams, ka Viļānu apvienības teritorijā ~72 % aizņem lietošanas mērķu grupas, kuras noteiktas kā lauksaimniecības zemes, un ~21 % – mežu zemes. Statistikas dati liecina, ka dzīvojamās apbūves lietošanas mērķis kopā aizņem mazāk par 5 % (~1,7 %). Vērtējot zemes īpašumu piederību, visvairāk teritorijas ir fizisku personu īpašumā, attiecīgi tie ir ~13 300 ha jeb ~47 %. Juridisku personu īpašumā ir ~7040 ha jeb ~25 %, valsts īpašumā – ~5600 ha 20 % (tās pārsvarā ir mežu teritorijas), bet Viļānu apvienības pašvaldības īpašumā – ~10 % (2675 ha).

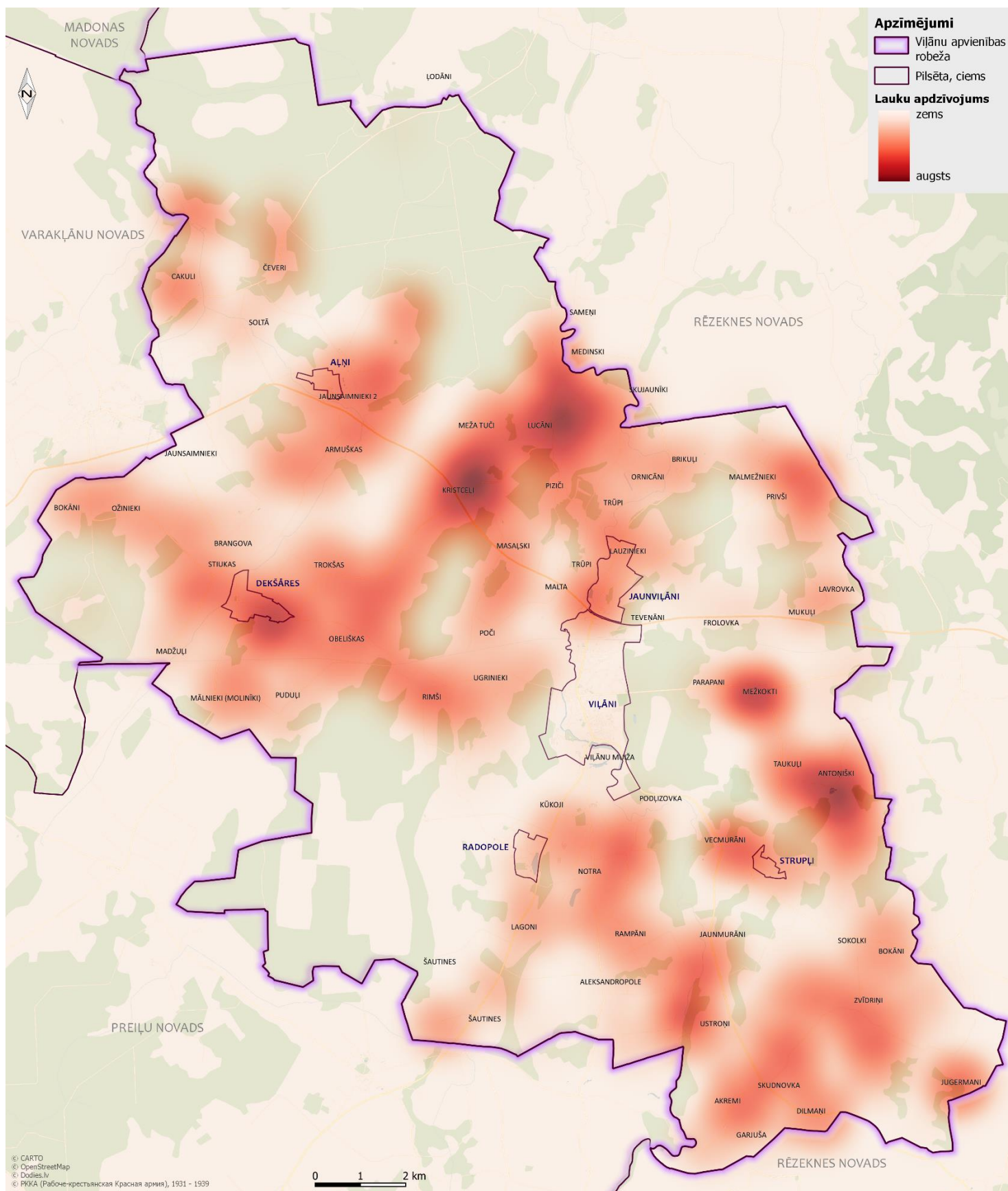
Lauksaimniecības zeme tiek izmantota gan kā aramzeme, gan kā ganībām paredzēta zeme, daļu veido arī pļavas un augļu dārzi. Lauksaimniecības nozarei apvienībā ir vairākas pamatfunkcijas: ražošana, nodarbinātība, tradicionālā lauku apdzīvojuma – viensētu saglabāšana, kā arī ainavas veidošana un uzturēšana. Viļānu apvienības teritorijā atrodas vienas no Latgalē vērtīgajām lauksaimniecības zemēm, tādēļ tas vēsturiski ir veidojies par lauksaimnieciskās ražošanas un zinātnisko bāzi Latgalē.

Lielākie mežu masīvi atrodas Dekšāres pagasta daļā un atsevišķos mežu masīvos ap Viļānu pilsētu. Ņemot vērā esošos dabas resursus, pašvaldības galvenās tautsaimniecības nozares ir saistītas ar abu šo resursu izmantošanu – lielākais uzņēmumu skaits apvienībā darbojas lauksaimniecības un mežsaimniecības nozarēs, t.i., lauksaimnieciskās produkcijas ražošanā un kokapstrādē. Arī turpmāk apvienības attīstību plānots balstīt uz šo resursu izmantošanu.

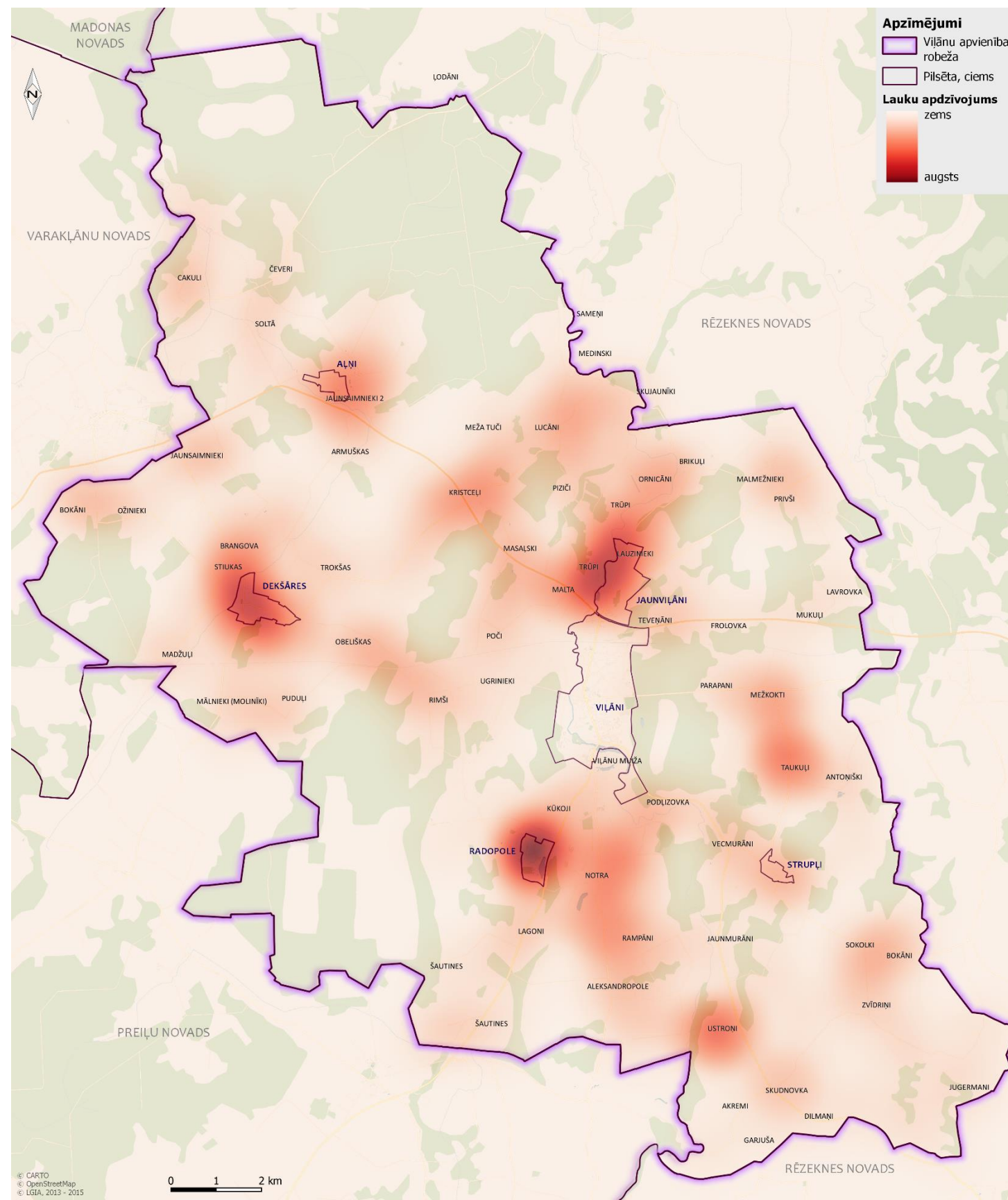
Jebkura novada vai tā daļas attīstības nodrošināšanā īpaša nozīme ir pašvaldības īpašumā esošām zemēm un to lietojumam. Pietiekami zemju resursi ļauj teritorijas plānošanas procesā paredzēt pašvaldības funkciju nodrošināšanai nepieciešamo publiskās apbūves teritoriju un tehniskās apbūves teritoriju attīstību. Viļānu apvienībā pašvaldības īpašumā esošās zemju platības ir koncentrētas Viļānu pilsētā, tajā pat laikā nosedz arī pārējo teritorijas daļu, kas lielākoties ir ceļi, bet ir arī atsevišķas zemes gabalu platības.

⁷ Aprakstā par viensētām un ciemiem izmantota Grobiņas novada teritorijas plānojuma 2014.-2025. gadam Paskaidrojuma rakstā iekļautā informācija (A. Melluma)

LAUKU APDZĪVOJUMA BLĪVUMS 20. GS. 30. GADOS

LAUKU APDZĪVOJUMA BLĪVUMS 2015. GADĀ

BŪVNICĪBAS AKTUALITĀTES

Lai izvērtētu spēkā esošo Viļānu apvienības TP, ļoti būtisks rādītājs ir notikušie un plānotie būvniecības procesi, kas liecina par pašvaldības attīstību kopumā.

Pašvaldības kompetencē esošās funkcijas būvniecības jomā līdz administratīvi teritoriālai reformai 2021. gadā veica Rēzeknes pilsētas būvvalde, taču pēc tās – Rēzeknes novada pašvaldības būvvalde. Būvniecības informācijas sistēmas dati liecina, ka 2019. gadā ir akceptētas vien 11 būvniecības ieceres, izsniedzot būvatļauju. Divos gadījumos tā ir jaunu dzīvojamo māju būvniecība, viena tirdzniecības centra pārbūvei, bet citas – mazāku ēku būvniecībai (vasaras mājas, tualešu, šķūņu u.tml.) būvniecībai.

DABAS VĒRTĪBAS

Viļānu apvienībā ir saglabājušās unikālas vērtības – dabas bagātības, tīra vide, ainaviskas un kultūrvēsturiskas teritorijas. Dabas un bioloģisko daudzveidību veido lēzeni viļņotais reljefs, upju tīkls, mežu platības, kā arī purvu teritorijas, mazie ezeriņi un ūdenstilpes, kopumā veidojot gleznainu un daudzveidīgu gan pilsētas, gan lauku ainavu.

Neatņemama esošā Viļānu apvienības (jo īpaši Viļānu pilsētas) teritorijas sastāvdaļa ir Maltas upe, kas ir ne tikai ainavas veidojošs, bet arī teritorijas attīstību veicinošs elements. Apvienības teritoriju šķērso arī vairākas citas mazās upes kā Malmute, Tiskāde, Kaževa, Varakļānu strauts, Notra, Sperga, Lauza u.c. Tāpat apvienībā esošajiem ezeriem (Notras un Radopoles ezeriem, kā arī mākslīgi izveidotajai Viļānu HES ūdenskrātuvei (saukts par Viļānu ezeru) ir nozīmīga ainaviska un rekreācijas nozīme.

Viļānu apvienības teritorijā esošās ūdenstece un ūdensobjekti, kurām/-iem noteiktas virszemes ūdensobjektu aizsargjoslas:

Nr. p.k.	Nosaukums	Garums, platība	Upes kategorija atbilstoši MK 07.07.2018. noteikumiem Nr. 397*	Aizsargjoslas platums
Ūdenstece				
1.	Malta	112 km	1.	300 m
2.	Ciskoda	14 km	3.	50 m
3.	Spierga	9 km	4.	10 m
4.	Lauza	11 km	3.	50 m
5.	Suļka	8 km	4.	10 m
6.	Malmuta	23 km	3.	50 m
7.	Kažova	13 km	3.	50 m
8.	Līpupeite	8 km	4.	10 m
9.	Varakļānu strauts	13 km	3.	50 m
10.	Ūša	63 km	2.	100 m
11.	Meirānu kanāls	25 km	2.	100 m
Ūdenstilpes				
1.	Notras ezers	4,7 ha	-	10 m
2.	Viļānu ezers	1,4 ha	-	10 m
3.	Radopoles ezers	3,5 ha	-	10 m

* 1. kategorija – ūdenstece garums lielāks par 100 km

2. kategorija – ūdenstece garums lielāks vai vienāds ar 25 km, bet mazāks vai vienāds ar 100 km

3. kategorija – ūdenstece garums lielāks vai vienāds ar 10 km, bet mazāks par 25 km

4. kategorija – ūdenstece garums mazāks par 10 km

Neviens no iepriekš minētajiem ūdensobjektiem nav iekļauts Civillikumā ietvertajā publisko ezeru un upju sarakstā, kā arī nav upju vai to daļu, kurās zvejas tiesības pieder vienīgi valstij.

Viļānu apvienībā atrodas īpaši aizsargājamā dabas teritorija (neliela tās daļa ZR) – dabas liegums „Lubāna mitrājs” (NATURA 2000 teritorija), aizsargājams ģeoloģiskais un ģeomorfoloģiskais dabas piemineklis „Trūpu Velna akmens”, kā arī viena pašvaldības izveidota aizsargājama dabas pieminekļa teritorija. Tas ir dabas piemineklis „Radopoles parks”, ko veido dendroloģiskie stādījumi. Tāpat teritorijā atrodas vairāki dabas pieminekļi – aizsargājamo koki (dižkoki), kuru apzināšana un reģistrēšana vēl aizvien nav pilnībā veikta. Izveidoti astoņi mikroliegumi.

Viļānu apvienības teritorijā derīgo izrakteņu resursus, galvenokārt, veido kūdra, tāpat atrodas arī būvmateriālu izejvielas (grants, māls, smilts-grants un saldūdens kaļķis) un sapropelis. Visvairāk derīgo izrakteņu atradņu ir Viļānu un Dekšāres pagastā. Sokolku pagasta teritorijā nav izpētītas un oficiāli reģistrētas smilšu vai grants atradnes, apzinātas ir kūdras atradnes, bet tās pašlaik netiek izmantotas.⁸

Viļānu apvienības teritorijas daļa iekļaujas nacionālas nozīmes⁹ derīgo izrakteņu – dolomītu atradnes Pērtņieki”, robežās (ieguve tiek īstenota Rēzeknes novada Sakstagala pagastā).

Viļānu pilsētā atrodas pazemes saldūdeņu atradne, kas tiek izmantota centralizētajai ūdensapgādei.

AINAVAS

Atbilstoši Eiropas Ainavu konvencijai, ainava ir gan teritorija, gan teritorijas uztvere, tā veidojas ilgstoša laika posmā un ir definējama gan vietējo iedzīvotāju, gan viesu uztverē. Līdz ar to, ainava nozīmē teritoriju tādā nozīmē, kā to uztver cilvēks, un kas ir izveidojusies dabas un/vai cilvēku darbības un mijiedarbības rezultātā.

Viļānu apvienības līdz šim vispārīga ainavu novērtēšana nav veikta. Viļānu apvienības IAS vien norādīts, ka Maltas upe un tās krasti ir ainaviski vērtīgas teritorijas, taču vadlīnijas šo teritoriju izmantošanai nav noteiktas.

Viļānu apvienības lielāko daļu ainavu telpas veido viļņotais reljefs, lineārie ainavu elementi, lauksaimniecībā izmantojamās zemes, mežu masīvi, kā arī apdzīvotās vietas. Daļā, meliorācijas rezultātā, stipri ir izmainīta ainava – esošās ir taisnotas un gultnes ir mainītas. Apvienības teritorijā var izdalīt vairākus ainavu veidus:

- Tradicionāla ir lauku ainava – lauki, tīrumi, lauku apdzīvotām vietām raksturīga apbūve (viensētas, ciemu apbūve).
- Mežu un purvu ainavas – tās īpaši raksturīgas un izplatītas Dekšāres un Sokolku pagastam. Esošajiem mežiem ir svarīga ekoloģiska loma.
- Virszemes ūdeņu ainavas – upes (īpaši Maltas upe), ezeri (īpaši Radopoles ezers) strauti, grāvji un pārmitras teritorijas.
- Autoceļu ainavas – autoceļiem ir galvenā nozīme apvidus īpatnību atklāšanā, jo autoceļu ainavas ir pirmais novada rādītājs.
- Lauksaimniecības zemju ainavas – raksturīgas iekoptas tīrumu un ganību lauku ainavas, kas norobežojas ar meža stādījumiem.
- Urbanizētās ainavas – Viļānu pilsētas un ciemu urbanizēto ainavu telpu veido vēsturiski izveidojusies apbūve (dzīvojamo savrupmāju, mazstāvu, daudzdzīvokļu dzīvojamo māju un ražošanas uzņēmumu apbūves teritorijas, kā arī publiskās ēkas un tehniskās infrastruktūras objekti), dabas (Malta, Malmute, Radopoles ezers u.c.) un kultūrvēsturiskie elementi (muižas, baznīcas u.c.). Raksturīgas ir lielas neapbūvētas teritorijas starp dzīvojamām mājām, liels dārzu un zaļumu īpatsvars. Apvienības teritorijā mijas arī nelielas apdzīvotas vietas – vairāku viensētu puduri ar piegulošām lauksaimniecības zemēm.

KULTŪRAS MANTOJUMS

Apvienības teritorijā atrodas 12 nekustamie kultūras pieminekļi – objekti, kas iekļauti valsts aizsargājamo kultūras pieminekļu sarakstā¹⁰, no tiem, seši ir arheoloģijas un seši arhitektūras pieminekļi (10 ir valsts nozīmes kultūrvēsturiski pieminekļi). Atpazīstamākais kultūras piemineklis ir Viļānu Svētās Erceņģeļa Miķeļa Romas katoļu baznīca un bernardiešu ordeņa klosteris. Viļānu muižas kunga māja pieminekļu sarakstā iekļauta vien 2016. gadā.

⁸ Informācija par derīgo izrakteņu resursiem pieejama VSIA „Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centrs” Derīgo izrakteņu atradņu reģistrā, t.sk. ģeotelpiskās informācijas karšu pārlūkos (www.meteo.lv/lapas/geologija/derigo-izraktenu-atradnu-registrs/derigo-izraktenu-atradnu-registrs?id=1213&nid=488)

⁹ MK 08.05.2012. noteikumi Nr. 321 „Noteikumi par valsts nozīmes derīgo izrakteņu atradnēm” un tā 18. pielikums

¹⁰ Ar informāciju par tiem var iepazīties Nacionālā kultūras mantojuma pārvaldes uzturētajā informācijas sistēmā „Mantojums”, skatīt tīmekļa vietni is.mantojums.lv

APBŪVES TERITORIJAS

Apbūves teritorijas vēsturiski izveidojušās Viļānu pilsētā un ciemu teritorijās. Apbūvi veido galvenokārt padomju varas gados celtie dzīvojamās, publiskās un rūpnieciskās apbūves objekti. Dzīvojamās apbūves struktūra veidojusies samērā blīva un kompakta. Iedzīvotāji dzīvo gan daudzdzīvokļu mājās, gan individuālās mājās. Pēc Latvijas neatkarības atjaunošanas, Viļānu apvienībā nav uzbūvēta neviena daudzdzīvokļu māja.

Publisko apbūvi veido izglītības iestādes, kultūras nami un brīvdabas estrādes, bibliotēkas, muzeji, publisko pakalpojumu objekti.

- **Dzīvojamās apbūves teritorijas** – Viļānu pilsētā un ciemos individuālas dzīvojamās mājas jeb savrupmājas ir dominējošais dzīvojamās apbūves veids (lielākā daļa no tām ir tipveida vienkāma vai pusotra stāva, jaunākas arī divstāvu), bet pilsētā un ciemos ir arī daudzdzīvokļu mājās. Samērā netipiskas dzīvojamās mājas ir Strupļos – rindu mājas ar nelieliem priekšdārziem.
- **Lauku apbūves teritorijas** – viensētas un viensētu puduri, kas veidojušies ārpus apdzīvotām vietām, t.sk. saimniecības ēkas, kā arī padomju gados būvētās ar lauksaimniecību un mežsaimniecību saistītas būves (fermas, kaltes, gateri, garāžas u.c.).
- **Publiskās teritorijas** – galvenie sabiedriskie pakalpojumi un sociāli nozīmīgākie objekti (izglītības, kultūras, mazumtirdzniecības, sabiedriskās ēdināšanas u.c. pakalpojumi) atrodas Viļānos. Ciemu padomes, pirmsskolas izglītības skolas, kultūras centri u.tml. atrodas ciemos.
- **Ražošanas un komercapbūves teritorijas** – atrodas gan apdzīvoto vietu robežās, gan lauku teritorijās. Apvienībā labi attīstīta ir lauksaimnieciskā ražošana, bet ir arī vairāki rūpnieciskās ražošanas uzņēmumi.

TRANSPORTA INFRASTRUKTŪRA

Viļānu apvienības teritoriju šķērso valsts galvenais un Eiropas nozīmes autoceļš A12/E22 Jēkabpils-Rēzekne-Ludza-Krievijas robeža (Terehova).

Viļānu apvienībā esošos apdzīvotuma centrus ar lauku teritorijām saista reģionālie un vietējie, kā arī pašvaldības autoceļi, kuru konfigurācija kopumā nodrošina pietiekamu sasniedzamību, tomēr ne visu autoceļu tehniskā kvalitāte ir apmierinoša.

Viļānu apvienībā iedzīvotāji ir nodrošināti ar sabiedriskā autotransporta pakalpojumiem (skatīt karti „Esošais sabiedriskā transporta nodrošinājums” 20. lpp.) – AS „Pasažieru vilciens” dzelzceļa pasažieru pārvadājumus nodrošina maršrutos Rīga-Zilupe un Zilupe-Rīga pa stratēģiskās nozīmes dzelzceļa infrastruktūras iecirkni Krustpils-Rēzekne. Autobusu satiksmes pakalpojumus sniedz vairāki uzņēmumi, kuri nodrošina salīdzinoši labas iespējas nokļūt tuvākajās lielākajās pilsētās (sliktāks stāvoklis ir Dekšāres pagastā, kur Dekšāres ciems nav ar tiešo autobusu satiksmi savienots ar Viļāniem, kā arī kopumā sabiedriskā transporta pakalpojumu pieejamībai kultūras pasākumu apmeklēšanas iespējas vakaros citās pilsētās).

INŽENIERTEHNISKĀ INFRASTRUKTŪRA

Centralizētā ūdensapgāde un kanalizācija tiek nodrošināta Viļānu pilsētā, Dekšārēs, Radopolē un Strupļos, taču centralizēta siltumapgādes sistēma pieejama tikai Viļānu pilsētā (~46 % no visām ēkām). Dalīta lietus kanalizācijas sistēma (lietusūdeņu novadīšanas sistēmas atdalīšanu no kanalizācijas sistēmas) Viļānu apvienībā (būtībā šobrīd tikai Viļānu pilsētā) tiek ieviesta pakāpeniski, veicot kanalizācijas sistēmu pārbūves projektus. Pašvaldība ir veikusi un arī turpmāk minētajās apdzīvotajās vietās plāno attīstīt centralizētās ūdenssaimniecības un kanalizācijas sistēmas.

Apvienības teritoriju šķērso akciju sabiedrības „Augstsprieguma tīkls” valdījumā esošas publiskas infrastruktūras elektroenerģijas pārvades tīkla 110kV gaisvadu elektrolinijas, savukārt 20kV un zemsprieguma elektroapgādes līnijas nodrošina ar elektroenerģiju visu apvienības teritoriju. Elektroenerģija tiek ražota arī uz vietas Viļānu apvienībā, proti, vietējās koģenerācijas stacijās, izmantojot biogāzi, biomasu un kūdras. Elektroenerģiju ražo arī Viļānu HES.

Viļānu apvienības teritorijā ir 10 valsts ģeodēziskā tīkla punkti (informācija uz 15.03.2022.¹¹):

Nr. p.k.	Nosaukums	Klase	x LKS-92 TM (m)	y LKS-92 TM (m)	Punkta atrašanās vietas apraksts
1.	1122	N1	274406	677835	Viļānu pagasts, pa autoceļa A12, no 70. km staba 50 m, pirms autobusa pieturas „Masaļski”, DR pusē, ~16 m no ceļa ass
2.	1151	N1	277673	672158	Dekšāres pagasts, pa autoceļu A12, no 62. km staba 900 m, DA pusē, ~25 m no ceļa ass.
3.	1162	N1	272914	683130	Viļānu pagasts, pa autoceļu A12, no 75. km staba 850 m, Z pusē, ~12 m no ceļa ass
4.	1215	N1	277581	674179	Dekšāres pagasts, pa autoceļu A12, no 65. km staba 130 m, ZA pusē, ~18 m no ceļa ass
5.	560	N1	272771	681536	Viļānu pagasts, pa autoceļu A12, no 74. km staba 300 m, pagrieziena pa labi, „Eglīšu mājas” kūts gala sienā, A pusē
6.	601	N1	276073	676574	Viļānu pagasts, pa autoceļu A12, no 67. km staba 900 m, viensētas „Vējiņi” kūts sienā, ZA pusē
7.	Mālnieki	G2	270758.308	671541.076	Dekšāres pagasts, no autoceļa A12 61. km staba 150 m pagrieziena pa labi uz Dekšārēm, pēc 6,55 km 9 m uz DA no ceļa ass
8.	Mālnieki (gr 1467)	G2	271956.164	671855.989	Dekšāres pagasts, pa autoceļu V735, aiz ceļa zīmes apdzīvotas vietas beigas 1 km līdz dzelzceļa pārbrauktuvei Nr. 514, A virzienā gar dzelzceļu 140 m, Z pusē no dzelzceļa, 20 m no dzelzceļa sliekšņa
9.	Vanagi	G2	273541.635	679291.410	Viļānu pagasts, autoceļš A12, no 71.km staba 770 m, uzreiz aiz pagrieziena uz Maltu, 22 m no ceļa ass
10.	Čeveri	G2	280656.071	673033.088	Dekšāres pagasts, pa autoceļu V592 no 5. km staba 500 m, A pusē, 14 m no ceļa ass

VIDES KVALITĀTE UN RISKI

Vides kvalitāte Viļānu apvienības teritorijā kopumā vērtējama kā laba. Tās teritorijā un tuvumā nav lielu, bīstamu piesārņojuma avotu, kas varētu būtiski ietekmēt vides kvalitāti.

Neviena teritorija vai objekts nav atzīts par piesārņotu, taču 21 ir atzīta par potenciāli piesārņotu¹², kuru potenciālais risks lielākoties saistīts ar iespējamo grunts piesārņojumu (fermas, degvielas uzpildes stacijas, sadzīves atkritumu izgāztuves u.c.).

Par ekoloģiskajiem riskiem var uzskatīt Maltas upei piegulošo teritoriju applūšanu, kā arī mežus, kas ir paaugstinātas ugunsbīstamības riska teritorijas.

Lielākais piesārņojošo vielu emisiju avots ir valsts galvenais autoceļš A12/E22, valsts reģionālais autoceļš P58 un P59, kā arī dzelzceļa līnija Rīga-Zilupe.

Viena no problēmām ir saistīta ar Sosnovska latvāņu izplatību, radot nozīmīgu bioloģisku piesārņojumu dabisko ekosistēmu un sugu aizsardzībā, kā arī tradicionālās ainavas vizuālās vērtības saglabāšanā. Pašreiz Viļānu apvienības teritorijā ar latvāņiem visvairāk invadētās teritorijas atrodas Dekšāres ciema tiešā tuvumā un uz Z no tā¹³.

¹¹ Aktuāla informācija par tiem pieejama Latvijas Ģeotelpiskās informācijas aģentūras Valsts ģeodēziskā tīkla datu bāzē, skatīt tīmekļa vietnē geodezija.lgia.gov.lv/start.php

¹² Informācija par tiem pieejama VSIA „Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centrs” Piesārņoto un potenciāli piesārņoto vietu reģistrā, skatīt tīmekļa vietni parissrv.lv/gmc.lv

¹³ Informācija par Sosnovska latvāņu invadētajām teritorijām ir pieejama Valsts augu aizsardzības dienesta uzturētajā Sosnovska latvāņu izplatības kartē, skatīt tīmekļa vietni karte.vaad.gov.lv

IV SPĒKĀ ESOŠO TERITORIJAS ATTĪSTĪBAS PLĀNOŠANAS DOKUMENTU ĪSTENOŠANAS IZVĒRTĒJUMS

TERITORIJAS PLĀNOJUMS

MK noteikumi Nr. 628 paredz teritorijas plānojuma Paskaidrojuma rakstā ietvert spēkā esošo vietējās pašvaldības teritorijas attīstības plānošanas dokumentu – teritorijas plānojuma, lokālplānojumu un detālplānojumu, īstenošanas izvērtējumu, kaut arī var runāt par tajos iekļauto nosacījumu izvērtējumu. Pašvaldības teritorijas plānojums uztverams kā nosacījumu ietvars ilgam laika periodam, kuros ikvienam ir iespēja dzīvot, strādāt un saņemt garantiju par to, ka teritorija attīstīsies tā, kā demokrātiska procesa rezultātā būs par to vienojusies sabiedrība un lēmuši deputāti.

Pēc iepriekš veiktās administratīvi teritoriālās reformas, 2009. gada 2. septembrī Viļānu apvienības dome pieņēma lēmumu (Viļānu apvienības domes saistošie noteikumi Nr. 3 „Par Viļānu apvienības teritorijas plānojumu”), nosakot, ka Viļānu novada teritorijas plānojums sastāv no iepriekš izstrādātajiem trīs pagastu un Viļānu pilsētas teritorijas plānojumiem:

- Dekšāres pagasta teritorijas plānojuma 2008.-2020. gadam;
- Sokolku pagasta teritorijas plānojuma 2008.-2020. gadam;
- Viļānu pagasta teritorijas plānojuma;
- Viļānu pilsētas teritorijas plānojuma 2006.-2018. gadam.

Sākotnēji jānorāda, ka visi iepriekš minētie teritorijas plānojumi apstiprināti laikā, kad Latvijā vēl nebija izstrādāta vienota teritorijas attīstības plānošanas dokumentu izstrādes sistēma, tādēļ pašvaldībām, t.sk. plānošanas speciālistiem, bija atšķirīga izpratne gan par plānošanas procesu kopumā, gan principiem (detalizācijas pakāpi, funkcionālo zonu iedalījumu u.tml.). Tāpat pēc spēkā esošā teritorijas plānojuma apstiprināšanas ir pieņemti vairāki jauni normatīvie akti, kuros tiek noteikts teritorijas plānojuma sastāvs, izstrādes kārtība un prasības teritorijas plānojuma izstrādei.

Kopš līdzšinējā Viļānu novada teritorijas plānojuma īstenošanas uzsākšanas ir pagājusi vairāk kā desmitgade, kuras laikā nav bijis nepieciešams to grozīt, kas liecina par to, ka tajā noteiktā teritorijas izmantošana noteikta atbilstoši vajadzībām.

Teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumu (turpmāk tekstā – spēkā esošie TIAN) saturs līdzīgi kā citām pašvaldībām veidots atbilstoši līdzšinējas plānošanas prakses paraugiem un tā brīža normatīvu prasībām, kas regulēja teritorijas plānojumu izstrādi un saturu, tomēr atzīmējams, ka tajos nav ievērota konsekvence attiecībā uz iekļaujamo informāciju, t.sk. ietverot tiesību aktu pārskopojumus.

Teritorijas plānojumu Paskaidrojumu rakstos liels uzsvars likts uz pašreizējās situācijas raksturojumu un analīzi, kura, atbilstoši šī brīža spēkā esošajiem MK noteikumiem Nr. 628, ir jāapkopo atsevišķā sējumā¹⁴.

Attiecībā uz normatīvā regulējuma dublēšanu, jānorāda, ka teritorijas plānojums tiek apstiprināts ar pašvaldības saistošajiem noteikumiem, līdz ar to tas ir ārējais normatīvais akts un uz to attiecināmas MK 03.02.2009. noteikumu Nr. 108 „Normatīvo aktu projektu sagatavošanas noteikumi” prasības. Šo noteikumu 3. punkts paredz, ka normatīvā akta projektā neietver normas, kas dublē augstāka vai tāda paša spēka normatīvā akta tiesību normās ietverto regulējumu.

TIAN iekļautas nodaļas par būvtiesību īstenošanas kārtību. Šobrīd teritorijas attīstības plānošanas dokumentu izstrādi un saturu reglamentē Teritorijas attīstības plānošanas likums un uz tā pamata izdotie Ministru kabineta noteikumi. Tas nozīmē, ka pašvaldības teritorijas plānojumā var ietvert tikai tās prasības, kam dots deleģējums minētajos normatīvajos aktos. Ņemot to vērā, iepriekš pieņemtā prakse nevar kalpot par deleģējumu pašvaldības teritorijas plānojumā ietvert būvniecības ieceres izskatīšanas, saskaņošanas, projektēšanas un īstenošanas kārtību. Būvniecības reglamentē Būvniecības likums (2013) un uz tā pamata izdotie Ministru kabineta noteikumi.

¹⁴ Pašvaldības pašreizējās situācijas raksturojumu sagatavo kā atsevišķu sējumu, kuru pastāvīgi aktualizē un kā informatīvu materiālu izmanto visu vietējā līmeņa teritorijas attīstības plānošanas dokumentu izstrādē

Spēkā esošajos TIAN iekļauti detālplānojumu saraksti, kuros nav norādīts neviens izstrādāts un apstiprināts detālplānojums. MK noteikumi Nr. 628 nenosaka prasību iekļaut šādu sarakstu TIAN, jo plānošanas dokumentu primārā darba vide un informācijas avots ir TAPIS. Tādēļ, šāda, pastāvīgi aktualizējama saraksta iekļaušana Viļānu apvienības TIAN vairs nav nepieciešama.

DEKŠĀRES PAGASTA TERTORIJAS PLĀNOJUMS 2008.-2020. GADAM

Teritorijas plānojums izstrādāts 2007.-2008. gadā (lēmums par izstrādes uzsākšanu pieņemts 2005. gadā). Tā tekstuālo daļu izstrādāja pašvaldība, bet grafiskās daļas tehnisko sagatavošanu nodrošināja Latvijas Ģeotelpiskās informācijas aģentūra (Ģeodēzijas un kartogrāfijas nodaļas Austrumu reģions). Tā izstrāde veikta atbilstoši MK 19.10.2004. noteikumiem Nr. 883 „Vietējās pašvaldības teritorijas plānošanas noteikumi” prasībām.

Grafiskā daļa sastāv no pašreizējās situācijas un plānotās (atļautās) izmantošanas kartēm novada un ciemu teritorijām, topogrāfiskā plāna un atsevišķām tematiskām kartēm, kurās attēlota ciemu ūdensapgādes un kanalizācijas infrastruktūra, ceļu struktūra un zemes īpašumu struktūra.

Grafiskās daļas kartes kopumā ir samērā viegli nolasāmas, tomēr problemātiski saskatīt (vai pat nav redzamas) ir teritorijas plānojumā noteiktās un attēlotās Dekšāres un Aļņu ciema robežas. Teritorijas plānotās (atļautās) izmantošanas kartēs pielietots princips atšķirīgi attēlot esošo teritorijas izmantošanu un plānoto izmantošanu, attiecīgi, plānotā jeb perspektīvā izmantošana attēlota ar raustītu krāsas pildījumu. Tajā pašā laikā ne visos gadījumos ir saprotama šāda attēlošanas veida pielietošana, jo atsevišķās vietās ar raustītu pildījumu ir attēlotas arī teritorijas, kur atrodas esoša apbūve.

Plānotās izmantošanas kartē attēlotas visa veida aizsargjoslas, t.sk. ekspluatācijas aizsargjoslas ap ielām – sarkanās līnijas (un pat būvlandes), transporta un tehniskās infrastruktūras teritorijas, kā arī citi objekti (piemēram, plānotās atpūtas vietas, plānotie ugunsdzēsības hidranti un autostāvlaukums).

APDŽĪVOJUMA STRUKTŪRA UN CIEMU ROBEŽAS

Spēkā esošā TP apdzīvotuma struktūrā definēti divi apdzīvotuma veidi – ciemi un viensētas. Ciema robežas noteiktas Dekšārēm un Aļņiem.

Paskaidrojuma rakstā norādīts, ka ciema apbūve ir izvietota samērā kompakti, tomēr ciema robežās iekļauti arī zemesgabali, kuriem noteikta izmantošana lauksaimniecībai. Plānojumā šie zemesgabali ietverti kā rezerves teritorija apbūvei, dodot iespēju šos zemes gabalus transformēt apbūvei vai cita veida nelauksaimnieciskai izmantošanai, ja rodas nepieciešamība. Ņemot vērā, ka ciema robežas grafiskās daļas

3.-4. attēls. Dekšāres (attēls pa kreisi) un Aļņu (attēls pa labi) spēkā esošās ciema robežas (attēlotas ar oranžas krāsas līniju)

Datu avots: ortofoto: © Google, ciema robežas: spēkā esošais Dekšāres pagasta TP; kadastrs: © Nekustamā īpašuma kadastrs, VZD, 2019

kartēs nav nolasāmas, 3.-4. attēlā savienots ciemu ortofoto ar ciema robežu vektordatiem un zemes gabalu robežām. No tā var secināt, ka ciemu robežās ir veikta zemes gabalu sadale (visticamāk gan tam ir vēsturisks sadalījums zemes reformas ietvaros), kas vairāk raksturīga blīvas apbūves apdzīvotām vietām, taču apbūve tajos līdz šim nav veikta, tādējādi lielāko daļu ciema teritorijas šobrīd veido lauksaimniecībā izmantojamas zemes.

TERITORIJAS PLĀNOTĀ (ATĻAUTĀ) IZMANTOŠANA JEB FUNKCIONĀLAIS ZONĒJUMS

Paskaidrojuma rakstā izvirzīts pieņēmums, ka turpmākajos 12 gados pagasta iedzīvotāju skaits nepieaugs un teritorijas izmantošanā nav gaidāmas nozīmīgas pārmaiņas. Jaunas apbūves teritorijas ir plānotas, tomēr teritorijas plānojuma risinājumos uzsvars likts uz esošās sakārtošanu un uzlabošanu.

Dekšāres pagasts teritorijas plānojumā ir iedalīts 11 zonās, taču četras no tām nav izdalāmas kā atsevišķas funkcionālās zonas šī brīža normatīvu iedalījumā. Apbūves teritorijas iedalītas trīs pamatzonās un katrā no tām ir vairākas apakšzonas.

Tā, **Dzīvojamās apbūves teritorijas** veido savrupmāju un daudzdzīvokļu dzīvojamās apbūves teritorijas, kā arī lauku apbūves teritorijas. Lauku apbūves teritorijas atšķirībā no savrupmāju apbūves teritorijām (definīcija ir vienāda) atšķiras ar jaunveidojamo minimālo zemes gabala platību (attiecīgi, 1 ha un 600 m²). Tās plānotas ārpus ciema robežām. Arī, salīdzinot ar lauksaimniecības teritorijām, atšķirība ir minimālajā platībā (2,5/10 ha), kā arī atsevišķās atļautajās izmantošanās. Lauku apbūvē nav atļautas fermas, viesu mājas un mežsaimnieciska izmantošana. Paskaidrojuma rakstā sniegts skaidrojums, ka lauku apbūves teritorijas ir kā turpinājums iesāktai apbūvei, kas uz doto brīdi ir apstājusies.

Savrupmāju apbūves teritorijas plānotas ciemos, kuriem ir raksturīga individuālo māju apbūve. To teritorijas ir paplašinātas Miera ielas abās pusēs. Aļņu ciema gadījumā, jaunas savrupmāju apbūves teritorijas noteiktas tikai dažos zemes gabalos. Jaunveidojamā zemes gabala minimālā platība – 600 m², bet dvīņu mājām – 400 m².

Dekšāres pagastā esošās daudzdzīvokļu mājas ir līdz 3 stāviem un definētas kā daudzdzīvokļu dzīvojamās apbūves teritorijas. Jauna šāda veida apbūve nav plānota.

Publiskie un darījumi objekti iekļauti **Publiskās apbūves teritorijās**, kur apakšzonas ir: Sabiedrisko objektu teritoriju un Sabiedrisko un darījumu objektu apbūves teritorija. Jaunas apbūves teritorijas plānotas Dekšāres ciemā pie esošajiem publiskajiem objektiem (uz ziemeļiem no Nākotnes ielas; sporta stadiona un estrādes piegulošajās teritorijās), kā arī Jaunsaimniekos pie autoceļa A12 un V9735 krustojuma.

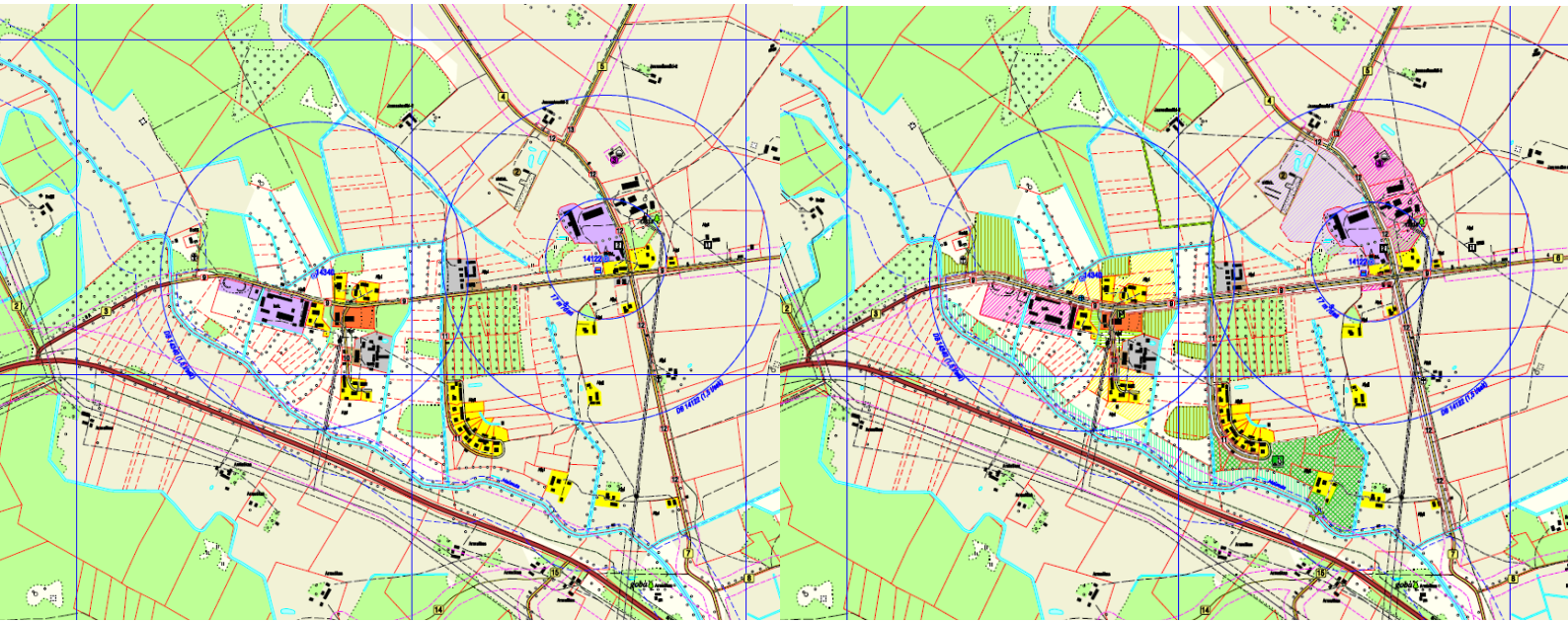
Ražošanas apbūves teritorijas aptver četras zonas: Ražošanas un tehnisko objektu apbūves teritorijas; Ražošanas un darījumu objektu apbūves teritorijas; Tehnisko un saimniecisko objektu apbūves teritorijas un Transporta infrastruktūras objektu apbūves teritorijas. Jaunas ražošanas teritorijas plānotas tikai pie esošajām objektiem, kur šāda izmantošana tiek veikta vai kādreiz bijusi, bet pašreizējā situācijā tika izdalīta kā rekultivējama degradēta teritorija.

Attiecībā uz transporta infrastruktūru, jāpiemin, ka ielām ir noteiktas un grafiski attēlotas to sarkanās līnijas.

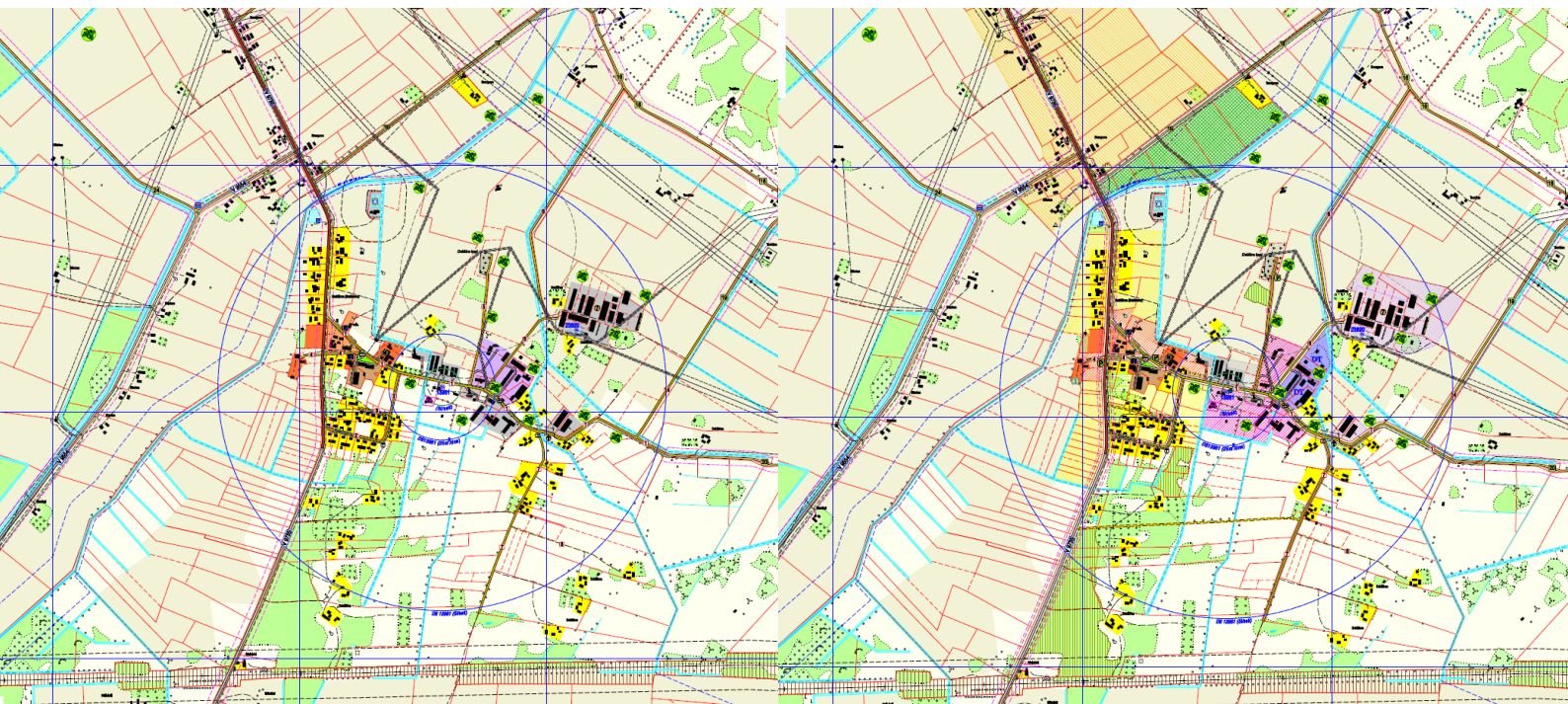
Neapbūvētas teritorijas vai teritorijas ar zemu apbūves blīvumu iedalītas četrās apakšzonās: Parku, skvēru un labiekārtotu apstādījumu teritorijas; Tūrisma un rekreācijas teritorijas; Dabas teritorijas un Kapsētu teritorijas. Saskaņā ar Dekšāres pagasta TIAN, pirmajās divās – apbūves rādītājus nosaka un pamato ar detālpilnplānojumu (pirmajā – tikai sporta un atpūtas būvēm). Grafiskās daļas kartēs attēloti esošie tūrisma un rekreācijas objekti. Plašākās jaunas teritorijas tūrismam un rekreācijai plānotas Dekšāres ciema ZR daļā starp Malmutes upi un pašvaldības ielu/autoceļu.

Dabas teritorijas plānotas pie Malmupes upes Aļņu ciema teritorijas daļā, un šajās teritorijās apbūve nav primārais izmantošanas veids – tā pieļaujama tikai tad, ja tā nepieciešama atļautās izmantošanas

nodrošināšanai, bet izmantošana lielākā vai mazākā mērā, atkarībā no attiecīgās izbūves teritorijas daļas īpatnībām, ir saistīta ar dabas resursu izmantošanu, arī rekreāciju un vides aizsardzību.

5.-6. attēls. Aļņu ciema pašreizējā izmantošana un plānotā (atļautā) izmantošana
Avots: Spēkā esošā TP grafiskās daļas karšu fragmenti

7.-8. attēls. Dekšāres ciema pašreizējā izmantošana un plānotā (atļautā) izmantošana
Avots: Spēkā esošā TP grafiskās daļas karšu fragmenti

Mežu teritorijas izdalītas esošajos/plānotajos un saudzējamos mežos. Mežu teritorijās atļauta arī apbūve (viensētas, pansijas un viesu mājas), izņemot esošos mežus ciemos, kur tie jā saglabā un jāveido kā perspektīvas mežaparka teritorijas, neparedzot tās apbūvei. Aizsargājamo un saudzējamo mežu teritorijās ietilpst īpaši aizsargājami mežu iecirkņi, dabiskie biotopi un mikroliegumi. Tos nav atļauts transformēt citos izmantošanas veidos. Jaunveidojamā zemes gabala minimālā platība nav noteikta.

Lauksaimniecības teritorijas grafiskās daļas kartēs attēlotas kā lauksaimniecības zemes, meliorētās lauksaimniecības zemes un papildus izdalīti ir arī augļu dārzi. Tajās ir atļauta dažāda teritorijas izmantošana, t.sk. viensētas (TIAN tie lietots – *savrupmāja (zemnieka sēta)*), viesu mājas, lauksaimnieciskās produkcijas pārstrādei, apstrādei un glabāšanai paredzētās būves u.c. Jaunveidojamā zemes gabala platība ir vismaz

2,5 ha, izņemot vietējas nozīmes vērtīgās lauksaimniecības teritorijas, kur tā minimālā platība ir 10 ha. Ar vietējas nozīmes vērtīgajām lauksaimniecības teritorijām tiek definētas visas lauksaimniecībā izmantojamās zemes, kas ir meliorētas un neatrodas Dekšāres un Aļņu ciemu teritorijās, kā arī lauku apbūves, tūrisma un rekreācijas teritorijās. Lauksaimniecības teritorijās noteikts maksimāli vienlaikus atļautais mājlopu skaits fermā vai kūtī.

Virszemes ūdeņu teritorijas ir esošie pagasta ūdensobjekti. Īpaši noteikumi to izmantošanai nav noteikti. Paskaidrojuma rakstā minēts, ka pie pagasta teritorijas upēm nav plānots veidot peldvietas.

Papildus teritorijas plānotajām (atļautajām) izmantošanām, teritorijas plānojumā noteiktas un grafiski attēlotas **Speciālās teritorijas**. Plānojuma izpratnē tās ir teritorijas, kurās esošā situācija neatbilst vides normatīvajam prasībām (piesārņotās, degradētās, erodētās vai citādi degradētās teritorijas). Šajās teritorijās iespējami īsākā laika jānovērš šī neatbilstība. Tās ir: ar latvāņiem piesārņotās teritorijas, rekultivējamā degradētā teritorija, rekultivējamā potenciāli piesārņotā teritorija un applūstošās teritorijas.

Atsevišķi, no pārējā zonējuma, ir izdalītas **Derīgo izrakteņu atradņu teritorijas**. Paskaidrojuma rakstā norādīts, ka derīgo izrakteņu ieguves teritorijas plānojumā nav atspoguļotas, tomēr Grafiskās daļas kartēs ir attēlotas trīs dolomīta šķembu atradņu teritorijas. Tāpat paskaidrojumā minēts, ka uzsākot derīgo izrakteņu ieguvu nepieciešams veikt detalizētu izpēti un izstrādāt detālo plānojumu, taču teritorijas plānojuma saistošajā daļā – TIAN, tāda prasība nav iekļauta. TIAN ir iekļauta tikai informācija: *pagasta teritorijā ir ievērojamas kaļķakmens iegulas, kūdras atradnes, kuras nav paredzētas izmantot, jo kūdras atradnes atrodas NATURA 2000 teritorijā, bet uz būvmateriālu izejvielu atradnēm daļēji atrodas Dekšāres ciems, kā arī atradnes nav pilnīgi izpētītas, atrodas netālu no NATURA 2000 teritorijas, izņemot Trokšas, un tikai viens punkts, kas tikai daļēji nosaka prasības šo teritoriju izmantošanai, t.i., Derīgo izrakteņu atradņu teritorijās ir atļauta esošā saimnieciskā darbība, izņemot būvniecību*. Jānorāda, ka citās funkcionālajās zonās derīgo izrakteņu ieguve kā atļautā izmantošana nav iekļauta.

Grafiskajā daļā nav atšķirīgi attēlotas, bet TIAN ir izdalītas būvniecībai nelabvēlīgās teritorijās, kā arī teritorijas, kurām nepieciešama inženiertehniskā sagatavošana. Ņemot vērā TIAN noteikto, ka *aizliegta būvniecība NATURA 2000 un pārējās aizsargājamās teritorijās, kā arī atradņu teritorijas, var pieņemt, ka ar tām ir domātas Īpaši aizsargājamās dabas teritorijas un objekti*.

CITI RISINĀJUMI UN NOTEIKUMI TERITORIJAS IZMANTOŠANAI

■ Īpaši aizsargājamās dabas teritorijas

Īpašas prasības Dekšāres pagasta TIAN nav noteiktas.

■ Kultūras pieminekļu saglabāšana un aizsardzība

Īpašas prasības Dekšāres pagasta TIAN nav noteiktas (noteikumos iekļautas (dublētas) normatīvo aktu vispārīgās prasības to aizsardzībai un saglabāšanai, attēlotas to aizsargjoslas (aizsardzības zonas) 500 m platumā.

TIAN uzskaitīti objekti un teritorijas, kuras noteiktas kā vietējas nozīmes kultūras pieminekļi un piemiņas vietas¹⁵, taču īpašas prasības tām nav noteiktas.

■ Detālplānojumu izstrāde

Izstrādāts atbilstoši 19.10.2004. noteikumiem Nr. 883 „Vietējās pašvaldības teritorijas plānošanas noteikumi”, kuri noteica, ka detālplānojumu izstrādā, lai detalizētu pašvaldības teritorijas plānojumā noteikto teritorijas plānoto (atļauto) izmantošanu un izmantošanas aprobežojumus, bet nenoteica gadījumus, kad obligāti jāizstrādā detālplānojums.

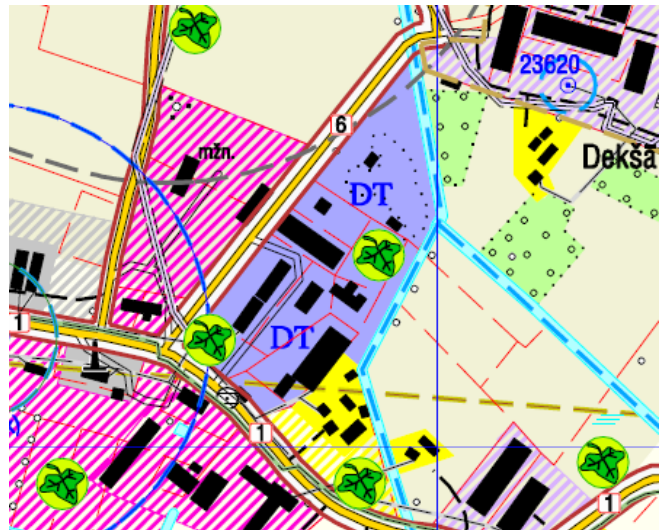
Dekšāres pagasta TP grafiskajā daļā attēlota viena teritorija, kurai obligāti izstrādājams detālplānojums (skatīt 9. attēlu).

¹⁵ Dzīvojamā ēka, saimniecības ēkas Anno 1927, Akmens mūra ēkas Aļņos; Dekšāres pagasta piemiņas vietas: Dekšārēs piemiņas plāksne pie rakstnieka A. Sprūdža mājas, Bokonos pie rakstnieka L. Latkovska mājas vietā esošā akmens uzstādītās piemiņas plāksnes

Spēkā esošajos TIAN noteikti arī citi gadījumi, kad tie ir jāizstrādā. Piemēram, teritorijas plānojumā attēlotajās Tūrisma un rekreācijas teritorijās plānotās apbūves rādītāji jānosaka detālplānojumā. Tas nozīmē, ka jebkura veida būve šajās teritorijās faktiski jāpamato, izstrādājot detālplānojumu.

TP Paskaidrojuma rakstā minēts, ka jaunu kapsētu ierīkošana pagasta teritorijā nav plānota (paplašināta Dekšāres kapu teritorija atbilstoši kadastra robežām), un TIAN noteikts, ka kapsētu teritoriju plānojumu un apbūvi pamato ar detālplānojumu.

Jāatzīmē, ka spēkā esošā TP īstenošanas laikā nav izstrādāts neviens detālplānojums kādai pagasta teritorijas daļai vai nekustamam īpašumam.

9. attēls. Teritorija, kurai nepieciešams izstrādāt detālplānojumu
Avots: Spēkā esošā TP grafiskās daļas kartes fragments

SOKOLKU PAGASTA TERITORIJAS PLĀNOJUMS 2008.-2020. GADAM

Teritorijas plānojums izstrādāts 2006.-2008. gadā (lēmums par izstrādes uzsākšanu pieņemts 2006. gadā). Tā izstrādi veica SIA „METRUM” teritorijas plānošanas speciālisti sadarbībā ar pašvaldību, atbilstoši MK 19.10.2004. noteikumu Nr. 883 „Vietējās pašvaldības teritorijas plānošanas noteikumi” prasībām.

Grafiskā daļa sastāv no novada un ciemu pašreizējās situācijas un plānotās (atļautās) izmantošanas kartēm.

Grafiskās daļas kartes kopumā ir saprotamas un viegli nolasāmas. Plānotās izmantošanas kartē attēlotas visa veida aizsargjoslas. Eksploatācijas aizsargjoslas gar ielām jeb ielas sarkanās līnijas ir noteiktas TIAN, bet nav attēlotas grafiskās daļas saistošajā daļā (attēlotas Paskaidrojuma raksta pielikumā ietvertajā kartoshēmā). Ir dažas tehniskas kļūmes, piemēram, Strupļu ciema teritorijas plānotās (atļautās) izmantošanas kartē pie apzīmējumiem nav norādīta attēlotā aizsargjosla ap Strupļu purvu.

APDZĪVOJUMA STRUKTŪRA UN CIEMU ROBEŽAS

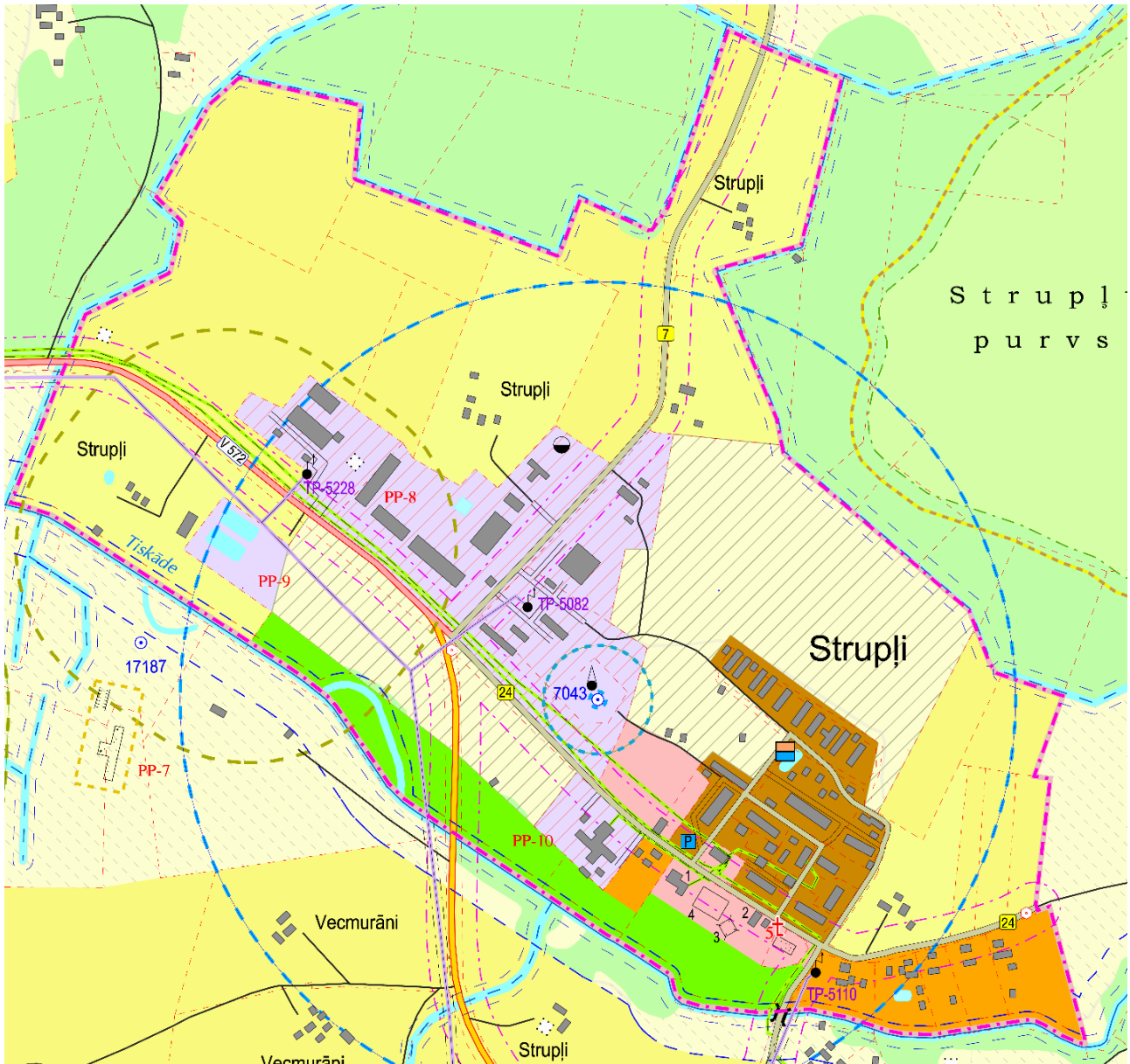
Paskaidrojuma rakstā norādīts, ka teritorijas plānojums ir veidots, lai dotu pašvaldībai jaunas attīstības iespējas, nodrošinātu tās atsevišķu teritoriju pilnvērtīgu funkcionēšanu, inženiertehnisko un transporta nodrošinājumu, tajā laikā saglabājot dabas un kultūrvēsturiskās vērtības. Tajā definētā teritorijas attīstības koncepcija nosaka telpiskās attīstības galvenos principus iepriekš minētajās jomās.

Attiecībā uz apdzīvojama struktūru, TP nosaka šādus principus ar mērķi nepieļaut haotiskas apbūves veidošanos pagasta teritorijā:

- apbūve tiek koncentrēta jau esošo ciemu robežās, galvenokārt Strupļu, tādējādi izmantojot jau esošos inženiertīklus un pakalpojumus;
- tiek saglabātas un attīstītas esošās ražošanas teritorijas;
- tiek saglabāts un attīstīts pagasta iekšējo ceļu tīkls.

Spēkā esošā TP apdzīvojuma struktūrā definēti divi apdzīvojuma veidi – ciemi un viensētas. Ciema robežas noteiktas Strupļiem (skatīt 10. attēls), tādējādi plānojot koncentrēt tur gan dzīvojamo apbūvi, gan pakalpojumu sniegšanu. Paskaidrojuma rakstā sniegts skaidrojums, ka no ciemu robežām ir izslēgtas lielās lauksaimniecības teritoriju platības, kas funkcionāli/telpiski nav saistītas ar pārējo ciema teritoriju. Izskatot grafiskās daļas kartes, nav saprotams, vai ciemam jau ir bijušas spēkā esošas robežas un tās ir samazinātas vai tās noteiktas kā jaunas, un ciema robežas noteiktas, neietverot plašas lauksaimniecībā izmantojamās zemes. Ciema robežas ir attēlotas gan pašreizējās izmantošanas, gan plānotās (atļautās) izmantošanas kartē un tās neatšķiras, līdz ar to nav zināms, vai tās ir kļūdaini attēlotas arī kā esošas pašreizējās situācijas kartē vai, izstrādājot jaunu teritorijas plānojumu, ciema robežas tomēr nav grozītas.

Strupļu ciema R, ZR un DA daļā ciema robežās ir iekļautas arī esošas, platības ziņā samērā lielas lauksaimniecībā izmantojamas zemes, taču, ņemot vērā, ka daļā nekustamajos īpašumos atrodas dzīvojamās mājas, tās definētas kā lauku apbūves tipa dzīvojamās apbūves teritorijas, kurām TIAN ir noteikti atšķirīgi apbūves nosacījumi – lielākas jaunveidojamās zemes gabala minimālās platības un apbūves rādītāji.

10. attēls. Strupļu ciema esošā robeža un teritorijas plānotā(atļautā) izmantošana
Avots: Spēkā esošā TP grafiskās daļas kartes fragments

TERITORIJAS PLĀNOTĀ (ATĻAUTĀ) IZMANTOŠANA JEB FUNKCIONĀLAIS ZONĒJUMS

Sokolku pagasta TP izdalītas 13 teritorijas izmantošanas jeb funkcionālās zonas. To īss pārskats sniegts turpmākajās rindkopās. Jāatzīmē, ka Paskaidrojuma rakstā diemžēl iekļauta tikai teritorijas izmantošanas definīcija un atļautie izmantošanas veidi, taču nav atspoguļota plānošanas situācija jeb nav sniegts risinājumu skaidrojums par to, kur tās ir noteiktas kā esošas un kurās teritorijās tās plānots attīstīt kā jaunas.

Savrupmāju un mazstāvu dzīvojamās apbūves teritorijas apvienotas vienā funkcionālajā zonējumā ar atļauto apbūves augstumu – 2 stāvi, un atsevišķi izdalītas Daudzdzīvokļu dzīvojamās apbūves teritorijas ar maksimālo apbūves augstumu – 3 stāvi. No grafiskās daļas kartēm var secināt, ka jauna šāda veida dzīvojamā apbūve Sokolku pagastā nav plānota.

Lauku tipa dzīvojamās apbūves teritorijas plānojumā noteiktas kā teritorijas, kur primārais zemes izmantošanas mērķis nav lauksaimnieciskā darbība, bet dzīvojamā un darījuma apbūves teritorija ar

paredzamu augstāku apbūves intensitāti un lauku teritorijas labiekārtojumu. Šāda teritorijas plānotā (atļautā) izmantošana noteikta gan Strupļu ciema robežās, gan ārpus tām (ciema piegulošajās teritorijās). Kā jau iepriekš tika pieminēts, šajās teritorijās TIAN ir noteikta lielāka jaunveidojamā platība (5000 m² un 2500 m² esošajām (jau izveidotajām) zemes vienībām, kur drīkst plānot (un veikt) apbūvi). Tā kā spēkā esošie normatīvi neparedz šādu funkcionālo zonējumu, jaunajā Viļānu apvienības TP šāda jaunveidojamā zemes gabala platība nav nosakāma, ja vien šīs teritorijas netiek iekļautas ciema robežās. MK noteikumi Nr. 240 nosaka, ka jaunas kompleksas dzīvojamās apbūves nav plānojamas ārpus ciema robežām, savukārt lauksaimniecības teritorijās jaunveidojamā minimālā zemes gabala platība ir 2 ha. Ja šajā teritorijā atrodas meži, TIAN nosaka, ka tie ir maksimāli jāsaglabā.

Jauna **Sabiedrisko un darījumu objektu apbūves teritorija** plānota Strupļu ciema daļā starp esošo daudzdzīvokļu dzīvojamo apbūvi un ūdenstorni. Šāda teritorijas izmantošana noteikta arī vienam zemes gabalam Taukuļos, Ostrones baznīcas un Dilmaņu pamatskolas teritorijai.

Esošas **Ražošanas, darījumu un tehnisko objektu teritorijas** atrodas Strupļu ciema centrā, kur izvietotas mehāniskās darbnīcas, garāžas, noliktavas u.tml.

Tehnisko objektu teritorijas nozīmē zemes gabalus, kur primārais zemes un tur atrodošos ēku, būvju vai to daļu izmantošanas veids ir komunālās saimniecības objektu izvietošana, līnijbūvju objektu, tehniskās infrastruktūra, darbnīcu, noliktavu, transporta uzņēmumu un citu tehnisko objektu izvietojums un darbība. Sokolku pagastā šāds izmantošanas veids noteikts divām teritorijām – esošajām notekūdeņu attīrīšanas ietaisēm un cūku kompleksa teritorijai pie autoceļa V572. Abas šīs teritorijas TP attēlotas kā potenciāli piesārņotas vietas.

Ar teritorijas plānotās (atļautās) izmantošanas **Satiksmes infrastruktūras teritorijas** krāsojumu attēlota tikai dzelzceļa infrastruktūras teritorija, savukārt autoceļu un ielu teritorijas attēlotas kā līnijas.

Lauksaimniecībā izmantojamās teritorijas grafiskajā daļā attēlotas izdalot trīs veidus: lauksaimniecībā izmantojamās teritorijas, nacionālas nozīmes lauksaimniecības teritorijas un meliorētās lauksaimniecības teritorijas. Īpaši nosacījumi Sokolku pagasta TIAN ir noteikti otrajām, nosakot, ka tajās ietilpstošie zemesgabali nav dalāmi. Abās pārējās – minimālā jaunveidojamā zemes gabala platība ir 2 ha un 5000 m² esošajai (jau izveidotai) zemes vienībai, kur drīkst plānot (un veikt) apbūvi.

Kā atsevišķa teritorijas izmantošana ir izdalīta arī **Mazdārziņu teritorijas**, kur zemes izmantošanas mērķis ir laukkopības produkcijas ražošana savam patēriņam. Tās salīdzinoši lielās platībās noteiktas Strupļu ciemā gan aiz esošajām daudzdzīvokļu mājām (aptver pašvaldības zemes gabalu 11,1 ha platībā), gan otrpus autoceļam V572.

Teritorijas plānojumā kā **Mežu teritorijas** ir noteiktas mežu, krūmāju, jaunaudžu un izcirtumu teritorijas, zeme zem meža infrastruktūras objektiem, mežā ietilpstošī un tam piegulošie klajumi, purvi un lauces. Minimālā jaunveidojamā zemes gabala platība – 2 ha.

Sokolku pagasta teritoriju šķērso vairākas upītes, taču pagasta teritorijā nav neviena ezera. Esošie virszemes ūdeņi attēloti kā **Ūdeņu teritorijas**.

Labiekārtošanas koplietošanas teritorijas ir teritorijas, kas paredzētas iedzīvotāju atpūtai, kurās ir veikts teritoriju labiekārtojums soliņi, takas, ģērbtuves utt. Šāda zona ir noteikta vienai teritorijai – Podļizovkā, starp autoceļu P59 un Ciskodas upi. To tika plānots attīstīt kā labiekārtotu pludmali ar peldvietu. Iecere nav īstenojusies.

Kā **Dabas teritorijas** Sokolku pagasta TP ir noteiktas Strupļu ciemā esošās koku audzes (meži), parki, pļavas, upju un ezeru krasti, mitrāji, purvi un citas platības ar dabisku veģetāciju, kur apbūve nav galvenais zemes izmantošanas veids. Tā veido joslu gar Tiskādes upi un apbūvi.

Kapsētu teritorijas ir nodalītas teritorijas, kurās gan vēsturiski ir notikuši, gan pašlaik tiek veikti apbedījumi.

Kopumā var secināt, ka Sokolku pagasta TP ir vērsts uz pagasta racionālu teritorijas izmantošanu, saglabājot tās vērtības, kuras ir nozīmīgas turpmākajai pagasta attīstībai. TIAN veidoti pārdomāti, tomēr atsevišķas nodaļas pārskatāmas, izvērtējot to atbilstību šobrīd spēkā esošās likumdošanas prasībām. Tā, piemēram, TIAN 1.2.6. apakšnodaļā ir lietots termins "neatbilstošas izmantošanas status", taču tā lietojumu nenoteic

teritorijas plānojuma izstrādi reglamentējošie normatīvie akti. Ņemot vērā, ka MK 20.06.2006. noteikumos Nr. 496 „Nekustamā īpašuma lietošanas mērķu noteikšanas un maiņas kārtība” tiek lietots termins “zemes neatbilstoša izmantojuma statuss” nekustamā īpašuma lietošanas mērķa pirmreizējai noteikšanai, šāda termina lietošana teritorijas plānojumā var radīt pārpratumus.

Tāpat TIAN ir ietvertas prasības, kas saskaņā ar likuma „Par pašvaldībām” nosakāmas atsevišķos, šī likuma 45. pantā noteiktajā kārtībā izdotajos pašvaldības saistošajos noteikumos. Piemēram, prasības reklāmas izvietošanai, prasības atkritumu apsaimniekošanai, koku ciršanas nosacījumi u.tml.

CITI RISINĀJUMI UN NOTEIKUMI TERITORIJAS IZMANTOŠANAI

■ Īpaši aizsargājamās dabas teritorijas

Sokolku pagastā nav valsts nozīmes īpaši aizsargājamo dabas teritoriju un objektu, bet teritorijas plānojumā attēlots vietējas nozīmes aizsargājams dabas objekts – dižozols Ustroņos. Tam noteikta aizsardzības zona 10 m platumā no vainaga projekcijas malas.

■ Kultūras pieminekļu saglabāšana un aizsardzība

Sokolku pagastā nav valsts aizsardzībā esošu kultūras pieminekļu. Paskaidrojuma rakstā sniegts ieteikums izvērtēt muižas ēkas statusu Ustroņos, lemjot par tās iekļaušanu vai neiekļaušanu valsts aizsargājamo kultūras pieminekļu sarakstā.

■ Rekultivējamās un potenciāli piesārņoto vietu teritorijas

TP grafiskajā daļā attēlotas Sokolku pagastā esošās potenciāli piesārņotas vietas. Kā rekultivējamās teritorijas ir noteiktas: izstrādāto grants un smilšu karjeru teritorijas; teritorijas ar bijušo fermu, ražošanas objektu un cita veida būvēm vai to atliekām, kuri turpmākajai saimnieciskajai darbībai vairs nav izmantojami. Potenciāli piesārņotās vietas iekļautas atbilstoši VSIA „Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centrs” Piesārņoto un potenciāli piesārņoto vietu reģistram.

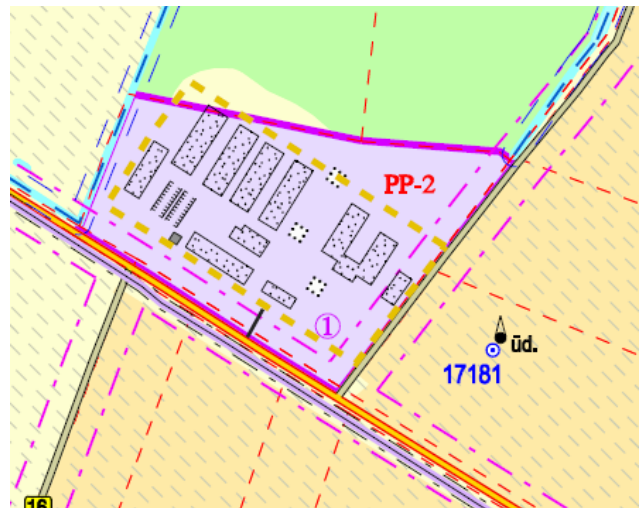
Apbūve minētajās teritorijās pieļaujama tikai pēc augsnes un grunts sanācības, kā arī vidi degradējošo objektu likvidācijas, ja tādi ir bijuši, savukārt plānotā izmantošana ir saskaņā ar teritorijas plānojumu.

Applūstošās teritorijas nav noteiktas un attēlotas.

■ Detālpilānojumu izstrāde

TP grafiskajā daļā attēlota viena teritorija, kurai obligāti izstrādājams detālpilānojums (skatīt 11. attēlu). Tā ir cūku kompleksa teritorija un detālpilānojums izstrādājams ar mērķi risināt inženiertīklu izbūvi, paredzot pieslēgumus pie ceļiem un citiem inženiertīkliem. Paskaidrojuma rakstā minēts, ka tā paredzēta kā Ražošanas, darījumu un tehnisko objektu apbūves teritorija, taču grafiskajā daļā tā attēlota kā Tehnisko objektu teritorija.

Spēkā esošajos TIAN noteikti arī citi gadījumi, kad pagasta teritorijas daļai vai konkrētam zemes gabalam pirms plānotās darbības ir jāizstrādā detālpilānojums. Šajā gadījumā jānorāda, ka šo gadījumu uzskaitījums TIAN daļēji atšķiras no Paskaidrojuma raksta.

11. attēls. Teritorija, kurai nepieciešams izstrādāt detālpilānojumu (teritorijas, kas izcelta ar lillā krāsas līniju)

Avots: Spēkā esošā TP grafiskās daļas kartes fragments

VIĻĀNU PAGASTA TERITORIJAS PLĀNOJUMS

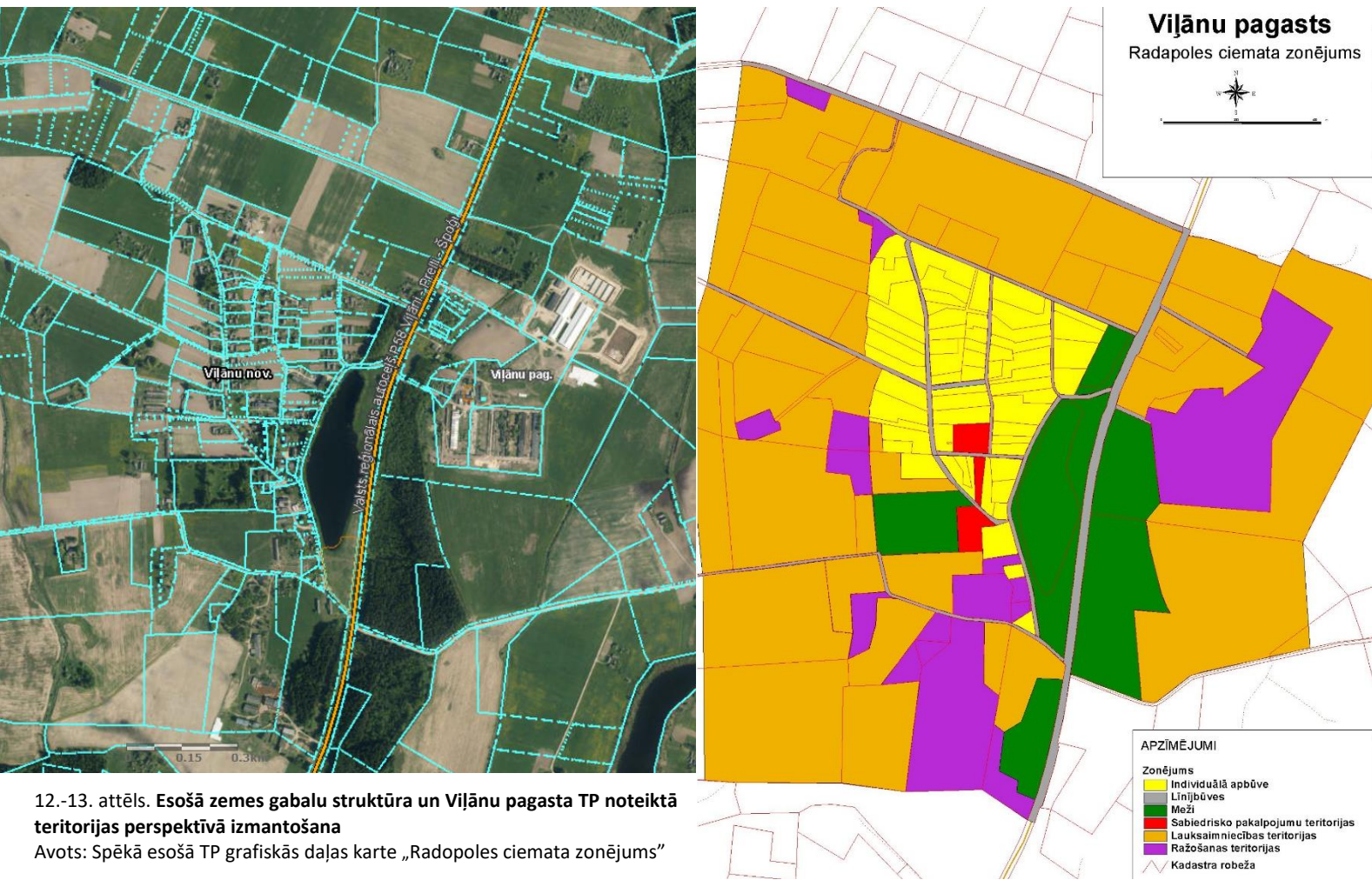
TIAN pieminēti MK noteikumi „Noteikumi par teritoriju plānojumiem”, taču nav norādīts, kura gada normatīvais akts tas ir. Teritorijas plānojums apstiprināts 2004. gadā, līdz ar to var secināt, ka tā izstrāde visticamāk veikta ievērojot MK 05.12.2000. noteikumus Nr. 423 „Noteikumi par teritorijas plānojumiem”, jo 13.01.2004. MK noteikumu Nr. 34 nosaukums bija „Vietējās pašvaldības teritorijas plānojuma noteikumi”.

TIAN sniegta informācija, ka apbūves noteikumi izstrādāti, izmantojot paraugnoteikumu koncepciju, ko pēc atbildīgās ministrijas pasūtījuma izstrādājis IU „Arhitekta Edgara Bērziņa birojs”.

Tas nozīmē, ka Viļānu pagasta TP ir “vecākais” no pārējiem Viļānu apvienības teritoriālo vienību teritorijas plānojumam. Šis laika posms pieminams ar to, ka teritorijas plānošanas dokumentu izstrādē vēl tikai uzsākās un sāka pilnveidoties iespējas/zināšanas grafisko materiālu izstrādē digitālā formā. Attiecīgi, vēl 20. gs. 90. gados kartes tika “zīmētas ar roku” un tikai gadu desmita otrajā pusē tika izstrādāti pirmie plānošanas dokumenti izmantojot datorprogrammatūru. Viļānu pagasta teritorijas plānojums izstrādāts jau digitālā veidā, tomēr to karšu tehniskais izpildījums ir neatbilstošs tam, kā pašlaik ir jāizstrādā karšu materiāli.

Viļānu pagasta TP nav norādīts tā izstrādātājs, līdz ar to var pieņemt, ka to izstrādāja paši pašvaldības speciālisti.

Paskaidrojuma rakstā sniegts pašreizējās situācijas apraksts, informācija par veikto pagasta iedzīvotāju aptauju un tās rezultātiem, SVID analīze, Viļānu pagasta attīstības stratēģija, kurā definēta vīzija, attīstības prioritātes (mērķi), ilgtermiņa un īstermiņa mērķi un rīcības programma noteikto mērķu sasniegšanai (stratēģijas kā pašvaldības ilgtermiņa plānošanas dokuments tika noteikts tikai 2011. gadā, pieņemot likumu „Teritorijas attīstības plānošanas likums”). Lai arī tā nodaļas nosaukumā lietots termins “stratēģija”, tās saturs liecina (arī atsevišķās rindkopās minēts), ka tā ir domāta “attīstības programma”. 1998. gada likums „Teritorijas attīstības plānošanas likums” paredzēja, ka pašvaldības teritorijas attīstības plāns sastāv no dokumentu kopuma, kas sastāv no attīstības programmas un teritorijas plānojuma, taču 2002. gada attiecīgajā likumā šāds plānošanas dokuments nebija ietverts.

12.-13. attēls. Esošā zemes gabalu struktūra un Viļānu pagasta TP noteiktā teritorijas perspektīvā izmantošana

Avots: Spēkā esošā TP grafiskās daļas karte „Radapoles ciemata zonējums”

Paskaidrojuma raksta otrajā daļā par teritorijas plānojuma 1. redakciju tāpat atspoguļots esošās situācijas raksturojums, informācija par noteiktajām aizsargjoslām un iekļauta nodaļa par teritorijas perspektīvo izmantošanu.

Grafiskā daļa sastāv no kartes „Viļānu pagasta perspektīvā situācija” mērogā 1:30 000, „Jaunviļānu ciemata zonējums” un „Radopoles ciemata zonējums” mērogā 1:5000¹⁶. Papildus saistošajām kartēm, sagatavotas arī citas kartes: esošās situācijas karte, aizsargjoslu karte, kadastra karte, karte, kurā attēlotas pagastā esošās derīgo izrakteņu atradņu vietas, pašvaldības ceļi un tehniskā infrastruktūra.

Viļānu pagasta perspektīvās situācijas kartē attēlotas iepriekš minētās teritorijas izmantošanas, tomēr to izpildījums, arī TIAN risinājumi, nerada pilnībā priekšstatu par to, kā pašvaldības saistošie noteikumi tiek īstenoti. Tā, kartē „Jaunviļānu ciemata zonējums” ciemā esošais ūdensobjekts ir attēlots kā meži (TIAN ir izdalīts zonējums „Ūdens baseinu teritorijas”, kartē „Perspektīvā situācija” apzīmējumos ir norādīts, ka tajā ir attēloti “ūdeņi” un “ūdensteces”, taču kartē to novietojums faktiski nav nolasāms).

Salīdzinot kadastra informācijas sistēmas digitālos datus ar zonējuma karti (skatīt 12.-13. attēlu), var secināt, ka atsevišķās vietās ir veikta zemes gabalu sadale, taču, piemēram, Viļānu pagasta TIAN mežu un lauksaimniecības teritorijām nav noteikta jaunveidojamā zemes gabala minimālā platība. Ciema robežas nav attēlotas.

APDZĪVOJUMA STRUKTŪRA UN CIEMU ROBEŽAS

Paskaidrojuma rakstā norādīts, ka Viļānu pagastā atrodas 27 ciemati. Ņemot vērā, ka zonējums ir noteikts tikai Radopoles un Jaunviļānu ciematam, var pieņemt, ka šīs divas apdzīvotās vietas teritorijas plānojumā noteiktas kā ciemi, kur ir koncentrējusies esošā apbūve un tās plānots attīstīt kā galvenos pagasta attīstības centrus.

TERITORIJAS PLĀNOTĀ (ATĻAUTĀ) IZMANTOŠANA JEB FUNKCIONĀLAIS ZONĒJUMS

TP ir noteikti pieci zonējumi (to lietotie nosaukumi atšķiras TIAN un Paskaidrojuma rakstā, piemēram, TIAN ir definēti noteikumi „Dzīvojamās apbūves teritorijām”, taču Paskaidrojuma rakstā lietotais nosaukums ir „Individuālās apbūves teritorijas”, savukārt kartēs – „Individuālā apbūve”; tālāk uzskaitīto zonējumu nosaukumi ir atbilstoši TIAN nosauktajiem) ar četrām apakšzonām vienā no tām, un tie ir:

- 1) Dzīvojamās apbūves teritorijas;
- 2) Sabiedrisko pakalpojumu teritorijas;
- 3) Ražošanas un tehniskās apbūves teritorijas;
- 4) Līnībūvju izbūves teritorijas;
- 5) Dabas pamatnes/atklātās (brīvās) izbūves teritorijas:
 - Meža/apstādījumu teritorijas;
 - Rekreācijas un tūrisma teritorijas;
 - Lauksaimniecības teritorijas;
 - Ūdens baseinu teritorijas.

TP paskaidrojošā daļā atspoguļota informācija par zonējumā „Lauksaimniecības teritorijas” un „Meža teritorijas” atļauto izmantošanu un izmantošanas nosacījumiem. Tā, piemēram, attiecībā uz lauksaimniecības teritorijām norādīts, ka meliorētās augstvērtīgās un vidēji vērtīgās lauksaimniecības zemēs nav pieļaujama zemju transformācija citos izmantošanas veidos, bet meža teritorijās apbūve nav primārais zemes izmantošanas veids, bet pieļaujama tikai tad, ja nesamazina meža saimniecisko un ekoloģisko vērtību. Šīs prasības nav noteiktas TP saistošajā daļā – TIAN. Attiecībā uz meža teritorijām, TIAN norādīts, ka šajās teritorijās ir atļauta apbūve, kas saistīta ar attiecīgo izmantošanu – atpūtas iestāde, ārstniecības iestāde u.c.

Jaunveidojamā zemes gabala platība ir noteikta tikai apbūves teritorijām – 1500 m² un 600 m² dārza mājām. Maksimālais apbūves augstums – 2 stāvi vai 20 m „Ražošanas un tehniskās apbūves teritorijās”, ar atrunu, pieļaujot augstāku pieļaujamo apbūves augstumu, ko nosaka detālpļānojumā.

¹⁶ Tā brīža noteikumi pašvaldību teritorijas plānojumu izstrādei noteica, ka galvenie mērogi grafiskās daļas izstrādāšanai ir M 1:10000, M 1:25000. Ja galvenais mērogs nenodrošina pietiekamu detalizāciju, apdzīvotās vietas un citas noteiktas pašvaldības teritorijas daļas izstrādā lielākā mērogā (M 1:2000, M 1:5000)

CITI RISINĀJUMI UN NOTEIKUMI TERITORIJAS IZMANTOŠANAI

■ Īpaši aizsargājamās dabas teritorijas

Īpašas prasības Viļānu pagasta TIAN nav noteiktas. Noteikumos iekļautas/dublētas normatīvo aktu vispārīgās prasības to aizsardzībai un saglabāšanai.

■ Kultūras pieminekļu saglabāšana un aizsardzība

Īpašas prasības Viļānu pagasta TIAN nav noteiktas (noteikumos iekļautas (dublētas) normatīvo aktu vispārīgās prasības to aizsardzībai un saglabāšanai, attēlotas divu pagastā esošo valsts aizsargājamo kultūras pieminekļu aizsargjoslas (aizsardzības zonas) 500 m platumā.

■ Detālpilānojumu izstrāde

Viļānu pagastā nav izstrādāts neviens detālpilānojums, nav noteiktas arī obligātās detālpilānojumu izstrādes teritorijas. TIAN iekļauts noteikumu punkts, kas nosaka, ka *zemes gabalu drīkst sadalīt vai to apvienot ar kādu citu zemes gabalu, tikai izstrādājot detālo pilānojumu vai, vienkāršā situācijā, ja pagasta padome tam piekrīt, izstrādājot zemes ierīcības projektu.*

VIĻĀNU PILSĒTAS TERITORIJAS PLĀNOJUMS 2006.-2018. GADAM

Viļānu pilsētas teritorijas pilānojuma izstrāde uzsākta 2004. gadā, lai gan par tās sākumposmu varētu uzskatīt 1999. gadu, kad tika izstrādāts Viļānu pilsētas attīstības plāns (1. redakcijā) un apstiprināts Viļānu pilsētas domes 1999. gada 5. oktobra sēdē. Paskaidrojuma rakstā skaidrots, ka 2004. gadā tika veikta revīzija, kurā tika konstatēts, ka 1999. gada attīstības plāns ir morāli novecojis, kā arī neatbilst esošās likumdošanas prasībām, tādēļ tika pieņemts lēmums nevis uzsākt izstrādāt 2. redakciju, bet gan sākt teritorijas pilānojuma izstrādes procedūru no sākuma.

Pilānojuma izstrāde tika uzsākta atbilstoši MK 05.12.2000. noteikumiem Nr. 423 „Noteikumi par teritorijas pilānojumiem”, bet pabeigta – MK 19.10.2004. noteikumiem Nr. 883 „Vietējās pašvaldības teritorijas pilānošanas noteikumi”. Tā izstrādi veica pašvaldības speciālisti, piesaistot arī konsultantus – arhitektu A. Kušķi un Latvijas Ģeotelpiskās informācijas aģentūras kartogrāfijas inženieri J. Nogdi.

Pilānošanas dokuments sastāv no paskaidrojošā raksta, TIAN un grafiskās daļas kartes „Viļānu pilsētas teritorijas esošā izmantošana” un „Viļānu pilsētas teritorijas plānotā (atļautā) izmantošana”. Paskaidrojuma rakstā sniegts īss pilsētas pašreizējās situācijas apraksts un ieskaits tās vēsturiskajā attīstībā. Risinājumu daļā sniegti izsmeļoši paskaidrojumi par atļautās teritorijas izmantošanas veidiem un to izmantošanas nosacījumiem, tomēr jāatzīmē, ka starp teksta daļu un grafisko daļu ir nesaiste teritorijas izmantošanas veidu nosaukumos, tā, piemēram, Paskaidrojuma rakstā minētās Savrupmāju apbūves teritorijas TIAN daļā ir nosauktas kā „Savrupmāju teritorijas”, bet grafiskajā daļā – „Savrupmāju dzīvojamās apbūves teritorijas”.

Grafiskā daļa ir labi saprotama, viegli nolasāma. Teritorijas plānotās (atļautās) izmantošanas kartēs pielietots princips atšķirīgi attēlot esošo teritorijas izmantošanu un plānoto izmantošanu, attiecīgi, plānotā jeb perspektīvā izmantošana attēlota ar raustītu krāsas pildījumu. Ielām noteiktas un grafiski attēlotas sarkanās līnijas, tomēr konstatējams, ka tas darīts pietiekami detalizēti neizvērtējot platumus starp tām u.tml.

Izvērtējot Viļānu apvienības teritorijas pašreizējo izmantošanu, būvniecības aktivitātes datus, jāsecina, ka Viļānu pilsētas teritorijas pilānojumā plānotā jaunā apbūve kopumā nav īstenojusies.

TERITORIJAS PLĀNOTĀ (ATĻAUTĀ) IZMANTOŠANA JEB FUNKCIONĀLAIS ZONĒJUMS

Viļānu pilsētas teritorijas pilānojumā izdalīti šādi teritoriju veidi un apakškategorijas jeb apakšzonas:

1) Atklātas izbūves teritorijas:

■ Labiekārtotas dabas un apstādījumu teritorijas (Ap)

Paskaidrojuma rakstā norādīts, ka pilānojumā tiek izdalītas divu veidu labiekārtotas dabas apstādījumu teritorijas: Teritorijas pie ūdenstilpēm un ūdenstecēm un Teritorijas pilsētā, lai nodrošinātu teritorijas apzaļumošanu – parki, skvēri. Jaunas apstādījumu teritorijas paredzētas gar Maltas upi, gar nozīmīgākajiem

meliorācijas grāvjiem u.c. Kā noteiktā palīgizmantošana citām atļautajām izmantošanām ir paredzēta stādījumu josla gar Rīgas ielu, iebraucot Viļānu pilsētā.

Labiekārtotas piemiņas vietu teritorijas (Ak) ir vēsturisko kapsētu un kara upuru piemiņas vietu teritorijas, kur nenotiek jauni apbedījumi. Ar TP risinājumiem, kapsētas statuss tika atcelts Viļānu vecajiem ebreju kapiem un Viļānu vecajiem katoļu kapiem.

■ **Mežs pilsētas teritorijā (M)** ir ar kokaudzi apaugušas zemes platības Viļānu pilsētas teritorijā, kuru galvenā funkcija ir vides kvalitātes nodrošināšana. Tā ir mežsaimniecībā izmantojama zeme, kurai noteikti izmantošanas ierobežojumi, izslēdzot kailcirtes un meža zemes transformācijas iespējas.

Esošās meža teritorijas tika samazinātas, lai attīstītu citas atļautās izmantošanas. Tās saglabātas pie Maltas upes teritorijas ZR daļā, pie autoceļa A12, pie Latgales ciltslietu un mākslīgās apsēklošanas stacijas, gar Latgales ielu, pilsētas DR daļā.

Ūdeņu teritorijas (nav apzīmējuma) ir dabisku vai mākslīgu virszemes ūdens objektu (ūdensteču un ūdenstilpju) akvatoriju aizņemtā pilsētas teritorija. Atļautajā izmantošanā apbūve nav primāra. Pieļaujamas piestātnes un krasta nostiprinājumi, kā arī citas tauvas joslā atļautās būves, bet HES ūdenskrātuvē pieļaujams izvietot ar ūdeņu un krastmalu izmantošanu saistītas būves.

Grafiskajā daļā ir attēlota viena plānotā peldvieta, kuru tika plānots ierīkot 2018. gadā. Iecere līdz šim nav īstenojusies.

Kapsētas (K) ir teritorijas, kurās vēsturiski ir tikuši veikti vai pašlaik tiek veikti apbedījumi.

2) Sabiedrisko objektu teritorijas

Sabiedrisko iestāžu teritorijas izdalītas ar mērķi, lai pašvaldība varētu realizēt pašvaldībām uzliktās funkcijas (tās ir izglītības, medicīniskās un sociālās aprūpes u.c. funkcijas). TIAN izdalītas divas apakšzonas: S1 – perspektīvā pilsētas sabiedriskā centra teritorija un S2 – Izglītības iestāžu attīstības teritorija. Paskaidrojuma rakstā norādīts, ka kā plānotās sabiedrisko objektu teritorijas tiek izdalīti zemesgabali pie Skolas un pie Maltas upes (Saules iela), kā arī Lakstīgalu sala (pēdējā minētā gan grafiskās daļas kartē attēlota kā esoša).

3) Jauktas apbūves teritorijas

Jauktas apbūves teritorijas (JDDz) iedalītas trīs apakšzonās: Jauktas darījumu un dzīvojamās apbūves teritorija (JDDz), Jauktas darījumu un sabiedrisko objektu teritorijas (JDS) un Jauktas ražošanas un darījumu objektu apbūves teritorijas (JDR). Šādas iedalījums attiecīgi ir noteikts par pamatnosacījumu ņemot pieļaujamās apbūves veidus.

Plānotās jauktas darījumu un dzīvojamās apbūves teritorijas lielākās grupas tika plānotas gar Rīgas ielu, Kultūras laukuma kreiso pusi, gar Brīvības ielu, papildinot jau esošo apbūvi un attīstot turpmāko teritorijas izmantošanu. Atšķirībā no pirmās, otrajā un trešajā gadījumā ir atļauta intensīva un samērā daudzveidīga izmantošana, taču nav atļauta dzīvojamā apbūve.

Jauktas darījumu un sabiedrisko objektu teritorijas paredzētas Viļānu slimnīcas teritorijā un tās apkārtnē, kā arī pie Viļānu TV, AS „Latgales ciltslietu un mākslīgās apsēklošanas stacijas”, savukārt Jauktas ražošanas un darījumu objektu apbūves teritorijas – dzelzceļam piegulošajās teritorijās.

Pirmā apakšzona ir iedalīta vēl trīs indeksētās teritorijās – JDDz1 – teritorijas, kur paredzēta ielu sarkano līniju paplašināšana ielu un krustojumu izbūves vajadzībām, JDDz2 ir esoša apbūve ar stāvu skaitu līdz 5 stāvi, bet JDDz3 – apbūve līdz 3 stāviem.

4) **Dzīvojamās apbūves teritorijas** ir iedalītas trīs zonās – Savrupmāju teritorijas (DzS), Mazstāvu dzīvojamās apbūves teritorijas (DzM) un Daudzstāvu apbūves teritorijas (DzD).

Jaunas savrupmāju apbūves teritorijas plānotas pie Viļānu slimnīcas, pie Latgales ielas, kā arī pie Ceriņu ielas. Viļānu pilsētas TIAN nosaka, ka jaunveidojamā zemes gabala platība šajā zonā ir 1200 m², taču tie paredz arī izņēmumus, t.i.:

Savrupmāju apbūves teritorijā DzS1 (starp Latgales ielu un pilsētas robežu) jaunizveidojama zemes gabala minimālā platība ir 5000 m², un minimālā apbūves fronte 35 m.

Savrupmāju apbūves teritorijā DzS2 (kvartālā pie meža pilsētas austrumu daļā) jaunizveidojama zemes gabala minimālā platība ir 2000 m², un minimālā apbūves fronte 20 m.

Detālplānojumu teritorijā DP1 un DP2 šie rādītāji nosakāmi detālplānojumā, ievērojot 3.7.5. un 6.20. punkta noteikumus.

Grafiskās daļas kartē „Viļānu pilsētas teritorijas plānotā (atļautā) izmantošana” indeksētā teritorija DzS1 un DzS2 nav konstatēta.

Daudzdzīvokļu māju apbūves teritorijas izdalītas atbilstoši esošajai situācijai, lai nodrošinātu pilsētas iedzīvotājus ar dzīvojamo platību un sociālajiem pakalpojumiem. Šīs teritorijas izvietotas pilsētas D daļā, bet jaunas teritorijas šādu zonu izvietojumam pilsētā nav paredzētas, izņemot nepabeigto daudzstāvu dzīvojamo ēku atjaunošanu.

Papildus esošajām, jaunas mazstāvu apbūves teritorijas tika paredzētas pie dzelzceļa stacijas, pieņemot, ka tas varētu būt aktuāli, attīstoties darījumiem un ražotnei.

5) **Ražošanas objektu apbūves teritorijas** iedalītas divās apakšzonās, tās ir Viegļās ražošanas objektu apbūves teritorijas (Rv) un Ražošanas objektu apbūves teritorijas (Rr).

Viegļās ražošanas objektu teritorijas paredzētas pie Centrālās ielas, paredzot, ka nākotnē tas kļūs par pilsētas centra apvedceļu un maģistrālo ielu, kā arī pie garāžu kooperatīva, papildinot jau esošo ražošanas teritorijas.

Jaunas ražošanas objektu teritorijas tika plānotas pie dzelzceļa. To izvietojums plānots izvēloties teritorijas, kas jau ir piesārņotas (piemēram, bijusī pesticīdu glabātuve), iepriekš izvērtējot rekultivācijas nepieciešamību, vai arī pie esošajām ražotnēm. Jaunas ražošanas teritorijas tika paredzētas pie AS „Latgales ciltslietu un mākslīgās apsūkšanas stacijas” un pie dzelzceļa.

Grafiskajā daļā attēlotas „Inženierinfrastruktūras un komunālās (garāžu un noliktavu) apbūves teritorijas”, kas Viļānu pilsētas TIAN definētas kā „**Tehniskās apbūves teritorijas**”, tām izdalot arī apakšzonas – inženierinfrastruktūras un komunālās apbūves teritoriju, ielu un ceļu teritorijas un dzelzceļa teritorijas.

Viļānu pilsētas TP kā atsevišķa teritorijas plānotā (atļautā) izmantošana ir noteiktas „**Rekreācijas teritorijas**”, kuras nozīmē teritorijas pilsētas iedzīvotāju un viesu aktīvai un pasīvai atpūtai.

Ar indeksāciju izdalītas šādas apakšzonas – Dārziņu teritorijas (A), Sakņu dārzu teritorijas (A2) un Kempingu un viesu māju rekreācijas teritorijas (A3).

CITI RISINĀJUMI UN NOTEIKUMI TERITORIJAS IZMANTOŠANAI

■ Īpaši aizsargājamās dabas teritorijas

Viļānu pilsētā neatrodas īpaši aizsargājamas dabas teritorijas vai objekti, izņemot aizsargājamu augu atradnes. Īpašas prasības TIAN nav noteiktas.

Grafiskajā daļā ir attēloti vērtīgie skatu punkti, taču Paskaidrojuma rakstā nav sniegts skaidrojums par tiem, nav konstatētas arī specifiskas prasības TIAN.

■ Kultūras pieminekļu saglabāšana un aizsardzība

Viļānu pilsētā esošajiem kultūras pieminekļiem noteiktas aizsargjoslas (aizsargjoslas) 100 m platumā.

Teritorijas plānojumā tiek izdalītas teritorijas, kuras nav iekļautas valsts aizsargājamo pieminekļu sarakstā, bet kurām piemīt kultūrvēsturiska vērtība: Viļānu HES, Lakstīgalu sala, Viļānu vecie poļu kapi un Viļānu vecie ebreju kapi. Īpašas prasības TIAN nav noteiktas.

■ Rekultivējamās degradētās teritorijas

Teritorijas plānojumā noteikti pieci objekti (ēka Kultūras laukumā 15 (pašreiz – Viļānu autoosta), nepabeigtā 5 stāvu dzīvojamā māja Raiņa ielā, nepabeigtā 3 stāvu ēka Mehanizatoru ielā, individuālā dzīvojamā māja Rīgas ielā 20 un Centrālajā ielā 4), kuri definēti kā degradētās apbūves teritorijas, kā arī vairākas rekultivējamās piesārņotās un potenciāli piesārņotās vietas. Īpašas prasības šo teritoriju un objektu teritorijas izmantošanai TIAN nav noteiktas, bet Paskaidrojuma rakstā ietverti priekšlikumi (rekomendācijas) sanācības pasākumiem.

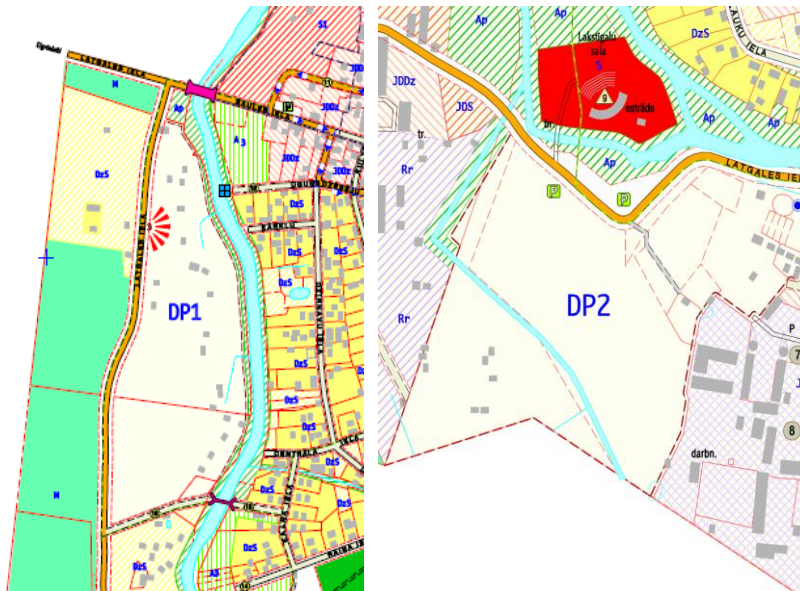
■ Detālplānojumu izstrāde

Viļānu pilsētā nav izstrādāts neviens detālplānojums. Viļānu pilsētas TIAN noteikts, ka teritorijas, kurām izstrādājami detālplānojumi nozīmē pilsētas teritorijas plānojumā zemes gabalus, kur izmantošanas veids nav noteikts vai ir precizējams. Līdz plānošanas pabeigšanai šajās teritorijās atļauta esošā izmantošana, bet tās attīstība tikai ar pagaidu statusu, lai uzsāktu saimniecisko darbību plānošanas teritorijās ir jāizstrādā detālplānojums normatīvo aktu noteiktajā kārtībā. Grafiskās daļas kartē „Viļānu pilsētas teritorijas plānotā (atļautā) izmantošana” attēlotas divas šādas teritorijas (skatīt 14.-15. attēlu).

Pirmā no tām (DP1) primāri plānojuma par savrupmāju un sekundāri par mazstāvu dzīvojamās apbūves zonu, kurā pieļaujamas arī citas ar dzīvojamo apbūvi savienojamas palīgfunkcijas. Jāatrisina piekļūšanas jautājumi, Maltas upes piekrastes aizsargjoslas izmantošana. Minimālais optimālais zemes gabala lielums savrupmāju un mazstāvu dzīvojamai apbūvei ir 3000 m², citām funkcijām – 1200 m².

Teritorijā DP2 ar detālplānojumu jānosaka sabiedrības interesēm visoptimālākā šīs teritorijas izmantošana saistībā ar apkārtējo teritoriju izmantošanu un rekreācijas iespēju attīstību Maltas upes tuvumā. Jāparedz publiskās autostāvvietas ierīkošana Lakstīgalu salas brīvdabas estrādes vajadzībām.

Detālplānojumu izstrāde šajās abās teritorijās nav veikta. Viļānu pilsētas TIAN arī paredz, ka citām teritorijām detālplānojumi ir jāizstrādā likumdošanā noteiktajos gadījumos. Tāpat detālplānojuma izstrādāšanu citai pilsētas teritorijai var ierosināt Viļānu pilsētas dome vai Būvvalde.

14.-15. attēls. Teritorijas, kurām obligāti izstrādājams detālplānojums

Avots: Spēkā esošā TP grafiskās daļas karte „Viļānu pilsētas teritorijas plānotā (atļautā) izmantošana”

LOKĀLPLĀNOJUMI UN DETĀLPLĀNOJUMI

Viļānu apvienībā nav izstrādāts un apstiprināts neviens detālplānojums, nav uzsākta arī to izstrāde.

2016. gadā tika pieņemts pašvaldības domes lēmums par lokālplānojuma izstrādes uzsākšanu nekustamam īpašumam Rēzeknes ielā 1B, Viļānos. Minētais lokālplānojums tika apstiprināts 2018. gadā, taču, pamatojoties uz Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas vēstuli par lokālplānojuma īstenošanu, tika pieņemts domes lēmums par saistošo noteikumu atcelšanu¹⁷. 2018. gadā tika uzsākta atkārtota šī lokālplānojuma izstrādes uzsākšana, un atkārtoti apstiprināts 2020. gada vasarā, stājoties spēkā līdz ar atbildīgās ministrijas 2021. gada 10. jūnija vēstuli.

Lokālplānojuma izstrādes mērķis – mainīt nekustamajam īpašumam spēkā esošajā Viļānu apvienības teritorijas plānojumā noteikto funkcionālo zonu un tajā atļauto izmantošanu no Labiekārtotas dabas un apstādījumu teritorijas (Ap) uz Publiskās būves teritoriju (P), lai nodrošinātu sporta un aktīvās atpūtas centra jaunbūves pieslēgumu pie Viļānu Vidusskolas.

KOPSAVILKUMS par spēkā esošā Viļānu novada teritorijas plānojuma risinājumiem un pārskatāmie jautājumi jaunā teritorijas plānojuma ietvaros:

- Viļānu apvienības IAS tika apstiprināta 2014. gadā, t.i., pēc spēkā esošā teritorijas plānojuma stāšanās spēkā un īstenošanas darbības uzsākšanas, tāpēc jaunā Viļānu apvienības teritorijas plānojuma risinājumiem jābalstās uz stratēģijā noteiktajām pamatnostādnēm, izvirzītajiem stratēģiskajiem mērķiem un Telpiskās attīstības perspektīvo struktūru.
- Pozitīvi vērtējama izpēte un ieguldītais darbs – lielākoties, teritorijas plānojumi izstrādāti pašu spēkiem jeb tos izstrādājuši pašvaldības speciālisti, atsevišķos gadījumos piesaistot konsultantus. Piemēram, Viļānu pilsētas teritorijas plānojuma izstrādē kā konsultants piedalījās arhitekts Aigars Kušķis, bet Dekšāres pagasta TP kartogrāfisko materiālu sagatavošanu nodrošināja Latvijas Ģeotelpiskās informācijas aģentūra. Vienīgi Sokolku pagasta gadījumā pašvaldība bija noslēgusi līgumu par teritorijas plānojuma izstrādi ar teritorijas plānošanas uzņēmumu SIA „METRUM”, kas, sadarbībā arī pašvaldību, veica visu teritorijas plānojuma daļu sagatavošanu.
- Ne visas grafiskās daļas ir skaidri “lasāmas”. Viļānu pagasta teritorijas plānojuma gadījumā nav pat saprotama, kura karte ir saistošā daļa. Valsts vienotajā ģeotelpiskās informācijas portālā geolatvija.lv iespējamās ciema teritoriju plānotās (atļautās) izmantošanas kartes un karte „Viļānu perspektīvā struktūra” ir pievienotas sadaļā „Cita sadaļa”.
- Ņemot vērā esošo situāciju, ekonomisko situāciju un kopējās līdzšinējās/iespējamās perspektīvās attīstības tendences, jaunā teritorijas plānojuma izstrādes procesā nepieciešams pārskatīt gan Viļānu apvienības apdzīvoto vietu atbilstību ciema statusam, gan jāpārskata ciemu robežas, jo arī pašreiz tajās ir iekļautas plašas lauksaimniecības (mazāk mežu) teritorijas.
- Ieteicams saglabāt ideju par vērtīgo lauksaimniecības teritoriju noteikšanu jaunajā apvienības teritorijas plānojumā. Tā kā saskaņā ar normatīvo regulējumu, Viļānu apvienībā vairs neatrodas nacionālas nozīmes lauksaimniecības teritorijas, jaunajā teritorijas plānojumā ieteicams pārskatīt iespēju šīs teritorijas izdalīt kā vietējās nozīmes lauksaimniecības teritorijas ar specifiskākām prasībām kā pārējām lauksaimniecības jeb lauku zemēm.
- Pašreizējo TIAN uzbūve un saturs neatbilst (numerācija, normatīvo aktu dublēšana u.tml.) saistošo noteikumu kā ārējā normatīvā akta prasībām, kā to nosaka pašreiz spēkā esošie normatīvie akti.
- TIAN atspoguļota informācija par apvienības pašreizējo izmantošanu, kas ir mainīga informācija un nav iekļaujama saistošo noteikumu daļā.
- Definīcijās ir iekļauti tādu terminu skaidrojumi, kas jau ir doti normatīvajos aktos ar augstāku juridisko spēku – likumos un Ministru kabineta noteikumos, tos dublējot, citādi interpretējot vai neievērojot oficiālo terminoloģiju. Tāpat TIAN lietotas atsauces uz konkrētiem normatīvajiem aktiem, kas teritorijas plānojuma īstenošanas laikā var mainīties.
- Pārskatīt teritorijas, kurām izstrādājami detālplānojumi.

¹⁷ Informācija par lokālplānojumu un tā izstrādes procesu pieejama Valsts vienotās ģeotelpiskās informācijas portālā geolatvija.lv, saite uz lokālplānojumu geolatvija.lv/geo/tapis#document_12619

V TERITORIJAS PLĀNOJUMA RISINĀJUMU APRAKSTS UN TO PAMATOJUMS

Līdzšinējā teritorijas plānojuma nosacījumi ir radījuši priekšlikumus un nepieciešamību izvērtēt tā nosacījumus un normas, lai tos saskaņotu ar aktuālajām normatīvo aktu prasībām. Papildus nepieciešams izvērtēt teritoriju atļauto izmantošanu (funkcionālos zonējumus) vairākos nekustamajos īpašumos, precizēt ciemu robežas, teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumus un novērst pretrunas ar valstī augstāk stāvošajiem normatīvajiem aktiem vietējo pašvaldību teritorijas attīstības plānošanas jomā.

Teritorijas plānojumā noteikta teritorijas perspektīvā izmantošana, ietverot funkcionālo zonējumu, transporta infrastruktūras un inženiertīklu attīstību, publiskās apbūves un publiskās ārtelpas attīstību, ražošanas attīstību, lauku teritoriju attīstību, dabas un kultūras mantojuma saglabāšanu, drošības, veselības un higiēnas prasības (t.sk., nosakot un attēlojot aizsargjoslas saskaņā ar „Aizsargjoslu likumu” un noteikšanas metodikām). Tā izstrāde veikta TAPIS, ievērojot MK 30.04.2013. noteikumos Nr. 240 noteiktās vienotās normas teritorijas attīstības plānošanai, izmantošanai un apbūvei.

Teritorijas plānojuma risinājumi izstrādāti saskaņā ar teritorijas attīstības plānošanas pamatprincipiem, tā izstrādes mērķi un uzdevumiem, lai, izmantojot esošos priekšnoteikumus un veicinātu Viļānu apvienības teritorijas līdzsvarotu attīstību.

Bez Teritorijas attīstības plānošanas likumā noteiktajiem principiem, Viļānu apvienības teritorijas plānojuma izstrādē ir ievēroti papildus šādi principi:

PĒCTECĪBA, kas nozīmē, ka Viļānu apvienības teritorijas plānojumā pamatā tiek saglabāti un pārmantoti līdzšinējo teritorijas plānojumu risinājumi, ciktāl nav mainījies to pamatojums un atbilstība attīstības prognozēm un reālajai situācijai;

TIESISKĀ PAĻĀVĪBA – ikviena iepriekš likumīgi uzsāktā darbība un teritorijas izmantošana var tikt turpināta arī pēc Viļānu apvienības teritorijas plānojuma stāšanās spēkā, ciktāl tas nav pretrunā ar normatīvo aktu prasībām;

ELASTĪGUMS UN DETALIZĀCIJAS IESPĒJAS – Viļānu apvienības teritorijas plānojuma risinājumi/iekļautie teritoriju izmantošanas nosacījumi ir vispārīgāki, paredzot iespēju arī ar lokālpilnojamu vai detālpilnojamu izstrādāt konkrētām teritorijām detalizētākus risinājumus un nosacījumus.

5.1. MĒRĶIS UN UZDEVUMI

Viļānu apvienības **TERITORIJAS PLĀNOJUMA MĒRĶIS** definēts teritorijas plānojuma izstrādes darba uzdevumā, ko apstiprinājusi bij. Viļānu novada dome (skatīt Paskaidrojuma raksta ievada daļu), savukārt Viļānu apvienības teritorijas plānojuma **IZSTRĀDES MĒRĶIS** ir radīt plānošanas dokumentu ilgtspējīgas un līdzsvarotas Viļānu apvienības attīstības veicināšanai, sabalansējot privātpersonu un sabiedrības intereses ar apvienības ekonomiskās attīstības interesēm. Atbilstoši minētajam mērķim, Viļānu apvienības teritorijas plānojuma izstrādes apstiprinātajā darba uzdevumā tika izvirzīti vairāki veicamie darbi.

Viļānu apvienības attīstības vīzija un attīstības ilgtermiņa prioritātes iezīmē apdzīvoto vietu (Viļānu pilsētas un ciemu) un lauku teritoriju attīstības redzējumu līdz 2030. gadam, kur tas definēts kā lauku zinātnieku novads.

Telpiskā struktūra balstīta uz Viļānu apvienības IAS noteiktajiem stratēģiskajiem attīstības mērķiem, ilgtermiņa attīstības redzējumu (vīziju), ilgtermiņa prioritātēm, virzieniem un teritorijas specializāciju. Viļānu apvienības IAS definē pašvaldības politiku periodā līdz 2030. gadam un atspoguļo to, kādu iedzīvotāji vēlas redzēt pašvaldību, kāds ir tās teritorijas attīstības mērķis un virziens.

Viļānu apvienības teritorijas plānojuma risinājumi balstās uz Viļānu apvienības IAS noteikto ilgtermiņa stratēģisko mērķi – panākt straujāku Viļānu apvienības ekonomisko attīstību: (1) izmantojot Viļānu apvienības potenciālu (lauksaimniecības zemes, derīgie izrakteņi, kultūras vērtības un cilvēku resursi, uzņēmumi, dabas daudzveidība), (2) veidojot pievilcīgu dzīves vidi un investīciju vidi un (3) saglabājot dabas un kultūras vērtības nākamām paaudzēm.

Attīstīta apvienības teritorijas telpiskā struktūra akcentē ne tikai sociālo kapitālu, kvalitatīvu infrastruktūru, ilgtspējīgu vides resursu izmantošanu, bet arī apdzīvojuma un zili zaļās struktūras attīstību un mijiedarbību. Viļānu apvienības telpisko struktūru veido apdzīvojuma struktūra, pakalpojumu centri, dabas pamatne ar Latgalē vienām no vērtīgākajām lauksaimniecības zemēm, Maltas upi, mežiem un purviem, kuri ir derīgo izrakteņu resurss (kūdra, māls u.c.) – dabas pamatne, kas veido mozaīkveida ainavu, kultūras un tūrisma telpas, transporta un sakaru struktūra, inženiertehniskā infrastruktūra.

Viļānu apvienības IAS apdzīvotās vietas iedalītas trīs grupās, saglabājot esošo apdzīvojuma struktūru – mazpilsētu Viļānus, ciemus Radopoli, Jaunviļānus, Dekšāres, Strupļus, Aļņus un vēsturiskos ciemus un viensētu grupas.

Izvērtējums, par to, kādā veidā ar teritorijas plānojuma risinājumiem tiek veicināta Viļānu apvienības IAS noteikto mērķu sasniegšana, atspoguļots gan attiecīgajās Paskaidrojuma raksta nodaļās par teritorijas plānojuma risinājumiem, gan VI nodaļā.

5.2. FUNKCIONĀLAIS ZONĒJUMS, TERITORIJAS IZMANTOŠANA UN APBŪVES PARAMETRI

Ar funkcionālā zonējuma palīdzību tiek parādītas un reizē nodalītas konkrētās teritorijas dažādu vietu atšķirīgās funkcijas, strukturālās un arī vizuālās pazīmes jeb dažādās izmantošanas.

Ņemot vērā aktuālos normatīvos aktus, TAPIS vidē pilnībā ir pārstrādāta plānošanas dokumenta saistošā daļa (Grafiskās daļa un Viļānu apvienības TIAN) un to struktūra, pēc iespējas saglabājot spēkā esošajā teritorijas plānojumā noteiktās prasības un normas (ciktāl tās nav pretrunā ar valstī spēkā esošo normatīvo aktu prasībām).

Funkcionālais zonējums un teritorijas ar īpašiem noteikumiem attēlotas Grafiskās daļas kartēs „Viļānu pilsētas, Viļānu, Dekšāres, Sokolku pagasta funkcionālais zonējums”, „Viļānu pilsētas, Jaunviļānu, Aļņu, Dekšāres, Radopoles, Strupļu ciemu funkcionālais zonējums”, bet katras zonas atļautā galvenā un papildizmantošana un apbūves parametri (jaunveidojamo zemes vienību minimālās platības, maksimālais apbūves blīvums, intensitāte, brīvā zaļā teritorija, atļauto stāvu skaits un būvju augstums) noteikti saistošo noteikumu daļā „Viļānu apvienības Teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumi”.

Teritorijas plānojuma sastāvā esošo Teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumu saturā ievēroti divi pamatprincipi: (1) nedublēt normas, kas ietvertas MK 30.04.2013. noteikumos Nr. 240 un (2) ievērojot pēctecības principu, iespēju robežās maksimāli saglabāt līdzšinējo regulējumu attiecībā uz vispārīgajām prasībām teritorijas izmantošanai un apbūvei.

FUNKCIONĀLAIS ZONĒJUMS UN TERITORIJAS IZMANTOŠANA

Savrupmāju apbūves teritorijām (DzS) galvenie izmantošanas veidi noteikti savrupmāju un vasarnīcu apbūve. Šo teritoriju papildizmantošanā ir atļauta publisko, darījumu un ar atpūtu saistīta apbūve.

Mazstāvu dzīvojamās apbūves teritorijām (DzM) galvenie izmantošanas veidi arī ir savrupmāju apbūve, kā arī rindu māju un daudzdzīvokļu māju apbūve ar stāvu skaitu līdz 3 stāviem.

Esošai dzīvojamai apbūvei Viļānu pilsētā ar četriem un pieciem stāviem noteikta funkcionālā zona Daudzstāvu dzīvojamās apbūves teritorija (DzD). Jaunas šāda veida apbūves teritorijas nav plānotas.

Jauktas centra apbūves teritorijas (JC) ietver visplašāko teritorijas izmantošanas klāstu. Tajā atļauta gan dzīvojamās, gan publisku objektu būvniecība, bet kā papildizmantošana pieļaujama arī vieglās rūpniecības uzņēmumu apbūve. Funkcionālajai zonai noteikta viena apakšzona – JC1 noteikta zemes gabaliem, kas atrodas kultūras pieminekļa aizsargjoslā (aizsardzības zonā), un kam noteikti atšķirīgi pieļaujamie izmantošanas veidi un apbūves parametri.

Publiskās apbūves teritorijas (P) no Jauktas centra apbūves teritoriju galvenās izmantošanas atšķiras ar to, ka šeit nav atļauta dzīvojamā apbūve kā galvenā izmantošana. Rindu un daudzdzīvokļu ēku apbūve ir atļauta kā papildizmantošana (tikai pamatzonā), taču papildus izmantošanā nav atļauts veidot apbūvi, kas saistīta ar ražošanu. Tāpat kā JC1 gadījumā, arī šajā funkcionālās zonas gadījumā ir noteikta atsevišķa apakšzona (P1) ar mērķi noteikt papildus prasības kultūras pieminekļa aizsargjoslas (aizsardzības zonas) teritorijai. Apakšzona

ar indeksu P2 noteikta, lai nodrošinātu reliģiska rakstura un objektu izvietojumu un funkcionēšanu arhitektūras pieminekļu apbūves teritorijās, paredzot atbilstošu infrastruktūru, savukārt ar indeksu P3 – lai nodrošinātu spēkā esoša lokālpilnojumā risinājumu īstenošanu (zemes gabala daļā ar kadastra apzīmējumu 7817 002 0731, nekustamajā īpašumā Rēzeknes ielā 1B, Viļānos).

Rūpniecības apbūves teritorijām noteikta tikai viena funkcionālā zona – lai nodrošinātu rūpniecības uzņēmumu darbībai un attīstībai nepieciešamo teritorijas organizāciju, inženiertehnisko apgādi un transporta infrastruktūru.

Transporta infrastruktūras teritorija (TR) ir visu veidu transportlīdzekļu un gājēju satiksmei nepieciešamā infrastruktūra un ar to saistītās funkcijas, savukārt „Tehniskās apbūves teritorija” (TA) ir inženiertehniskās apgādes tīkli, objekti un ar to saistītā izmantošana. Jāpiemin, ka atbilstoši MK 30.04.2013. noteikumu Nr. 240 5. punktam, lai nodrošinātu esošo vai plānoto objektu funkcijas, inženiertīklu un objektu izbūvi ir atļauta visās teritorijās. Šo objektu ierīkošanai nav nepieciešama atsevišķa funkcionālā zona vai tās apakšzona.

Dabas un apstādījumu teritorijas (DA) pamatzona nozīmē, ka teritorija izmantojama ar rekreāciju, sportu, tūrismu, kultūrvides un līdzīgu funkciju īstenošanu dabas vai daļēji pārveidotās dabas teritorijās, ietverot ar attiecīgo funkciju saistītās ēkas un inženierbūves. Pamatzonai ir izdalītas divas apakšzonas – ar indeksu DA1 vēsturiskajām apstādījumu un parku teritorijām, bet ar DA2 – darbojošām kapsētu teritorijām.

Mežu teritorijām (M) galvenie izmantošanas veidi ir ar mežsaimniecību saistītas darbības un dabas aizsardzība. Papildizmantošanā ir atļauts būvēt viensētu un ar tūrismu un darījumiem saistītu apbūvi, atļauta arī derīgo izrakteņu ieguve.

Lauksaimniecības teritorijas iedalītas pamatzonā (L) un divās apakšzonās (L1 un L2). Pamatzonas galvenā izmantošana ir saistīta ar lauksaimniecību un ar to saistīto apbūvi, atļauta ir arī viensētu apbūve. Teritorijas ar indeksu L1 ir lauksaimniecības zemes Viļānu pilsētā un ciemos, kur atļauta arī lauksaimnieciskās ražošanas uzņēmumu apbūve (izņemot kautuves), bet ir atļauts būvēt, piemēram, viensētu, un jaunveidojamā zemes gabala platība ir 2500 m² nevis 2 ha, kā tas ir pamatzonā. Teritorijas ar indeksu L2 ir Viļānu pilsētā un ciemos esošās mazdārziņu teritorijas, kur kā papildizmantošana atļauta dārza māju apbūve.

Ūdeņu teritorijas (Ū) ir apvienības ūdensobjekti, kurus ir atļauts izmantot saimnieciskai darbībai, rekreācijai un ar to saistītām būvēm, ievērojot dabas aizsardzības prasības.

APBŪVES PARAMETRI

Jaunveidojamo nekustamo īpašumu minimālās platības noteiktas atkarībā no esošās apbūves rakstura, funkcionālā zonējuma veida, kā arī normām, kuras izvirzītas atsevišķu teritoriju izmantošanai un aizsardzībai.

Viļānu apvienības TIAN ir noteikti pieci apbūves rādītāji, saglabājot pēctecības principu un ievērojot spēkā esošo normatīvu prasības, no tiem atsevišķi pieminami:

■ Minimālā jaunveidojamā zemes gabala platība

Minimālā jaunizveidojamā zemes gabala platība Savrupmāju apbūves teritorijās (DzS), Mazstāvu dzīvojamās apbūves teritorijās (DzM) un Jauktas centra apbūves teritorijās (ar indeksu JC1) ir noteikta 1200 m². Minimālā jaunizveidojamā zemes gabala platība 2000 m² ir noteikta Jauktas centra apbūves teritorijās (JC). Daudzstāvu dzīvojamās apbūves teritorijās (DzD), Publiskās apbūves teritorijās (P) un Rūpnieciskās apbūves teritorijās (R) – pēc funkcionālās nepieciešamības. Sadalīšana nav atļauta P1 un P2.

Divu hektāru platība ir noteikta Mežu teritorijās (M) un Lauksaimniecības teritorijās (L). Minimālā jaunizveidojamā zemes gabala platība Lauksaimniecības teritorijās ar indeksu L1 ir 2500 m².

Ierobežojumi minimālajai jaunizveidojamā zemes gabala platībai nav noteikti Transporta infrastruktūras teritorijās (TR), Tehniskās apbūves teritorijās (TA), Dabas apstādījumu teritorijās (DA, DA1), Lauksaimniecības teritorijās ar indeksu L2 un Ūdeņu teritorijās (Ū).

■ Apbūves augstums

Maksimālais apbūves augstums apvienībā ir 5 stāvi, kas atļauts esošajās Daudzstāvu dzīvojamās apbūves teritorijās un Publiskās apbūves teritorijās (P), savukārt šobrīd neapbūvētās dzīvojamās apbūves teritorijās

atļautais apbūves augstums ir līdz 3 stāviem, kas atļauts Mazstāvu dzīvojamās apbūves teritorijā (DzM). Trīs stāvi ir atļauti Mazstāvu dzīvojamās apbūves teritorijās (DzM), Publiskās apbūves teritorijās ar indeksu P1 un Jauktas centra apbūves teritorijās (JC un JC2). Divi stāvi – Publiskās apbūves teritorijās ar indeksu P2, bet ar indeksu P3 – atļautais stāvu skaits nav noteikts, atļauta līdz 16 m augsta apbūve.

Trīs stāvus (ietverot stāvu skaitā mansardu vai izbūvētus bēniņus) atļauts būvēt Savrupmāju apbūves teritorijās (DzS).

Stāvu skaits (tāpat kā citi apbūves parametri) nav noteikts Dabas apstādījumu teritorijās ar indeksu DA1 un DA2. Apbūve šajās teritorijās nav primāra, tādēļ, ja tas nepieciešams, tie nosakāmi labiekārtojuma un apstādījumu projektā, lokālpļānojumā, vai detālpļānojumā.

Mežu teritorijās (M) apbūves augstums noteikts 2 stāvi. Lauksaimniecības teritorijās (L, L1) apbūves augstums – līdz 3 stāviem. Lauksaimniecības teritorijās ar indeksu L2 – dārza māja māju apbūvei atļauts 1 stāvs.

CITI RISINĀJUMI

MK 14.10.2014. noteikumu Nr. 628 92. punktā ir noteikts, ka saistošo noteikumu par teritorijas plānojuma apstiprināšanu noslēguma jautājumos var iekļaut lokālpļānojumus un detālpļānojumus, kuri zaudē spēku.

Lokālpļānojums nekustamajā īpašumā Rēzeknes ielā 1B uz Viļānu apvienības teritorijas plānojuma 1. redakcijas sagatavošanas brīdi ir stājies spēkā, tādēļ tā risinājums attiecībā uz funkcionālo zonējumu un funkcionālajā zonā „Publiskās apbūves teritorija” piemērojamiem apbūves parametriem un citām prasībām (noteikta kā apakšzona ar indeksu P3) integrēts jaunajā teritorijas plānojumā.

Teritorijas plānojumā netiek noteiktas teritorijas, kurās obligāti izstrādājams/-i lokālpļānojums/-i vai detālpļānojums/-i. To izstrāde jāveic atbilstoši MK 14.10.2014. noteikumos Nr. 628 un Viļānu apvienības TIAN noteiktajos gadījumos.

5.3. TERITORIJAS AR ĪPAŠIEM NOTEIKUMIEM

Viļānu apvienībā ar teritorijas plānojumu noteiktas četras teritorijas ar īpašiem noteikumiem, kur papildus vispārīgajā daļā un funkcionālā zonā noteiktajām prasībām, noteiktas papildus noteikumi. Tās ir:

- **Vietējas nozīmes kultūrvēsturiskā un dabas teritorija (TIN4)**, kas noteikta Radopoles muižas parkam;
- **Akustiskā diskomforta zona (TIN13)**, kas noteikta teritorijai gar valsts galveno autoceļu A12 „Jēkabpils-Rēzekne-Ludza-Krievijas robeža (Terehova)”, kur jaunbūvējamām dzīvojamām un publiskām, rekreācijas un tūrisma ēkām, kā arī veicot esošo ēku atjaunošanu vai pārbūvi nepieciešams paredzēt būvakustiskos – prettrokšņa un apbūves akustiskās kvalitātes paaugstināšanas pasākumus vides trokšņa mazināšanai, izmantojot arhitektoniskas un būvniecības metodes.
- **Teritorija, kur tiek veikta derīgo izrakteņu ieguve (TIN14)**, noteikta teritorijai, kurās atbilstoši normatīvajiem aktiem tiek veikta vai ir plānots veikt derīgo izrakteņu ieguvi. Tāda tā noteikta esošai derīgo izrakteņu ieguves teritorijai Ķņovu pūrā un Viļānu pūrā.

Perspektīvās derīgo izrakteņu ieguves vietas pieļaujams ierīkot funkcionālajā zonējumā „Mežu teritorija”, „Ūdeņu teritorija” (šajā gadījumā tas nozīmē, ka derīgo izrakteņu ieguve notiek gultnes padziļināšanas rezultātā) un „Lauksaimniecības teritorija” (izņemot apakšzonas ar indeksu L1 un L2), ievērojot Viļānu apvienības TIAN noteiktās prasības un, ja tas nav pretrunā ar citu spēkā esošo normatīvo aktu prasībām.

Derīgo izrakteņu ieguve kopumā neveicina mežu ilgtspējīgu attīstību, tāpat tā var atstāt ietekmi uz apkārtējo vidi lauksaimniecības teritorijās. Atradņu vietu un ar to saistīto būvju un citas infrastruktūras izveide negatīvi un neatgriezeniski var ietekmēt vides kvalitāti, primāri, mežu teritorijās. To transportēšana var negatīvi ietekmēt arī apkārtējās teritorijas iedzīvotāju dzīves apstākļus, rada papildus būtiskas antropogēnās slodzes, teritorijas hidroģeoloģiskos apstākļus, mežu kvalitāti un to augšanas apstākļus.

Viļānu apvienības teritorijas plānojumā netiek izvirzītas papildus prasības derīgo izrakteņu ieguves ierobežojumiem (piemēram, attiecībā uz atradnes platību, derīgo izrakteņu ieguves veidu u.tml.), taču pirms jaunu karjeru izveides nepieciešams izstrādāt detālplānojumu.

Zemes dzīļu aizsardzību un izmantošanu regulē attiecīgie normatīvie akti zemes dzīļu izmantošanā un aizsardzībā, līdz ar to arī ietekme uz apkārtējo vidi identificējama un procedūra veicama atbilstoši spēkā esošajiem normatīvajiem dokumentiem.

- **Teritorijas, kurās ierīkojamas centralizētas ūdensapgādes un kanalizācijas sistēmas (TIN15)** Viļānu pilsētā un ciemos (skatīt 5.10. apakšnodaļu).

5.4. APDZĪVOJUMA STRUKTŪRA UN CIEMU ROBEŽAS

Saskaņā ar šobrīd spēkā esošā likuma „Administratīvo teritoriju un apdzīvoto vietu likums” (2020), *Ciema statusu piešķir un atceļ novada dome, pamatojoties uz vietējās pašvaldības teritorijas plānojumu, kurā ir noteikta ciema robeža un pamatota ciema izveides nepieciešamība.*

APDZĪVOJUMA STRUKTŪRA

Viļānu apvienības teritorijas plānojums paredz saglabāt esošo apdzīvojuma struktūru.

Viļānu apvienības teritorijas plānojums piedāvā šādus risinājumus apdzīvojuma struktūrai un tās attīstībai:

- Teritoriju spēcina aktīva, spēcīgu apdzīvojuma centru sistēma (Viļānu pilsēta un ciemi), kas spēj papildināt Viļānu apvienības potenciālu un aktivizēt attīstību piegulošajās lauku teritorijās.
- Ciemu robežas noteiktas Jaunviļāniem, Radopolei, Strupļiem, Dekšārēm un Aļņiem.
- Viļāni kā Rēzeknes novada attīstības centrs nodrošina nepieciešamos pakalpojumus iedzīvotājiem, kultūras, izglītības un dzīvojamās apbūves centrs.
- Izstrādājot Viļānu apvienības teritorijas plānojumu, ciemu robežas ir pārskatītas, piedāvājot attīstīt kompakto apdzīvojuma sistēmu (skatīt nākamās sadaļas).
- Lauku teritorijās ir attīstīti priekšnosacījumi tradicionālā dispersā apdzīvojuma veida – viensēta un viensētu grupu – pastāvēšanai kā teritorijas relatīvi vienmērīgas apdzīvotības garantam.
- Lauku teritoriju atdzīvināšana notiek, piedāvājot pietiekami liberālus teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumus lauku teritoriju turpmākajai attīstībai.
- Rekreācijas teritoriju attīstība balstās, saglabājot dabas un kultūras vērtības un nodrošinot pieejamību iedzīvotājiem pie nozīmīgiem dabas objektiem.

CIEMU ROBEŽAS

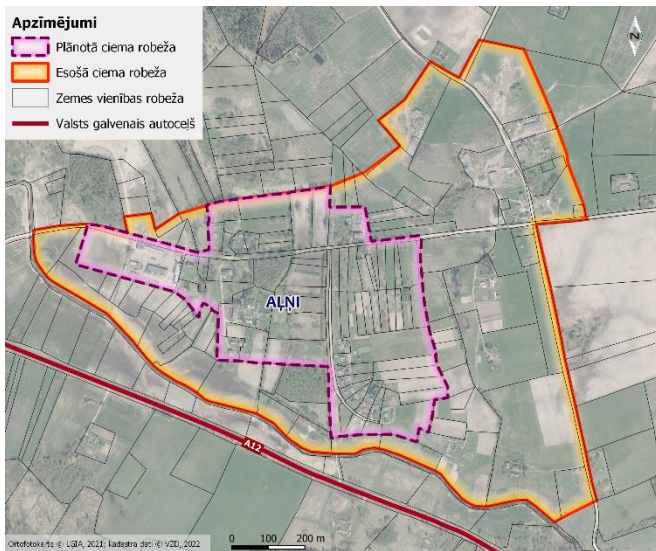
Izstrādājot jauno Viļānu apvienības teritorijas plānojumu, tika pārskatītas to ciemu robežas, kuriem tiek saglabāts ciema statuss, novēršot tehniskas neatbilstības (saistīts gan ar konstatētajām neprecizitātēm, gan ar veiktajiem kadastrālās uzmērīšanas darbiem, tādējādi precizējot ciemu robežas, lai tās sakristu ar zemes vienību robežām), kā arī samazinot vai palielinot tās vietās, kur tam ir loģisks pamatojums.

Ciemo līdzšinējo un jauno robežu salīdzinājumu, kā arī to iespējamo attīstības tendenču atspoguļojumu skatīt zemāk – konkrēto ciemu apraksta apakšsadaļā. Ciemu teritorijas un to robežas tika vērtētas ņemot vērā esošo apdzīvojamo līmeni un tā attīstības tendences, iedzīvotāju un transporta kustību, esošo un plānoto pakalpojumu pieejamību, inženiertehnisko infrastruktūru un vides apstākļus.

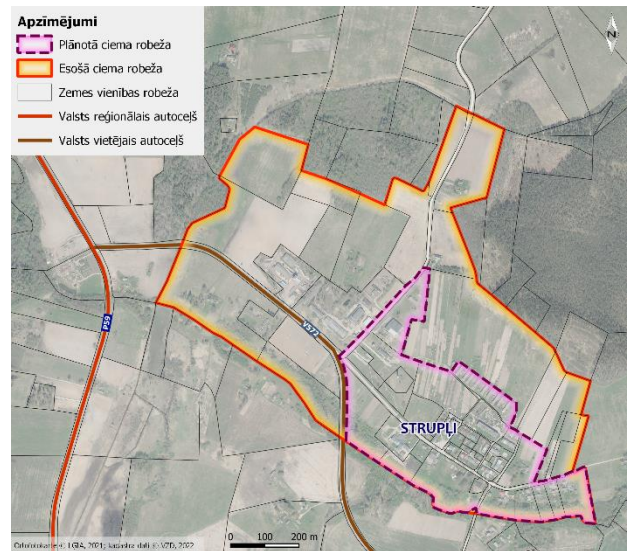
Līdz ar MK 30.04.2013. noteikumu Nr. 240 stāšanās spēkā, to 5.1. apakšnodaļas punkti nosaka prasības ciemu un pilsētu teritoriju plānošanai. Atbilstoši šo noteikumu 60. punktam, ārpus pilsētām un ciemiem aizliegts veidot jaunas dzīvojamās apbūves teritorijas, ja tās netiek kompleksi plānotas kā kompakti ciemi vai pilsētas, paredzot daudzveidīgu teritorijas izmantošanu ar atbilstošu publisko infrastruktūru, vai esošo pilsētu vai ciemu teritoriju paplašināšana ar blīvu apbūvi. Savukārt noteikumu 61. punkts nosaka, ka tos veido kompleksus, kompakus un pašpietiekamus, t.sk. paredzot tajos transporta, inženiertehniskās apgādes un iedzīvotājiem nepieciešamo pakalpojumu, t.sk. publisko objektu, nodrošinājumu un pieejamību. Būtisks arguments, kādēļ ir nepieciešams samazināt ciemu robežas, ir apzināšanās, ka pašvaldībai var pietrūkt līdzekļu publiskās infrastruktūras uzturēšanai plašās teritorijās.

Viļņu apvienības teritorijas plānojums nosaka dzīvojamās, publiskās, rūpnieciskās, tehniskās un transporta apbūves attīstību ciemos, savukārt ārpus blīvi apdzīvotajām vietām – attīstīt lauksaimniecības teritorijas ar daudzfunkcionālu izmantošanu, kā arī mežu teritorijas, viensētu tipa apbūvi, derīgo izrakteņu ieguves teritorijas, kā arī ražošanas un tehniskās apbūves objektu izvietojumu, ja tas nav pretrunā ar lauku vides saglabāšanas, kultūras mantojuma un dabas aizsardzības interesēm.

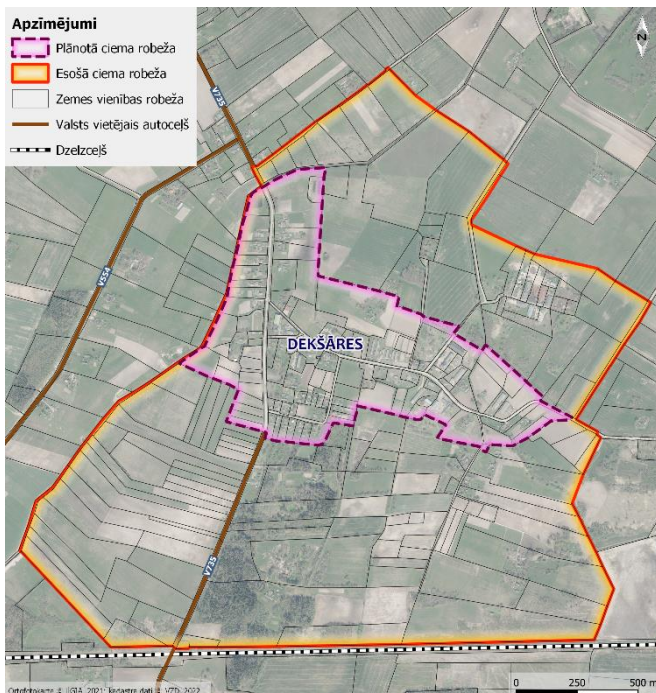
Ņemot vērā pašreizējo ekonomisko situāciju, pieprasījumu, un citus racionālus apsvērumus, jaunajā teritorijas plānojumā ir koriģētas visu ciemu robežas (16.-20. attēlā parādītas Aļņu, Dekšāres, Jaunviļņu, Radopoles un Strupļu, ciema robežu izmaiņu salīdzinājums). Kā redzams attēlots, tās ir ievērojami samazinātas, no tām izslēdzot, galvenokārt, platības ziņā lielas lauksaimniecības zemes. Šajās teritorijās līdz šim plānotā un atļautā apbūve nav īstenojusies, un nav prognozējams arī nozīmīgs tās attīstības temps ilgtermiņā. Līdz ar veiktajām izmaiņām, tiek piedāvāts no ciemu robežām izslēgt arī atsevišķus ražošanas/noliktavu objektus, kuru pastāvēšanu un attīstību iespējams veikt un īstenot arī atrodoties lauku teritorijas daļā.

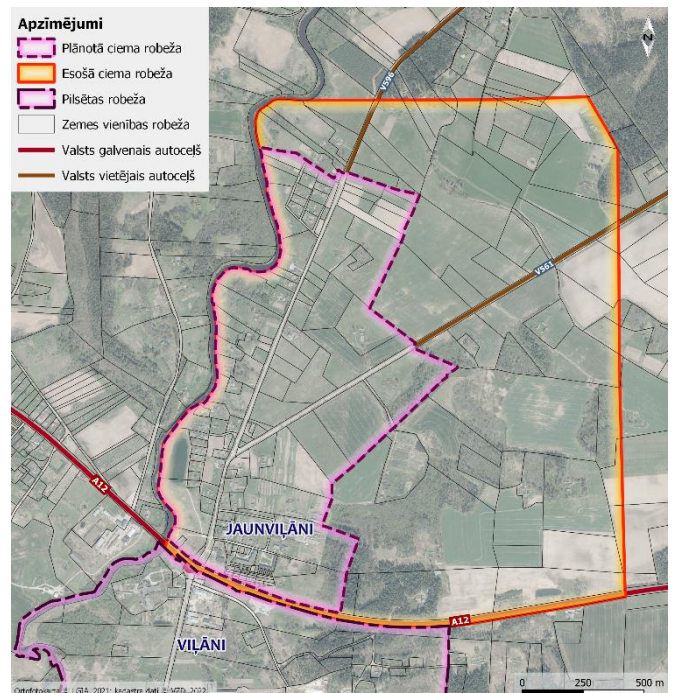
16. attēls. Aļņu ciema robežu izmaiņu salīdzinājums

17. attēls. Strupļu ciema robežu izmaiņu salīdzinājums

18. attēls. Dekšāres ciema robežu izmaiņu salīdzinājums

19. attēls. Jaunviļņu ciema robežu izmaiņu salīdzinājums

Teritorijas funkcionālais zonējums ciemos kopumā saglabāts atbilstoši līdzšinējam teritorijas plānojumam, pārskatot vien atsevišķas vietas. Lai nodrošinātu dzīvesvietas funkciju, teritorijas plānojumā daļa teritorijas atvēlēta savrupmāju dzīvojamās apbūves nodrošināšanai. Saglabāta arī esošā mazstāvu dzīvojamā apbūve, vēsturiski izveidojušās jauktās apbūves teritorijas, nelielas tehniskās apbūves teritorijas un dabas pamatnes teritorijas.

LAUKU TERITORIJA ĀRPUS CIEMIEM

Viļānu apvienības teritorijas plānojums paredz, ka blīva apbūves teritoriju attīstība plānota tikai ciemu robežās, savukārt lauku teritorijas jeb Viļānu apvienība ārpus ciemu robežām ir būtiska šīs teritorijas resursu daļa. Tās ir lauksaimniecības un mežsaimniecības nozares attīstības vietas, dabas objekti – parki un aizsargājamās teritorijas, lauku daba un atpūtas vide, ainaviskās un kultūrvēsturiskās teritorijas.

Tajās paredzēts saglabāt vēsturisko lauku ainavu, kā apdzīvojuma tipu paredzot izklidētu apdzīvojumu viensētās un viensētu grupās.

Daudzveidīgu lauku teritoriju nodrošināšanas mērķis ir kvalitatīvas vides veidošana, lauku teritoriju sociālās un ekonomiskās attīstības veicināšana. Teritorijas plānojums nevar noteikt konkrētus uzdevumus un rīcības, bet var radīt priekšnoteikumus attīstības programmas izpildei un Viļānu apvienības IAS vīzijas sasniegšanai.

Nosakot funkcionālo zonējumu lauku teritorijā ārpus ciemiem, tiek piedāvāts attīstīt lauksaimniecību un mežsaimniecību, bet nosakot, ka lauku teritoriju iespējams izmantot arī kā vietu dzīvošanai, publiska rakstura apbūves un ražošanas apbūves attīstībai. Lai paaugstinātu uzņēmējdarbības potenciālu, šajās teritorijās atļauta arī ar lauksaimniecību nesaistīta rūpnieciskā apbūve (izņemot smagās rūpniecības uzņēmumu apbūvi), pakalpojumu sniegšanas, tūrisma, derīgo izrakteņu ieguves uzņēmumu attīstība un ar šīm nozarēm saistītu objektu būvniecība, publiskā apbūve, tehnisko teritoriju attīstība, lauku ainavas izkopšana un uzturēšana.

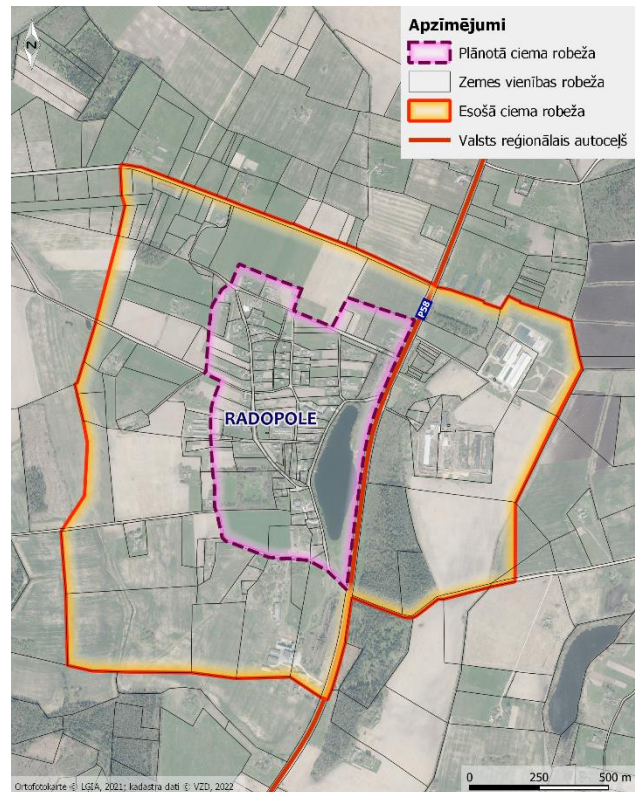
5.5. DZĪVOJAMĀS UN PUBLISKĀS APBŪVES TERITORIJAS

Viļānu apvienības teritorijas plānojumā noteikts, ka blīvas dzīvojamās telpas nodrošināšanai ciemu noteiks funkcionālais zonējums – savrupmāju (DzS), mazstāvu dzīvojamās (DzM) un jauktas centra apbūves (JC) teritorijas. Viļānu pilsētā un ciemos noteiktas arī lauksaimniecības teritorijas, kurās atļauts būvēt viensētu (grafiskajā daļā attēlotas ar indeksu L1).

Publiskās apbūves teritorijas zonējums piemērots Viļānu pilsētā esošajai vidusskolas teritorijai, bērnudārzam, sporta būvju, kultūras iestāžu un pašvaldības iestāžu teritorijām. Minētais zonējums noteikts arī Radopoles ciemā esošajai pirmsskolas izglītības iestādei, Dekšāres pamatskolai u.c.

5.6. RŪPNIECISKĀS APBŪVES TERITORIJAS

Ar teritorijas plānojuma risinājumu tiek saglabātas esošās ražošanas teritorijas, kas atrodas Viļānu pilsētas teritorijas D, DA, teritorija starp Raiņa un Mehanizatoru ielu, kā arī viena teritorija Strupļu ciemā un Aļņu ciema R daļā. Kā jaunas rūpnieciskās apbūves teritorijas ir noteiktas Viļānu pilsētas ZA pie Stacijas ielas un

20. attēls. Radopoles ciema robežu izmaiņu salīdzinājums

piegulošajās teritorijās abpus dzelzceļam, kā arī teritorijai ārpus pilsētas robežām, kur, atbilstoši spēkā esošajam teritorijas plānojumam, zonējums vispār nebija noteikts.

5.7. KULTŪRVĒSTURISKĀS TERITORIJAS

Likumā „Par kultūras pieminekļu aizsardzību” (1992) noteikts, ka kultūras pieminekļi ir kultūrvēsturiskā mantojuma daļa – kultūrvēsturiskas ainavas un atsevišķas teritorijas (senkapi, kapsētas, parki, vēsturisko notikumu norises un ievērojamu personu darbības vietas), kā arī atsevišķi kapi, ēku grupas un atsevišķas ēkas, mākslas darbi, iekārtas un priekšmeti, kuriem ir vēsturiska, zinātniska, mākslinieciska vai citāda kultūras vērtība un kuru saglabāšana nākamajām paaudzēm atbilst Latvijas valsts un tautas, kā arī starptautiskajām interesēm.

KULTŪRAS PIEMINEKĻU AIZSARGJOSLAS (AIZSARDZĪBAS ZONAS)

Viļānu apvienībā 12 esošo valsts aizsargājamo kultūras pieminekļu un to aizsargjoslas (aizsardzības zonas) attēlotas teritorijas plānojuma Grafiskās daļas kartēs „Viļānu pilsētas, Viļānu, Dekšāres, Sokolku pagasta funkcionālais zonējums” un „Viļānu pilsētas, Jaunviļānu, Aļņu, Dekšāres, Radopoles, Strupļu ciemu funkcionālais zonējums”.

Atbilstoši normatīvajiem aktiem, aizsardzības zona pilsētas teritorijās ir 100 m, bet lauku teritorijās – 500 m (izņemot tos kultūras pieminekļus, kuriem tā noteikta individuāla). Tiem nekustamiem mākslas pieminekļiem, kuri atrodas kultūras pieminekļa iekštelpās, tā netiek noteikta, savukārt mākslas pieminekļiem, kas atrodas ēkās ārpus kultūras pieminekļu teritorijas vai to aizsardzības zonas, aizsardzības zona tiek noteikta pa ēkas perimetru (neattiecas uz Viļānu apvienību).

Individuālo aizsardzības zonu izstrāde ļauj racionālāk plānot teritorijas izmantošanu un precizēt ar kultūras pieminekļa aizsardzību saistītos aprūtinājumus. Individuālā aizsargjosla ir apstiprināta vienam valsts aizsardzībā esošam kultūras piemineklim – Viļānu muižas kunga māja (valsts aizsardzības Nr. 9178).

Viļānu apvienības teritorijas plānojuma izstrādes gaitā (atsevišķi, ne plānošanas dokumenta izstrādes ietvaros) individuālo aizsargjoslu projekts ir izstrādāts valsts aizsardzībā esošam kultūras piemineklim – Viļānu katoļu baznīca un klostera apbūvei (valsts aizsardzības Nr. 5875), klosterim (valsts aizsardzības Nr. 5876), Viļānu katoļu baznīcai (valsts aizsardzības Nr. 5877) un žogam un vārtiem (valsts aizsardzības Nr. 5878). Tā izstrādi veic SIA „Reģionālie projekti”, un tas uz teritorijas plānojuma 2.0 redakcijas izstrādes brīdi (situācija uz 15.03.2022.) bija iesniegts Nacionālajā kultūras mantojuma pārvaldē izskatīšanai un apstiprināšanai.

Saskaņā ar iepriekš minēto projektu, šis aizsargjoslas (aizsardzības zonas) uzturēšanas režīmam tiek piedāvāts noteikt šādus noteikumus:

- 1) Kultūras pieminekļa aizsardzības zonā saglabājama esošā kultūrainava, respektējot Viļānu, kā apdzīvotas vietas vēsturisko izveidojumu sistēmu, vēsturiski nozīmīgā plānojuma un arhitektoniski telpisko struktūru un kultūrvēsturisko vērtību kopuma radīto noskaņu.
- 2) Saglabājams un uzturams atvērts skats uz kultūras pieminekli un piekļūšana no Rīgas ielas puses.
- 3) Saglabājami kultūrvēsturiski vērtīgu stādījumu elementi, (alejas, koku grupu stādījumi, atsevišķi solīteri un atklātas lauces) nodrošinot to ilgtspējīgu uzturēšanu.
- 4) Aizsardzības zonā nav pieļaujama vēsturiski izveidojušās vides raksturam neatbilstoši blīvas apbūves, liela apjoma un kultūrvēsturiskai videi neraksturīgas, rūpnieciskas, sprāndzīnājamās, ugunsnedrošas, ar paaugstinātu trokšņu līmeni vai piesārņojumu radošas būvju un darbību attīstīšana, kas saistītas ar ekoloģisko apstākļu negatīvām pārmaiņām: augsnes eroziju, ķīmisku vai fizisku augsnes un gaisa piesārņošanu.
- 5) Ar zemes ierīcību (zemes gabalu dalīšana, apvienošana, robežu pārkārtošana, izmaiņas plānojuma struktūrā), būvniecību (jaunu ceļu un ēku/būvju būvniecību, ēku apjomu un apdares materiālu izmaiņām, ēku funkcionālu pārstrukturēšanu vai nojaukšanu, un tamlīdzīgi) saistītās darbības veicama tikai ar Pārvaldes atļauju, to iepriekš saskaņojot.
- 6) Pārvaldē nav nepieciešams saskaņot darbības, kas saistītas ar dzīves apstākļu komfortam nepieciešamajiem uzlabojumiem esošajās ēkās, kas nemaina ēkas arhitektūru un to ārējo veidolu, ēku ārējā apdarē (remonta vai vienkāršas renovācijas gadījumā) izmantojot oriģinālam atbilstošus materiālus.

- 7) Pārvaldes saskaņojums nav nepieciešams darbībām, kuras saistītas ar ikgadēju nekustamo īpašumu apsaimniekošanu un kopšanu, ieskaitot bīstamu, nokaltušu koku ciršanu, kā arī pašvaldības ceļu uzturēšanu, tajā skaitā, vienkāršu ceļu seguma uzlabošanu.

Aizsardzības zona ap valsts nozīmes arhitektūras pieminekli „Viļānu katoļu baznīcas un klostera apbūve” (valsts aizsardzības Nr. 5875) Grafiskās daļas kartē attēlota atbilstīgi 22.04.2022. Nacionālās kultūras mantojuma pārvaldes Kultūras pieminekļu uzskaites komisijas sanāsmē korigētajam un apstiprinātajam minētā kultūras pieminekļa individuāli noteiktās aizsardzības zonas projekta priekšlikumam.

Ņemot vērā pašreizējās attīstības tendences, ar teritorijas plānojumu tika izveidotas funkcionālās zonas (JC1 un P1), kur atļautā izmantošana un teritorijas izmantošanas un apbūves parametri sargā esošās Viļānu apvienības valsts aizsardzībā esošās kultūrvēsturiskās vērtības.

Nosakot teritorijas funkcionālo zonējumu un prasības tajās atļautajai izmantošanai, ņemts vērā, ka kultūras pieminekļu, izņemot arheoloģisko pieminekļus, un to aizsardzības zonu teritorijās plānojama tāda saimnieciskā darbība, t.sk. apbūve, kas neiznīcina kultūras pieminekli vai nepazemina kultūrvēsturiskās ainavas un kultūras pieminekļa vērtību, respektējot šīs kultūrvēsturiskās vērtības (telpisko izveidojumu, reljefa un apzaļumojumu sistēmu, apbūves arhitektonisko veidolu, būvju mērogu un apjoma proporcijas u.tml.). Savukārt, arheoloģisko pieminekļu teritorijās nav pieļaujama jaunu objektu būvniecība un karjeru izstrāde, jaunu ceļu ierīkošana un citi ar zemes reljefa pārveidošanu saistīti darbi.

13.06.2018. stājās spēkā 17.05.2018. grozījumi likumā „Par kultūras pieminekļu aizsardzību”. Pieņemtie grozījumi likumā nosaka, ka kultūras pieminekļi tiek iedalīti trīs kategorijās – valsts, reģiona un vietējās nozīmes kultūras pieminekļi. Šajā gadījumā, sarakstā kā vietējas nozīmes kultūras pieminekli var iekļaut objektus ar zinātnisku, kultūrvēsturisku vai izglītojošu nozīmi, kas raksturīga konkrētas pašvaldības teritorijā, priekšlikumu statusa noteikšanai iesniedz pašvaldība un arī tā saglabāšanas uzraudzību nodrošina pašvaldība.

Saskaņā ar Nacionālās kultūras mantojuma pārvaldes sniegto informāciju teritorijas plānojuma izstrādei, atbilstoši likuma „Par kultūras pieminekļu aizsardzību” pārejas noteikumu 5. punktam, tiks pārskatīts Valsts aizsargājamo kultūras pieminekļu sarakstā iekļauto Viļānu apvienības kultūras pieminekļu statuss, izvērtējot šo pieminekļu atbilstību valsts, reģiona vai vietējās nozīmes kultūras pieminekļa kritērijiem. Papildus minētajai vērtības grupu izvērtēšanai, atbildīgā institūcija daudz plašākā apjomā pārskata, precizē un papildina informāciju par valsts aizsargājamiem kultūras pieminekļiem, t.sk., precizē to atrašanās vietu, sastāvu, nosaukumu, saglabājamās vērtības, saglabātības stāvokli u.c. informāciju. Institūcija informējusi, ka pēc datu precizēšanas tiks grozīts Rēzeknes novada kultūras pieminekļu saraksts un tas tiks izteikts jaunā redakcijā, t.sk., mainīsies kultūras pieminekļu numerācijas sistēma. Pēc valsts aizsargājamo kultūras pieminekļu saraksta grozījumu apstiprināšanas, saskaņā ar likuma „Par kultūras pieminekļu aizsardzību” 23. pantu, tā izdos administratīvos aktus par kultūras pieminekļu aizsardzības zonu un to uzturēšanas režīmu noteikšanu.

CITAS VĒSTURISKĀS LIECĪBAS

Bez valsts aizsardzībā esošajiem kultūras pieminekļiem, Viļānu apvienībā atrodas vairākas ēkas, objekti un teritorijas, kas glabā vēsturiskas apbūves vai notikumu liecības. Nacionālā kultūras mantojuma pārvalde izsniegtajos nosacījumos teritorijas plānojuma izstrādei ieteica apzināt teritorijā kopumā un uzrādīt teritorijas plānojumā nozīmīgus objektus teritorijas, kam piemīt kultūrvēsturiska vērtība – ēkas, kultūrvēsturisku norišu vietas, ainaviski vērtīgas kultūrvēsturiskās vides un dabas teritorijas, kas nav iekļautas spēkā esošajā Valsts aizsargājamo kultūras pieminekļu sarakstā.

Līdzšinējā Viļānu apvienības teritorijas plānojumā tika atzīmēti vairāki nozīmīgi kultūrvēsturiski objekti. Jaunajā teritorijas plānojumā kā Vietējas nozīmes kultūrvēsturiskā un dabas teritorija attēlots Radopoles muižas parks, kas kā pašvaldības izveidota aizsargājama teritorija ir izveidota un iekļauta dabas datu pārvaldības sistēmā „Ozols”. Parkā saglabājušies ne tikai vērtīgi dabas objekti (koku stādījumi), bet arī atsevišķas vēsturiskas būves vai to daļas (piemēram, vārti muižas parkā, kapella).

Citi objekti teritorijas plānojumā nav noteikti kā pašvaldības nozīmes kultūrvēsturiskas teritorijas un objekti, kuriem Viļānu apvienības TIAN būtu nosakāmas papildus prasības. Šādu teritoriju un konkrētu ēku turpmāko izmantošanu ietekmē ēku stāvoklis, līdzšinējā izmantošana un īpašnieku iespējas un ieinteresētība.

5.8. DABAS TERITORIJAS

Būtiska loma Viļānu apvienības telpiskajā struktūrā ir arī dabas struktūrelementiem – lauksaimniecības zemēm mežiem un ūdensobjektiem, jo īpaši Maltas upei.

MEŽU TERITORIJAS

Mežu teritorijas ir nozīmīgs Viļānu apvienības resurss mežsaimniecības un ar to saistīto ražošanas nozaru attīstībai, ekoloģisko un sociālo funkciju īstenošanai, neizslēdzot ar mežsaimniecību nesaistītas uzņēmējdarbības attīstību, vispirms izvērtējot tās ietekmi uz vidi. Lielākie mežu masīvi atrodas apvienības Z daļā, aizņem lielu daļu no Dekšāres pagasta, DR daļā ap Kņovu purvu, tāpat arī Viļānu pilsētas abās pusēs (Ūgrinīku mežs, un meži, ko aptver Viļānu purvs). Īpašas prasības mežiem netiek noteiktas. To izmantošanai (t.sk. dabas liegumā „Lubāna mitrājs”) jānotiek atbilstoši normatīvo aktu prasībām.

LAUKSAIMNIECĪBAS TERITORIJAS

Līdzšinējais Viļānu novads vēsturiski zināms kā lauksaimniecības zinātniskā bāze Latgalē, tomēr arī šajā Rēzeknes novada teritorijas daļā, ekonomisko procesu izmaiņu iespaidā, rezultātā samazinoties arī iedzīvotāju skaitam, ir periodiski mainījusies (samazinājusies) lauksaimniecības teritoriju pilnvērtīga izmantošana. Tās tika aizaudzētas, tādējādi samazinoties apstrādāto lauksaimniecības teritoriju platībām, palielinājās arī neapdzīvoto mājokļu skaits. Pašreizējā situācijā gandrīz visas lauksaimniecībā izmantojamās zemes ir apstrādātas, par ko liecina Lauku atbalsta dienesta Lauku bloku karte¹⁸, tāpat kā lielākā daļa ir meliorētas (meliorācijas sistēmu stāvoklis gan kopumā nav labā stāvoklī)¹⁹.

Viļānu apvienības teritorijā, saskaņā ar MK 28.05.2013. noteikumiem Nr. 291 „Noteikumi par nacionālas nozīmes lauksaimniecības teritorijām”, neatrodas nacionālas nozīmes lauksaimniecības teritorijas²⁰.

Viļānu apvienības teritorijas plānojuma izstrādes darba procesā ir izvērtētas un precizētas teritorijā esošās un perspektīvās lauksaimniecības un ar to saistītās uzņēmējdarbības attīstības iespējas. Lauksaimniecībā izmantojamās teritorijas nedefinētas kā zemes vienības ar vai bez apbūves, kur tās galvenā zemes izmantošana ir paredzēta, lai ražotu laukkopības un lopkopības produktus savam patēriņam vai pārdošanai, tos uzglabātu, vai daļēji apstrādātu, savukārt papildizmantošana ir citi līdzīga veida zemes izmantošanas veidi, kas saistīti ar lauksaimnieciskās darbības dažādošanu un alternatīvām – lauku tūrismu, amatniecību, lauksaimniecības produkcijas pārstrādi u.c.

Lauksaimniecības teritoriju izvietojums pārklāj visu Viļānu apvienības teritoriju (izņemot Z, ZR, DR daļu, kur to pārklāj plašās mežu zemes), tomēr, pirms paredzētās jaunas darbības veikšanas jāizvērtē to izvietojums attiecībā pret dzīvojamo un publisko apbūvi, t.sk. jāparedz pasākumi iespējamās negatīvās ietekmes novēršanai vai mazināšanai. Prasības primāri attiecas uz blakus esošo apbūves teritoriju aizsardzību pret troksni, smakām un citu veidu piesārņojumu.

Teritorijas plānojuma Grafiskās daļas kartē, kurā tiek attēlots teritorijas funkcionālais zonējums, un kuras tiek noteiktas kā „Lauksaimniecības teritorijas”, perspektīvā pieļaujama daudzfunkcionāla izmantošana, un šajās vietās no jauna veidojamas zemes vienības minimālais lielums noteikts 2 ha platībā. MK 30.04.2013. noteikumi Nr. 240 nosaka, ka šī ir minimālā platība, ja citos normatīvajos aktos zemes pārvaldības vai lauksaimniecības un lauku attīstības jomā teritorijas plānojumā vai lokālplānojumā nav noteikta lielāka minimālā platība.

¹⁸ Ar informāciju par lauksaimniecības zemēm, par kurām īpašnieki saņem platību maksājumus, var iepazīties tīmekļa vietnē karte.lad.gov.lv

¹⁹ Ar informāciju par esošajām meliorācijas sistēmām un valsts nozīmes ūdensnotekām, kas atrodas Viļānu apvienībā, var iepazīties VSIA „Zemkopības ministrijas nekustamie īpašumi” meliorācijas digitālajā kadastrā www.melioracija.lv

²⁰ Nacionālas nozīmes lauksaimniecības teritorijas definētas kā lauksaimniecībā izmantojama zeme, kas, neatkarīgi no īpašumu robežām, veido nedalītu zemes nogabalu (nogabalā ieskaitāmi pašvaldību, komersantu un māju ceļi, kā arī ūdenstilpes ar platību līdz 1 ha), kura zemes kvalitātes novērtējums nav zemāks par 60 ballēm un platība nav mazāka par 50 ha

Lai arī Viļānu apvienības teritorijas plānojumā nav noteiktas ainaviski vērtīgas teritorijas un objekti, turpmākajā plānošanas procesā, paredzot lauksaimniecības zemju apmežošanu, vēlams izvērtēt arī ainaviskos un ekoloģiskos aspektus. Nav atļauta apmežošana ainaviski nozīmīgās teritorijās, kā arī ap kultūrvēsturiskajiem pieminekļiem, ja rezultātā tiek aizsegti nozīmīgi skatu punkti vai būtiski mainīts kultūrainavas raksturs.

ŪDEŅU TERITORIJAS

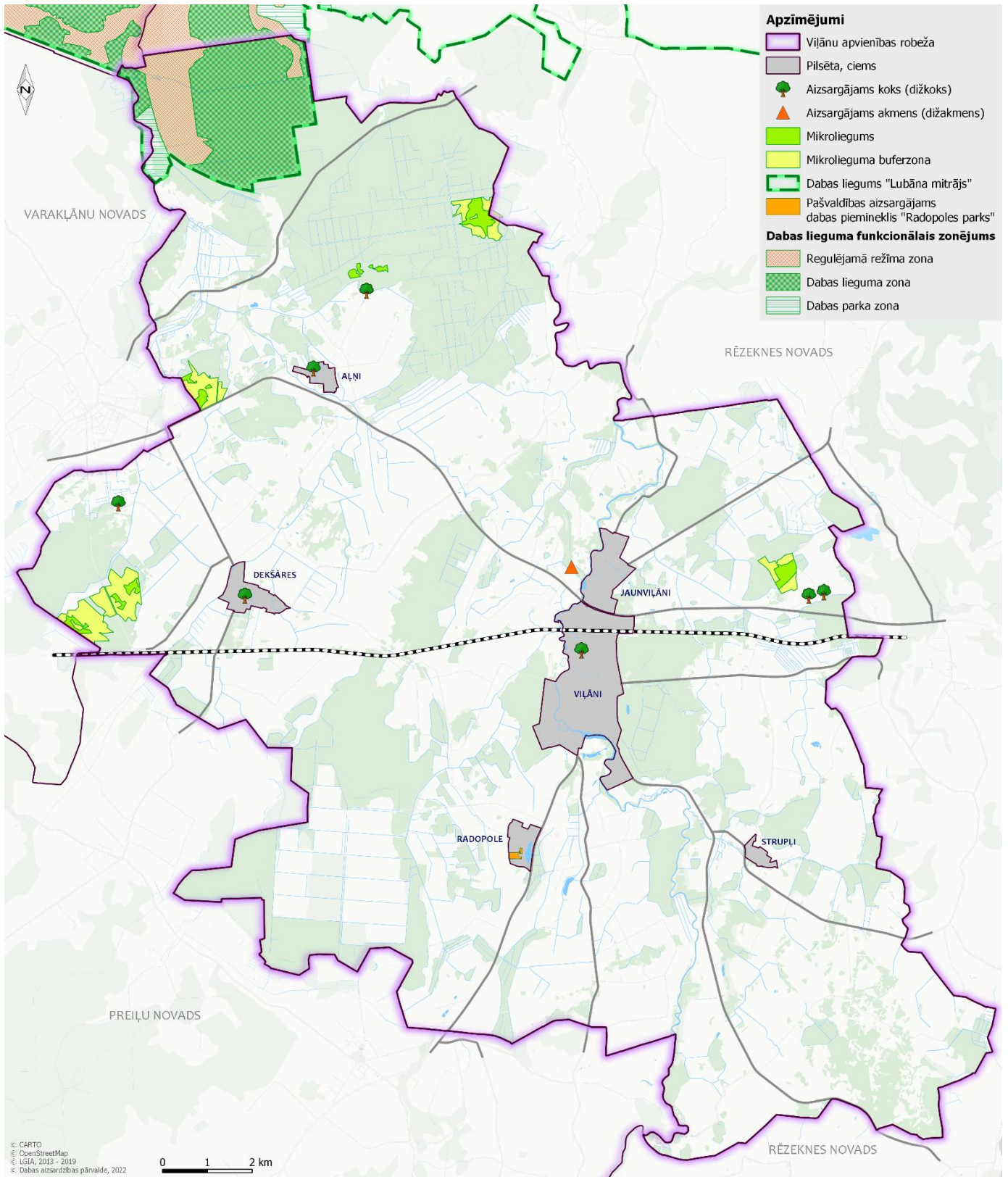
Ūdeņu teritorijas ir dabīgas vai mākslīgas ūdenstilpes un ūdenstece, kur uzkrājas ūdeņi, ar caurteci vai bez tās: upes, ezeri, dīķi un ūdenskrātuves.

Lai sekmētu virszemes un pazemes ūdeņu kvalitātes uzlabošanu, t.sk. arī Viļānu apvienības teritorijā, 2015. gadā ir izstrādāts Daugavas upju baseina apgabala apsaimniekošanas plāns 2016.-2021. gadam. Tas sniedz ieskatu vides problēmu cēloņos un sniedz risinājumus labas vides kvalitātes sasniegšanai. Daugavas upes baseina plānā izvirzītie mērķi sasniedzami, veicot pasākumus arī Viļānu apvienībā. TIAN, kā arī Grafiskās daļas kartēs „Viļānu pilsētas, Viļānu, Dekšāres, Sokolku pagasta funkcionālais zonējums” un „Viļānu pilsētas, Jaunviļānu, Aļņu, Dekšāres, Radopoles, Strupļu ciemu funkcionālais zonējums”, noteiktas un attēlotas ūdensobjektu aizsargjoslas atbilstoši Aizsargjoslu likumam. Viļānu apvienības teritorijā neatrodas publiskie ūdensobjekti.

ĪPAŠI AIZSARGĀJAMAS DABAS TERITORIJAS

Īpaši aizsargājamās dabas teritorijas un objekti attēloti Grafiskās daļas kartēs „Viļānu pilsētas, Viļānu, Dekšāres, Sokolku pagasta funkcionālais zonējums” un „Viļānu pilsētas, Jaunviļānu, Aļņu, Dekšāres, Radopoles, Strupļu ciemu funkcionālais zonējums”.

Viļānu apvienības teritorijas plānojumā attēloti aizsargājamo koku atrašanās vietas atbilstoši dabas datu pārvaldības sistēmā „Ozols” pieejamai informācijai, taču jāņem vērā, ka aizsargājamo koku (dižkoku) precīzs skaits Viļānu apvienības teritorijā nav zināms. Plānojot konkrēta zemes gabala attīstību, pašvaldībai jāizvērtē, vai tajā potenciāli neatrodas aizsargājams vai ainaviski vērtīgs koks, kas būtu saglabājams.

5.9. TRANSPORTA INFRASTRUKTŪRA

VISPĀRĪGI TRANSPORTA INFRASTRUKTŪRAS RISINĀJUMI

Transporta infrastruktūra ir viens no galvenajiem jebkura novada dzīvotspējas un konkurētspējas ietekmējošiem telpiskās struktūras elementiem. Ceļu un ielu teritoriju plānošanas nepieciešamību nosaka gan valsts, gan pašvaldību izdoti normatīvie akti. Vispārīgās prasības pašvaldības transporta tīkla plānošanai noteiktas MK noteikumos Nr. 240.

Grafiskās daļās kartēs „Viļānu pilsētas, Viļānu, Dekšāres, Sokolku pagasta funkcionālais zonējums” un „Viļānu pilsētas, Jaunviļānu, Aļņu, Dekšāres, Radopoles, Strupļu ciemu funkcionālais zonējums” attēloti esošie valsts galvenie, reģionālie un vietējie autoceļi, esošie pašvaldības autoceļi, esošās un plānotās ielas un dzelzceļš ar dzelzceļa stacijām „Viļāni” un „Varakļāni”.

MK noteikumu Nr. 240 76. punkts nosaka, ka *teritorijas plānojumā vai lokālplānojumā ietver vispārīgu transporta attīstības plānu, kurā shematiski attēlo vienotu ielu un ceļu tīklu, tai skaitā plānoto ielu un ceļu trases, perspektīvos pievienojumus, transporta mezglus, kā arī ielu kategorijas*, bet 77. punkts, ka *detalizētu transporta attīstības plānu kā tematisko plānojumu izstrādā pilsētām, ciemiem vai to daļām, vai, ja nepieciešams, visai pašvaldības teritorijai*. 78. punktā noteiktas prasības tam, kas ir jānorāda detalizētajā plānā.

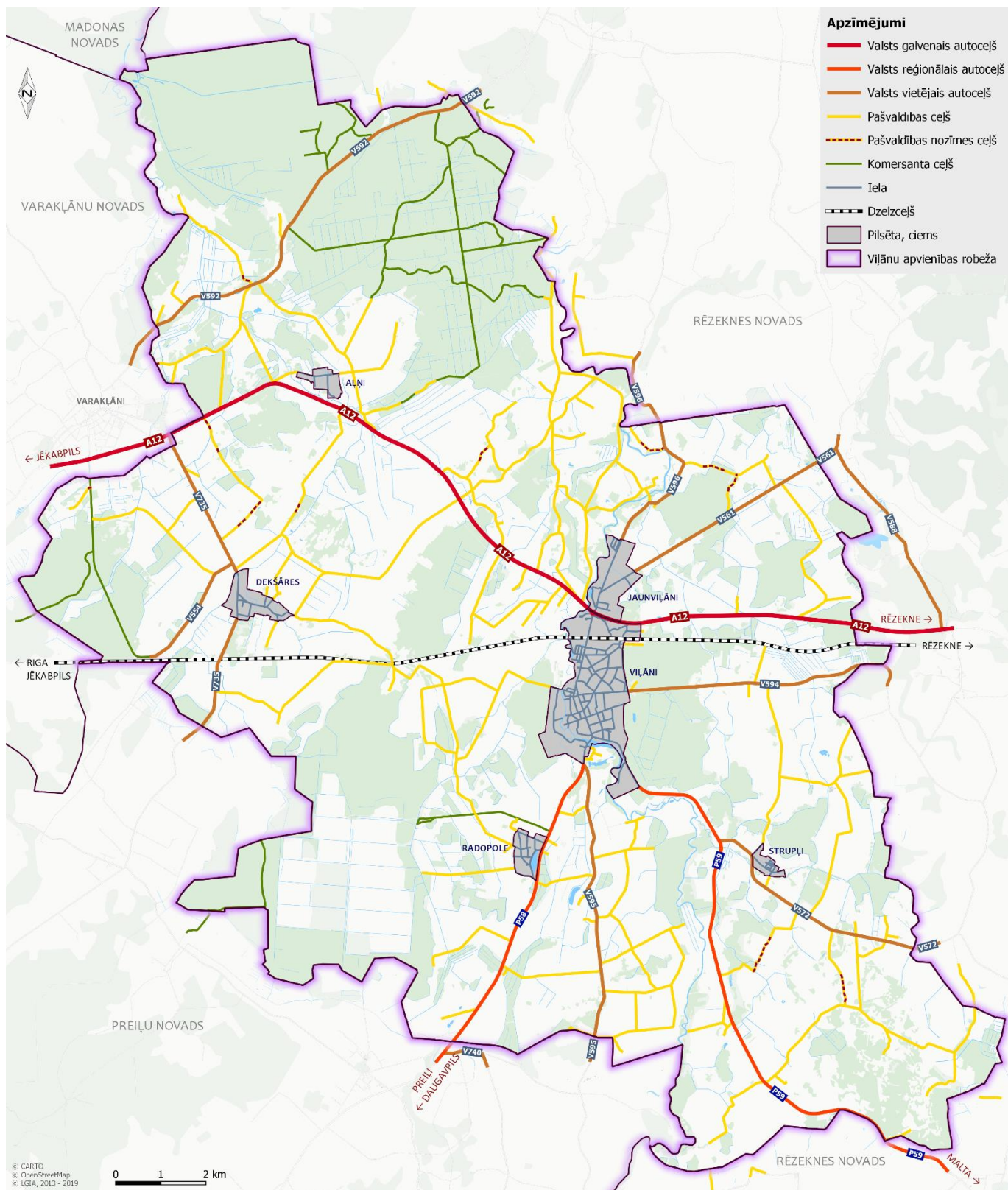
Saskaņā ar pašvaldības apstiprināto darba uzdevumu teritorijas plānojuma izstrādei un izvēlēto plānojuma detalizācijas pakāpi, t.sk. veikto iepirkumu plānošanas dokumenta izstrādei, šī teritorijas plānojuma ietvaros nav paredzēta transporta attīstības plāna izstrāde (norādot plānotos ceļus un to pievienojumu vietas, atrisinot piekļūšanu katrai zemes vienībai un norādot VSIA „Latvijas Valsts ceļi” reģistrētos pievienojumus valsts autoceļiem un to kategorijas). Kartē „Vispārīgs transporta infrastruktūras attīstības plāns” (50. lpp.) attēlots vispārīgs esošās un perspektīvās transporta infrastruktūras izvietojums.

Viļānu apvienības teritorijas plānojuma izstrādes gaitā sagatavoti vispārīgi transporta infrastruktūras attīstības un organizācijas risinājumi, lai nodrošinātu optimālu transporta organizāciju gan pilsētas un ciemu teritorijās, gan to savstarpējā sasaistē (teritorijas plānojums iegūst saistošo noteikumu spēku, līdz ar to pašvaldības interesēs ir tajā risināt tikai tos jautājumus, kurus iespējams plānot vismaz tuvāk desmit gadu perspektīvai, kā arī tos, kurus “atļauj” noteiktais teritorijas plānojuma mērogs). Ņemot vērā to, ka teritorijas plānojuma izstādes līmenī uz šo brīdi nav iespējams atrisināt visas pievienojumu vietas, ja rodas nepieciešamība, detalizēts transporta infrastruktūras plāns var tikt izstrādāts atsevišķā tematiskā plānojuma izstrādes ietvaros vai konkrētām apvienības teritorijas daļām – piemērojams lokālplānojumu vai detālplānojumu izstrādes ietvaros gadījumos, ja nav nodrošināta piekļūšana kādam atsevišķam zemes īpašumam vai arī uzsākot, vai paplašinot uzņēmējdarbību vai attīstot apdzīvojamo apbūvi uz esošiem zemju īpašumiem, kā arī veicot to sadali vairākos īpašumos.

Turpmākajā transporta infrastruktūras plānošanas procesā, jāņem vērā, ka apbūves teritoriju (jauno, pārbūvējamo un paplašināmo) sasaisti ar valsts autoceļu tīklu, jāveic ievērojot “pakāpeniskuma” principu, t.i., to tiešos pievienojumus (pieslēgumus) jāparedz pie pašvaldību (galvenokārt) vai valsts vietējiem autoceļiem, orientējoties uz pieslēgumu kopīgā skaita samazināšanu un savstarpēju attālināšanu perspektīvā, kas uzlabotu satiksmes drošības apstākļus. Jaunu pieslēgumu plānošana valsts galvenajiem autoceļiem nav pieļaujama, bet reģionālajiem tikai izņēmuma gadījumos, ja tas ir saistīts ar esošā transporta tīkla pārplānošanu plašākā apkārtnē.

Ceļu ekspluatācijas un attīstības nodrošināšanai ievēro Aizsargjoslu likumā noteiktos ekspluatācijas aizsargjoslu platumus un nosacījumus ap valsts un pašvaldības ceļiem. Autoceļu aizsargjoslu skarošo nekustamo īpašumu zemju izmantošanai autoceļu pārbūvei noslēdzamas vienošanās starp VAS „Latvijas Valsts ceļi” un katru konkrēto zemes īpašnieku.

Jaunais teritorijas plānojums kopumā būtiski nemaina ciemu robežas attiecībā pret valsts autoceļu tīklu (ar tā risinājumu, ciemu robežas tiek būtiski samazinātas, nevis palielinātas), pārmantojot līdzšinējā teritorijas plānojuma funkcionālo zonējumu attiecībā uz teritorijām, kas robežojas ar valsts autoceļiem.

2018. gada 25. oktobrī stājās spēkā grozījumi Zemes pārvaldības likumā (2014), kura papildinātais 5. pants paredz pašvaldībai nepieciešamību noteikt tehniskās publiskas infrastruktūras teritorijas, izvērtējot šādu teritoriju noteikšanas un to realizācijas iespējas ilgtermiņā, savukārt likuma grozījumu 8. pants nosaka regulējumu, kas dod iespēju pašvaldībai ar teritorijas plānojumu vai lokālpilnojumu noteikt pašvaldības nozīmes ielas/ceļa statusu²¹ tādām ielām/ceļiem, kas nav reģistrēti pašvaldības bilancē, bet veido vienoto ceļu tīklu. Atbilstoši iepriekš minētajam, Viļānu apvienības teritorijas plānojuma izstrādes ietvaros izvērtēti tie ceļi, kuriem piešķirams attiecīgais statuss, grafiski tās attēlojot kartē „Vispārīgs transporta infrastruktūras plāns” (kā pašvaldības nozīmes autoceļi). Tomēr jāņem vērā, ka arī, neatkarīgi no teritorijas plānojumā noteiktā, pašvaldības nozīmes ielas statusu pašvaldība varēs piešķirt (vai atcelt) arī pēc teritorijas plānojuma stāšanās spēkā ar atsevišķu administratīvo aktu.

Viens no teritorijas plānošanas un izmantošanas problēmjautājumiem, ar kuru nereti pašvaldības un zemju īpašnieki saskaras plānojot īpašumu attīstību, ir ceļu servitūtu nodibināšana. Šajā jautājumā jānorāda, ka, atbilstoši Civillikuma 1231. pantā noteiktajam, *servitūtu var nodibināt ar tikai ar likumu, ar tiesas spriedumu, ar līgumu vai testamentu. Ne Teritorijas attīstības plānošanas likumā, ne kādā citā normatīvajā aktā nav noteikts deleģējums pašvaldībām ar saistošajiem noteikumiem, ar kuriem tiek apstiprināts teritorijas plānojums vai lokālpilnojums, nodibināt servitūtus vai noteikt teritorijas, kurās tiek atļauts nodibināt servitūtus. Tāpat, normatīvie akti nenosaka pašvaldībām deleģējumu noteikt servitūtus detālpilnojumā par kuru tiek izdots vispārīgais administratīvais akts. Ar likumu var nodibināt servitūtu tikai tajos gadījumos, kad likums vai kāds cits normatīvais akts tieši nosaka, ka tiek nodibināts konkrēts servitūts. Turklāt, pašvaldībām nav deleģējuma teritorijas plānojumā noteikt regulējumu jautājumos, kas noregulēti citos likumos [LR Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija, 2018. gada decembris].*

IELU KATEGORIJAS UN IELAS SARKANĀS LĪNIJAS

Viļānu apvienības teritorijā ir salīdzinoši labi attīstīts pašvaldības autoceļu un ielu tīkls. Teritorijas plānojuma izstrādes ietvaros tika pārskatītas katras pašvaldības ielas un ceļa funkcionalitāte, izvietojums, kā arī tiem pieslēdzošās ielas un piegulošā apbūve.

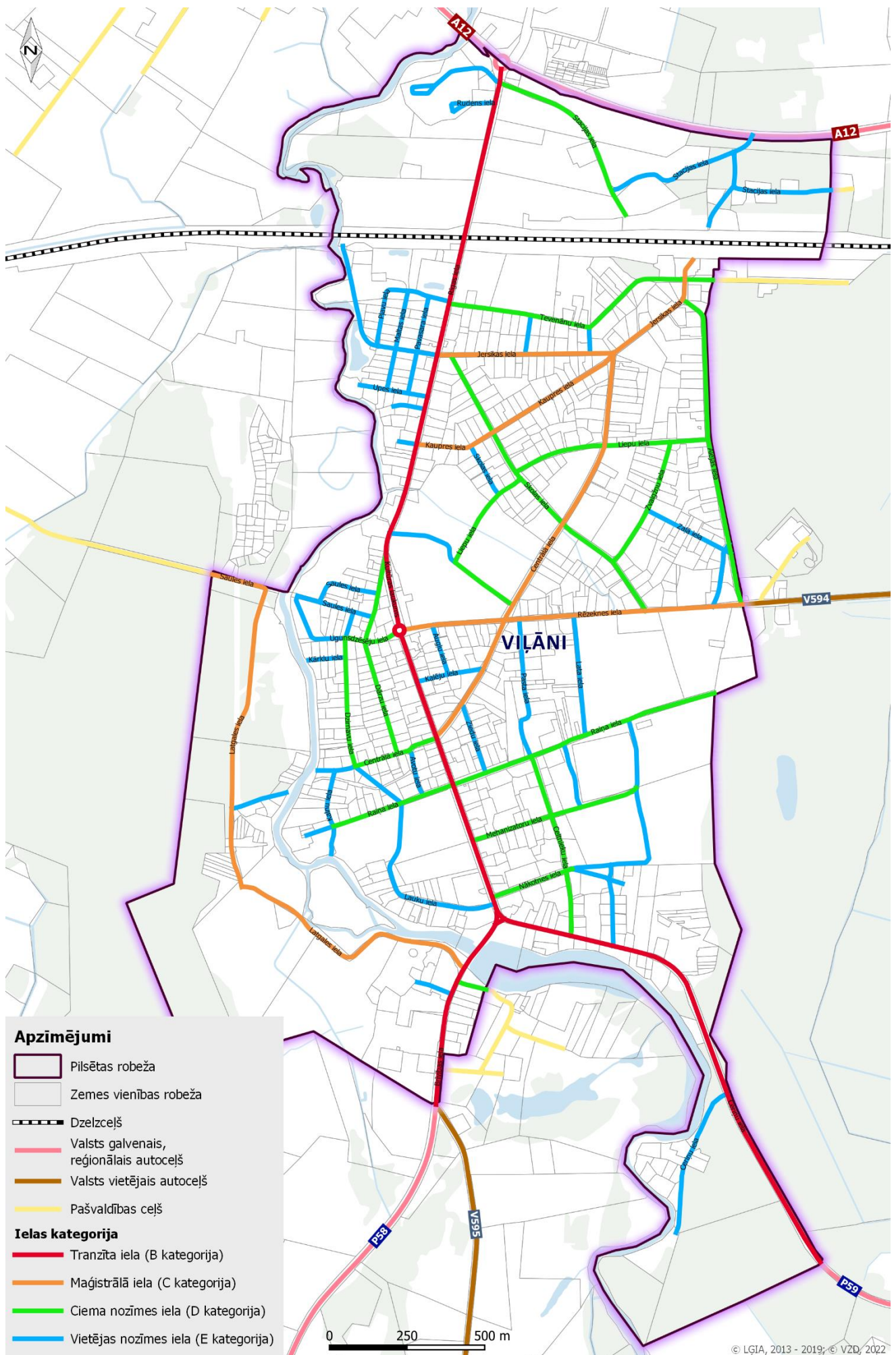
MK noteikumos Nr. 240 ir noteikts ielu iedalījums kategorijās pēc to nozīmes un funkcijas. Teritorijas plānojumā noteiktās Viļānu apvienības ielu kategorijas skatīt attēlā „Ielu kategorijas”.

Ielas sarkanās līnijas vai ielas aizsargjoslas noteikšanas galvenais uzdevums ir noteikt nepieciešamo ielas koridoru ielas uzturēšanai un/vai attīstībai. MK noteikumu Nr. 240 6.3. nodaļas punktos noteikts, ka ielas sarkanās līnijas nosaka teritorijas plānojuma, lokālpilnojuma vai detālpilnojuma apbūves noteikumos un atkarībā no detalizācijas pakāpes attēlo grafiskajā daļā.

Atsevišķām esošām ielām vai ielu posmiem ielas sarkano līniju platums var būt lielāks vai mazāks par attiecīgajai kategorijai raksturīgo, taču tas nemaina ielas nozīmi, bet maina ielas telpas labiekārtojuma līmeni, iespējas ielas telpā veidot apstādījumus, ierīkot gājēju ietves vai izbūvēt nepieciešamos inženiertīklus.

Viļānu apvienības teritorijas plānojumā ir grafiski attēlotas ielu sarkanās līnijas, prasības sarkano līniju platumam norādītas Viļānu apvienības TIAN.

²¹ Atbilstoši Zemes pārvaldības likuma 8.¹ panta (1) daļai, pašvaldības nozīmes ceļš vai iela ir privātā īpašuma lietošanas tiesību aprobežojums nekustamajam īpašuma, kas noteikts sabiedrības interesēs, lai nodrošinātu vienotu ceļu un ielu tīklu pašvaldībā un sabiedrības iespējas un tiesības ikvienam to izmantot

Apzīmējumi

- Pilsētas robeža
- Zemes vienības robeža
- Dzelzceļš
- Valsts galvenais, reģionālais autoceļš
- Valsts vietējais autoceļš
- Pašvaldības ceļš

Ielas kategorija

- Transzīta iela (B kategorija)
- Maģistrālā iela (C kategorija)
- Ciema nozīmes iela (D kategorija)
- Vietējas nozīmes iela (E kategorija)

0 250 500 m

5.10. INŽENIERTEHNISKĀ INFRASTRUKTŪRA

Esošais inženiertīklu nodrošinājums Viļānu apvienības teritorijā ir vērtējams dažādi. Pašvaldībai nepieciešams turpināt centralizētas ūdensapgādes un notekūdeņu savākšanas sistēmas paplašināšanu apdzīvotajās vietās.

Esošie un plānotie inženiertehniskās apgādes infrastruktūras objekti, atbilstoši mēroga noteiktībai, attēloti Grafiskās daļas kartēs „Viļānu pilsētas, Viļānu, Dekšāres, Sokolku pagasta funkcionālais zonējums” un „Viļānu pilsētas, Jaunviļānu, Aļņu, Dekšāres, Radopoles, Strupļu ciemu funkcionālais zonējums” (kā „Tehniskās apbūves teritorijas” tiek noteiktas visas maģistrālo inženiertehniskās apbūves tīklu teritorijas un objekti), t.sk. ekspluatācijas, sanitārās un drošības aizsargjoslas ap tehniskās apbūves objektiem).

Prasības inženiertehniskās infrastruktūras izbūvei pamatā nosaka katras inženiertīklu nozares individuālie normatīvie akti, savukārt Viļānu apvienības TIAN noteiktas prasības attiecībā gan uz apbūves pieslēgšanos pie centralizētajiem ūdensapgādes un kanalizācijas tīkliem, gan attiecībā uz lokāliem risinājumiem.

Saskaņā ar Ūdenssaimniecības pakalpojumu likuma 6. panta trešo daļu, pašvaldības dome, izvērtējot centralizētās ūdensapgādes sistēmas un centralizētās kanalizācijas sistēmas ierīkošanas ekonomisko pamatojumu, teritorijas plānojumā nosaka apbūves teritorijas, kurās ierīkojamas centralizētas ūdensapgādes sistēmas un centralizētas kanalizācijas sistēmas. Visām apdzīvotajām vietām vai to robežās esošām atsevišķām teritorijas daļām, kur iedzīvotāju skaits, apdzīvotības blīvums un ekonomiskā aktivitāte ir pietiekami koncentrēta, lai būtu ekonomiski pamatoti veidot centralizētu kanalizācijas tīklu sistēmu notekūdeņu savākšanai un novadīšanai uz notekūdeņu attīrīšanas iekārtām vai uz to galīgās novadīšanas vietu vidē, nosaka prasības komunālo notekūdeņu centralizētai savākšanai un emisijai (aglomerācijām). Centralizētas kanalizācijas sistēmas ierīko visās aglomerācijās, kur cilvēku ekvivalents ir lielāks vai vienāds ar 2000. Par centralizētu kanalizācijas sistēmu ierīkošanu atbild vietējā pašvaldība²².

MK 30.04.2013. noteikumu Nr. 240 (to grozījumi, kas stājās spēkā 16.10.2020.) 148. punkts nosaka, ka *ūdensapgādes un kanalizācijas risinājumus plāno, izvērtējot vides riskus un tehniski ekonomisko pamatojumu un atbilstoši paredzot centralizētas vai decentralizētas ūdensapgādes un kanalizācijas sistēmas*, 149. punkts nosaka, ka *teritorijas, kurās ierīkojamas centralizētas ūdensapgādes un kanalizācijas sistēmas, teritorijas plānojumā vai lokālplānojumā norāda kā teritorijas ar īpašiem noteikumiem*, bet to 150. punkts, ka ciemos paredz obligātu centralizētu ūdensapgādi un kanalizāciju mazstāvu un daudzstāvu dzīvojamās apbūves teritorijās, publiskās, jauktas centra un savrupmāju apbūves teritorijās. 151. punkts pieļauj: *ciemos, kas atrodas minētajās apbūves teritorijās, kuras nav iekļautas teritorijās ar īpašiem noteikumiem, kā pagaidu risinājumu līdz centralizētu ūdensapgādes un kanalizācijas tīklu izbūvei var ierīkot vietējo ūdensapgādi un decentralizētas kanalizācijas sistēmas, paredzot pieslēgšanas iespējas centralizētajiem tīkliem pēc to izbūves. Pēc centralizēto ūdensapgādes un kanalizācijas tīklu izbūves pieslēgums tiem ir obligāts*.

Viļānu apvienības TP ir noteiktas un grafiski attēlotas teritorijas Viļānu pilsētā un ciemos (kā teritorija ar īpašiem noteikumiem – TIN15), kurā ierīkojamas centralizētas ūdensapgādes un kanalizācijas sistēmas. Minētās teritorijas noteiktas un attēlotas, ņemot vērā aktuālo informāciju par esošajiem un plānotajiem centralizētās ūdensapgādes un kanalizācijas inženiertīkliem, kā arī izvērtējot vides kvalitātes aspektus jeb iespējamās vides riskus (piemēram, ņemot vērā ietekmes no piesārņotajām un potenciāli piesārņotajām vietām, decentralizēto sistēmu ietekmes uz pazemes ūdens ņemšanas vietām un to bakterioloģiskajām un ķīmiskajām aizsargjoslām, ietekmes uz virszemes ūdeņu kvalitāti un jutību no piesārņojuma u.tml.).

Turpmākajās rindkopās atspoguļota informācija atbilstoši AS „Sadales tīkls” prasībai izsniegtajos nosacījumos teritorijas plānojuma izstrādei:

Elektroapgādes projektēšana un būvniecība ir īpaša būvniecība, kura jāveic saskaņā ar MK 09.05.2017. noteikumiem Nr. 253 „Atsevišķu inženierbūvju būvnoteikumi”. Ja nepieciešama esošo elektroietaišu pārvietošana, tad jāparedz to pārvešanu atbilstoši Enerģētikas likuma 23. panta 2. daļai, esošo energoapgādes komersantu objektu pārvietošanu pēc pamatotas nekustamā īpašuma īpašnieka prasības veic par viņa līdzekļiem.

Enerģētikas likuma 24. panta (3) daļa nosaka, ka pašvaldība un energoapgādes komersants var vienoties par ielu apgaismojuma tīkla nodošanu attiecīgajai pašvaldībai valdījumā vai īpašumā. Enerģētikas likuma 19. pantā ir noteikts, ka energoapgādes komersantam ir pienākums saskaņot ar zemes īpašnieku jaunu energoapgādes objektu ierīkošanas nosacījumus, kā arī tiesības saskaņošanas procedūru aizstāt ar zemes īpašnieka informēšanu gadījumos, ja zeme tiek

²² Ministru kabineta 2002. gada 22. janvāra noteikumu Nr. 34 „Noteikumi par piesārņojošo vielu emisiju ūdenī” 31.¹, 32. un 33. punkts

izmantota jaunu energoapgādes komersanta objektu – iekārtu, ierīču, ietaišu, tīklu, līniju un to piederumu ierīkošanai, ja ir iestājies vismaz viens no pantā minētajiem nosacījumiem, t.sk. energoapgādes komersanta objekta ierīkošana paredzēta vietējās pašvaldības teritorijas plānojumā vai detālplānojumā. Enerģētikas likuma 19¹. pantā ir noteikts, ka energoapgādes komersantu objektu (izņemot ēkas) ierīkošanai, pārbūvei, atjaunošanai un ekspluatācijai nosakāmi nekustamo īpašumu lietošanas tiesību aprobežojumi, un nekustamo īpašumu īpašnieku lietošanas tiesību aprobežojumu apjoms un izmantošanas kārtība noteikta šajā likumā un Aizsargjoslu likumā. Šie aprobežojumi jauniem energoapgādes komersantu objektiem ir spēkā no dienas, kad tie ierīkoti, ievērojot šā likuma 19. pantā noteikto kārtību. Ja zemes īpašnieks nesaskaņo jauna energoapgādes komersanta objekta ierīkošanu, aprobežojumus nosaka ar tiesas spriedumu normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā. Veicot jebkādus darbus/darbības aizsargjoslās, kuru dēļ nepieciešams objektus aizsargāt, tie jāveic pēc saskaņošanas ar attiecīgā objekta īpašnieku. Zem ēku pamatiem kabeļa ieguldīšana nav atļauta. Pirms elektriskā tīkla izbūves ar ģeodēzisko mērījumu palīdzību jābūt noteiktām un atzīmētām ielu sarkano līniju robežām un veiktiem planēšanas darbiem.

5.11. VIDES RISKI

Šajā nodaļā atspoguļota informācija par tām riska teritorijām un objektiem, kuras noteiktas un ņemtas vērā, izstrādājot Viļānu apvienības teritorijas plānojumu. To atrašanās apvienības teritorijā jāņem vērā arī turpmākajā teritorijas plānošanas procesā.

POTENCIĀLI PIESĀRŅOTAS VIETAS UN PAAUGSTINĀTAS BĪSTAMĪBAS OBJEKTI

Potenciāli piesārņoto vietu novietojums attēlots Grafiskās daļas kartēs „Viļānu pilsētas, Viļānu, Dekšāres, Sokolku pagasta funkcionālais zonējums” un „Viļānu pilsētas, Jaunviļānu, Aļņu, Dekšāres, Radopoles, Strupļu ciemu funkcionālais zonējums”.

MK 30.04.2013. noteikumi Nr. 240 nosaka, ka, izstrādājot teritorijas attīstības plānošanas dokumentus, ir jāņem vērā paaugstinātas bīstamības objekti. Paaugstinātas bīstamības objektu apdraudētās teritorijas nosaka balstoties uz riska novērtējuma rezultātiem un tās attēlo grafiski. Saskaņā MK 30.04.2013. noteikumiem Nr. 240, pašvaldības avāriju riska zonā var noteikt ierobežojumus esošās apbūves blīvuma palielināšanai un jaunu objektu izvietošanai, kas var izraisīt rūpniecisko avāriju iespējamību. Diemžēl šie MK noteikumi nenosaka paaugstināta riska kritērijus, līdz ar to Latvijā nav vienotas pieejas paaugstināta riska zonu noteikšanai, to kartogrāfiskajai attēlošanai un teritorijas ierobežojumu noteikšanai.

Pašlaik paaugstinātas bīstamības objektu apzināšanu un klasifikāciju regulē 19.09.2017. MK noteikumi Nr. 563 „Paaugstinātas bīstamības objektu apzināšanas un noteikšanas, kā arī civilās aizsardzības un katastrofas pārvaldīšanas plānošanas un īstenošanas kārtība”. Saskaņā ar minētajiem noteikumiem, paaugstinātas bīstamības objektus iedala trīs kategorijās: A, B un C kategorijā²³. Šie noteikumi nosaka, ka informācija par objektiem ir jāapzina un jāaktualizē katru gadu līdz 20. janvārim, iesniedzot to Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienestam, kas to iesniedz Ministru kabinetā. Ņemot vērā noteikumu iedalījumu kategorijās, secināms, ka Viļānu apvienībā atrodas viens A kategorijas objekts – publiskās lietošanas dzelzceļa līnija.

MK 21.01.2021. noteikumos Nr. 46 „Paaugstinātas bīstamības objektu saraksts” (turpmāk – MK 21.01.2021. noteikumi Nr. 46) šobrīd ir iekļauti 385 objekti, kuru vidū pārsvarā ir degvielas uzpildes stacijas, naftas produktu bāzes, minerālmēslu ražotnes, kā arī dzelzceļa termināli. Jauno noteikumu anotācijā norādīts, ka paaugstinātas bīstamības objektu sarakstā iekļaujamā informācija jāaktualizē katru gadu. Šajā sarakstā ir iekļauts viens šāds objekts, un tā ir esošā degvielas uzpildes stacija Viļānu pilsētā. Norādāms, ka minētajā sarakstā nav iekļautas vēl divas apvienības teritorijā esošas degvielas uzpildes stacijas (viena atrodas Aļņu ciemā (Dekšāres pagastā, SIA „Priedaine” teritorijā) un viena – Viļānu pagastā (AS „Strūžānu kūdras fabrika” teritorijā). Saskaņā ar Valsts vides dienesta informāciju, B kategorijas piesārņojošās darbības atļauja ir izsniegta degvielas uzpildes stacijai LPKS „Viļāni” teritorijā, taču objekta būvniecība nav īstenota.

Par riska objektu uzskatāma AS „Agrofirma Viļāni” teritorijā esošā biogāzes ražotne, kura pārstrādā pārtikā neparedzēto dzīvnieku izcelsmes 1. un 2. kategorijas blakusproduktus. Ņemot vērā to, ka uz to attiecas 50 m

²³ Iepriekš spēkā esošie MK 18.09.2007. noteikumi Nr. 626 „Noteikumi par paaugstinātas bīstamības objektu noteikšanas kritērijiem un šo objektu īpašnieku (valdītāju, apsaimniekotāju) pienākumiem riska samazināšanas pasākumu nodrošināšanai” noteica citādu iedalījumu – valsts nozīmes un reģionālas nozīmes paaugstināta riska objekti

sanitārā aizsargjosla, nosakot funkcionālo zonējumu, ievēroti likuma „Aizsargjoslu likums” 55. pantā noteiktie aprobežojumi.

Par riska objektiem uzskatāmas arī bijušās sadzīves atkritumu izgāztuves, piemēram, „Peismola”, Dekšāres pagastā un „Vecmurāni”, Sokolku pagastā, uz kurām attiecas 100 m sanitārā aizsargjosla, un tāpat plānošanas procesā ievēroti iepriekš minētā normatīva noteiktie aprobežojumi.

Teritorijas plānojumā grafiski attēlota bijusī lopu kapsēta Sokolku pagastā, taču tai nav attēlota sanitārā aizsargjosla. Tas saistīts ar to, ka tā savu darbību beidza 1996. gadā, savukārt Ministru kabineta 29.12.1998. noteikumu Nr. 502 „Aizsargjoslu ap kapsētām noteikšanas metodika” 5. punkts nosaka, ka *Kapsētām, kurās apbedīšana ir pārtraukta vismaz 25 gadus, aizsargjosla nav nepieciešama, [...].* Tādējādi, konkrētajā gadījumā ir pagājis vairāk nekā normatīvajā aktā noteiktais termiņš, un līdz ar to arī aizsargjosla nav nepieciešama.

TROKSNIS

Līdz šim Viļānu apvienībā nav veikta trokšņa līmeņa noteikšana un kartēšana. Nav arī tādu uzņēmumu, kas radītu būtisku troksni, neatrodas arī citi objekti, kuri varētu radīt paaugstinātu vides trokšņa emisiju (piemēram, lidosta, vēja elektrostacijas un to parki, mototrases u.tml.).

2012. gadā (aktualizētas 2017. gadā) Latvijā tika veikta trokšņa stratēģisko karšu izstrāde²⁴ valsts autoceļu posmiem, taču Viļānu apvienības teritorijā esošajiem trokšņu modelēšana nav veikta, līdz ar to arī nav informācijas par autotransporta radīto troksni un iespējamajiem pārsniegumiem. Par galveno trokšņa avotu varētu uzskatīt autoceļu A12/E22 un arī reģionālos autoceļus. Teritorijas daļa gar šo autoceļu teritorijas plānojumā noteikta kā teritorija ar īpašiem noteikumiem – Akustiskā diskomforta zona (TIN13), un kur nepieciešami papildus būvakustiskie pasākumi. Atzīmējams, ka šajā teritorijā atrodas gan esoša apbūve, gan vēl neapbūvētas teritorijas, kas kā apbūves teritorijas plānotas jau spēkā esošajā teritorijas plānojumā. Tas nozīmē, ka ar jauno teritorijas plānojumu netiek plānotas jaunas apbūves teritorijas, kā arī būtiski ir samazinātas ciemu teritoriju robežas, salīdzinot ar spēkā esošo teritorijas plānojumu, tādējādi netiek plānotas jaunas trokšņu jūtīgas apbūves teritorijas valsts autoceļu aizsargjoslu teritorijās.

Jautājumus, kas saistīti ar trokšņa novērtēšanu un rīcībām trokšņa samazināšanai, šobrīd regulē MK 07.01.2014. noteikumi Nr. 16 „Trokšņa novērtēšanas un pārvaldības kārtība”, kas paredz arī atbildīgu sadali starp atbildīgajām valsts institūcijām un pašvaldību. Trokšņa samazināšanas līdzekļi jeb prettrokšņa pasākumi projektējami atbilstoši spēkā esošo normatīvo aktu prasībām.

PLŪDU RISKA UN APPLŪSTOŠĀS TERITORIJAS

Teritorijas, kas atrodas tiešā sezonāli mainīgu ūdenstilpņu un ūdensteču, hidroelektrostaciju un to ūdenskrātuvju tuvumā, ir pakļautas plūdu vai appludināšanas riskam.

2015. gadā ir izstrādāts un apstiprināts „Plūdu riska pārvaldības plāns” visiem Latvijas upju baseinu apgabaliem, t.sk. Daugavas upes baseinam. Saskaņā ar minēto plānu, izšķir divējādas plūdu apdraudētās teritorijas: (1) teritorijas, kuras applūst dabas apstākļu ietekmes rezultātā (palu ūdeņu vai jūras uzplūdu dēļ) un (2) teritorijas, kuru applūšanu var izraisīt cilvēku darbības ietekme. Applūstošās teritorijas platība ir atkarīga no ūdens līmeņa plūdu laikā un virsmas reljefa.

Šī brīža likumdošana nosaka, ka applūstošo teritoriju nosaka, izmantojot inženiertehniskos aprēķinus, un pieņem, ka applūduma atkārtotāšanās biežums ir vismaz reize desmit gados jeb ar 10 % applūduma varbūtību.

Plūdi Viļānu apvienībā nav izteikts apdraudējums, un ievērojamu plūdu apvienības apdzīvotajās vietās nav bijis. Atsevišķos gadījumos applūst Maltas un Malmutes upes piegulošās pļavas.

Saskaņā ar Plūdu riska informācijas sistēmā²⁵ iekļauto informāciju, Malmutes upe un tās piegulošā teritorija posmā pie robežas ar Varakļānu novadu iekļaujas valsts nozīmes plūdu riska teritorijā.

²⁴ Informācija pieejama VAS „Latvijas Valsts ceļi tīmekļa vietnē www.lvceli.lv (saite: lvceli.lv/informacija-un-dati__trashed/#)

²⁵ Informācija un Plūdu riska kartes pieejamas VSIA „Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centrs” tīmekļa vietnē meteo.lv (saite: www.meteo.lv/lapas/vide/pludu-riska-informācijas-sistema/pludu-riska-informācijas-sistema?id=2103&nid=889)

Maltas un Malmutas upes applūstošo teritoriju noteikšanai²⁶ un attēlošanai, Viļānu apvienības teritorijas plānojuma izstrādē tika izmantoti VSIA „Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centrs” uzturētās Plūdu riska informācijas sistēmas informācija un Latvijas Ģeotelpiskās informācijas aģentūras topogrāfiskā karte ar mēroga noteiktību 1:10 000 un horizontālu vektordati. Ņemot vērā topogrāfiskā plāna mērogu, attēloto applūstošo teritoriju robežas ir shematiskas, līdz ar to teritorijas plānojums pieļauj applūstošo teritoriju precizēšanu pēc lielāka mēroga topogrāfiskā plāna un/vai precīzākiem reljefa datiem. Precizēt virszemes ūdensobjekta aizsargjoslu (applūstošo teritorijas robežu) var atbilstoši normatīvos aktos noteiktajam, un precizēto aizsargjoslu attēlo zemes vienības aprūtinājumu plānā, veicot zemes kadastrālo uzmērīšanu.

Būvniecības vajadzībām jāizmanto topogrāfiskie plāni ar augstāku mēroga precizitāti un applūduma līnijas atbilstoši jāprecizē detālplāņos vai būvniecības dokumentācijā katrā konkrētajā vietā.

5.12. DEGRADĒTĀS TERITORIJAS

Dažādu saimniecisko darbību un dabas apstākļu ietekmē ir novērojami zemes un augsnes degradācijas procesi, kā rezultātā ir izveidojušās degradētās teritorijas. Zemes (teritorijas) degradācija kā problēma ir aktuāla visā pasaulē, t.sk. Latvijā.

Latvijā līdz šim nav bijusi noteikta vienota pieeja degradēto teritoriju noteikšanā. Degradētas teritorijas definīcija iekļauta Zemes pārvaldes likumā, kas stājās spēkā 2015. gadā – *teritorija ar izpostītu vai bojātu zemes virskārtu vai pamesta apbūves, derīgo izrakteņu ieguves, saimnieciskās vai militārās darbības teritorija*. Tās nosaka un atzīmē vietējā pašvaldība savos teritorijas attīstības plānošanas dokumentos, kā arī paredz nepieciešamos zemes izmantošanas nosacījumus. Informāciju par degradētajām teritorijām iekļauj un uztur Teritorijas attīstības plānošanas informācijas sistēmā.

Līdzšinējā praksē degradēto teritoriju noteikšanā tika pielietoti vairāki savstarpēji kritēriji. Kā viens no primārajiem kritērijiem, kas viennozīmīgi liecina par teritorijas degradāciju, ir teritorijas piesārņojums – gan acij neredzams (piemēram, grunts piesārņojums), gan redzams – vizuālais piesārņojums, kas parasti liecina arī par būvju tehnisko stāvokli un teritorijas ietekmi uz apkārtni, kā arī kopumā uz teritorijas izmantošanas efektivitāti. Šādas teritorijas plānošanas dokumentos tika definētas kā “haosa teritorijas”. Lauku teritorijās tās lielākoties ir padomju gados celtās lopu fermas, kas ir pamestas un tajos esošie objekti netiek izmantoti, bet pilsētās un ciemos tās ir bijušās rūpnieciskās ražošanas vai, piemēram, militārās teritorijas. Tās var būt bīstamas cilvēkiem, jo tajās esošās būves un ēkas netiek apsaimniekotas un uzturētas kārtībā. Tajā pašā laikā, celtnēm var būt arī telpiska un kultūrvēsturiska vērtība. Šo teritoriju kā funkcionējošu elementu iesaistīšana apvienības un kopējā Rēzeknes novada struktūrā, to “atgriešana dzīvē”, ir būtiska tās attīstībai.

Zemes pārvaldības likuma 3. pants nosaka, ka vietējā pašvaldība teritorijas attīstības plānošanas dokumentos apbūvei prioritāri paredz degradētās teritorijās²⁷, bet 13. panta pirmās daļas 6) apakšpunkts nosaka *Ministru kabinets izdod noteikumus par degradēto teritoriju un augsnes degradācijas kritērijiem un to klasifikāciju, kā arī par kārtību, kādā konstatē un novērtē degradētās teritorijas un augsnes degradāciju, nosaka augsnes degradācijas novēršanas pasākumus un uzrauga to īstenošanu*. 2021. gada 6. jūlijā ir apstiprināti Ministru kabineta noteikumi Nr. 465 „Noteikumi par degradēto teritoriju un augsnes degradācijas novērtēšanu, degradācijas kritērijiem un to klasifikāciju”.

Šo noteikumu mērķis ir nodrošināt ilgtspējīgu zemes pārvaldību un tai nepieciešamās informācijas par zemes un augsnes degradāciju pieejamību un aktualitāti, un izstrādātais noteikumu projekts nosaka:

- 1) zemes un augsnes degradācijas kritērijus un to klasifikāciju;
- 2) kārtību, kādā konstatē un novērtē zemes un augsnes degradāciju;
- 3) kārtību, kādā nosaka augsnes degradācijas novēršanas pasākumus un tiek veikta pasākumu īstenošanas uzraudzība.

Minimālā degradētas teritorijas noteikšanas vienība apdzīvotās vietās netiek noteikta, savukārt minimālā degradētās teritorijas noteikšanas vienība ārpus apdzīvotām vietām ir 0,1 ha, pamestai vai nerekultivētai

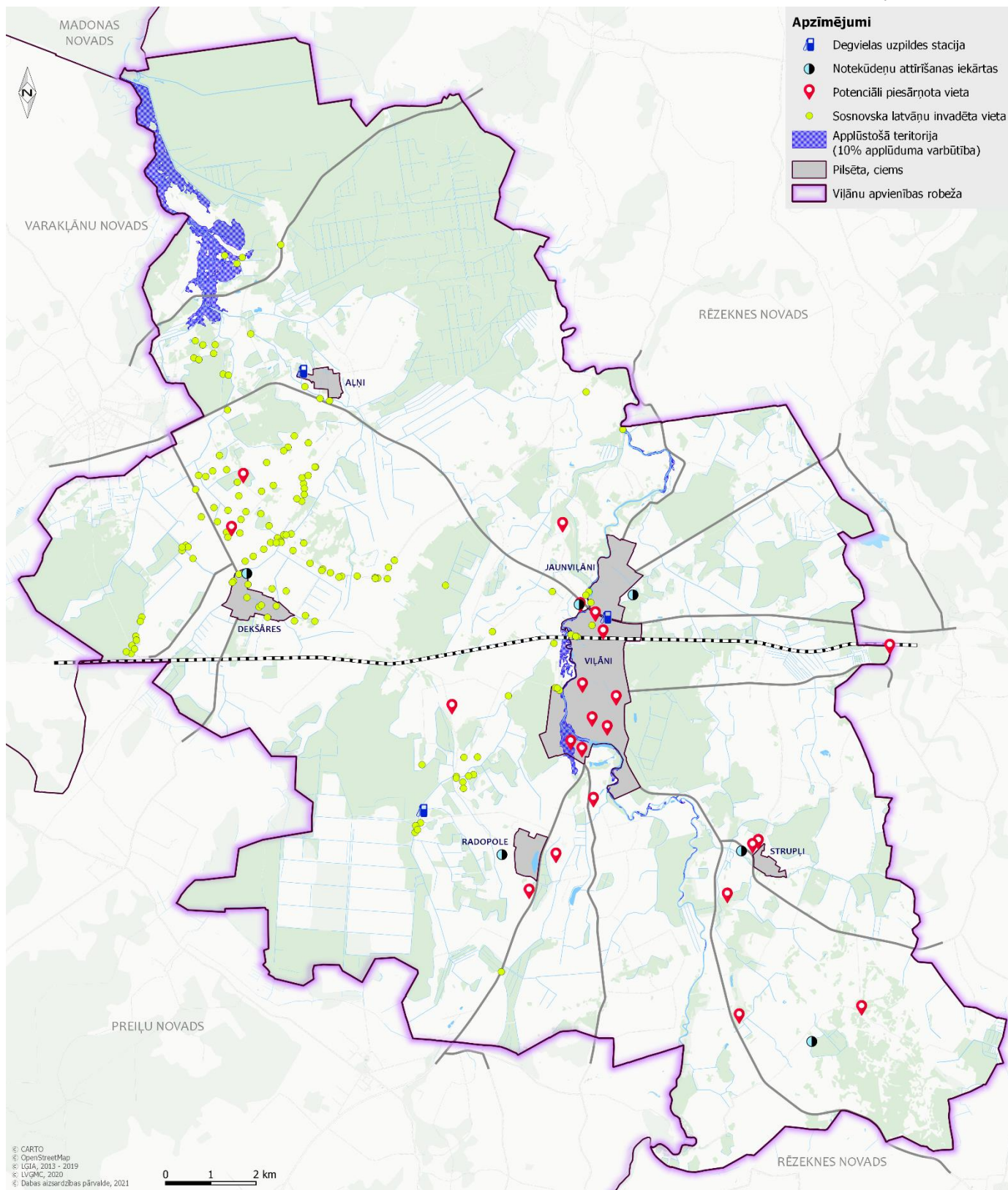
²⁶ Spēkā esošajā Viļānu novada teritorijas plānojumā tās netika noteiktas un attēlotas

²⁷ MK 30.04.2013. noteikumu Nr. 240 221. punkts nosaka, ka *plānojot jaunu saimniecisko darbību, pašvaldība vispirms izvērtē iespēju izmantot degradētās, pamestās un neapsaimniekotās teritorijas ar esošo infrastruktūru*, bet to 238. punkts nosaka, ka *teritorijas plānojumā kā teritorijas ar īpašiem noteikumiem var noteikt arī piesārņotās, potenciāli piesārņotās un degradētās teritorijas*

derīgo izrakteņu ieguves vietai – 0,5 ha. Degradētās teritorijas attiecīgajā administratīvajā teritorijā konstatē un novērtē pašvaldība.

Iepriekš minēto noteikumu 1. pielikumā ir iekļauti kritēriji un klasifikācija zemes degradācijas veidiem, kopskaitā izdalot septiņus veidus: Degradēta dzīvojamās vai publiskas apbūves teritorija; Degradēta rūpnieciskā teritorija; Degradēta militāra teritorija; Pamesta vai nerekultivēta derīgo izrakteņu ieguves vieta; Atkritumu apglabāšana vai uzglabāšana tam neparedzētās vietās; Teritorija invadēta ar invazīvajiem augiem un Degradēta neapsaimniekota teritorija.

Izvērtējot Viļānu apvienībā esošo iespējamo degradēto teritoriju veidus, teritorijas plānojumā nav noteiktas degradētas teritorijas kā teritorijas, kurām būtu nepieciešami īpaši nosacījumi. Šāds lēmums pieņemts, jo esošajām degradētajām teritorijām (atbilstoši līdzšinējā praksē izmantotajiem kritērijiem to noteikšanai), piemēram, slēgtajām atkritumu izgāztuvēm, nav nepieciešams piemērot specifiskus noteikumus Teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumos. To izmantošanu regulē, citi, augstāka līmeņa, normatīvie akti.

5.13. AIZSARGJOSLAS UN CITI APROBEŽOJUMI

Viļānu apvienības teritorijas plānojuma izstrādes gaitā ir pārskatītas visas esošo objektu aizsargjoslas atbilstoši spēkā esošajiem normatīvajiem aktiem.

Aizsargjoslu parametri (pašvaldības kompetencē esošie) rakstiski atspoguļoti Viļānu apvienības TIAN. Atbilstoši mēroga noteiktībai Viļānu apvienības teritorijas plānojuma Grafiskajā daļā attēlotas tikai tās aizsargjoslas, kuru platums dabā ir vienāds ar 10 m vai pārsniedz 10 m, bet virszemes ūdensobjektiem tikai tās aizsargjoslas, kuras kaut vienā vietā pārsniedz 10 m platumu. Tas darīts ar nolūku, lai atvieglotu kartes lasāmību, tādējādi grafiski neattēlojot 10 m platās aizsargjoslas ap citiem mazākiem virszemes ūdensobjektiem. Pēc būtības teritorijas plānojums tomēr saglabā šīs aizsargjoslas arī ap mazajiem virszemes ūdensobjektiem atbilstoši „Aizsargjoslu likuma” prasībām.

Visu aizsargjoslu teritorijas nosakāmas un/vai precizējamas izstrādājot lokālpilnojamu, detālpilnojamu, topogrāfisko plānu, zemes ierīcības projektu, apgrūtinājumu plānu vai objekta būvniecības dokumentāciju ar nepieciešamā mēroga precizitāti.

Viļānu apvienības teritorijas plānojumā ir noteiktas četru veidu aizsargjoslas (skatīt Grafiskās daļas kartes „Viļānu pilsētas, Viļānu, Dekšāres, Sokolku pagasta funkcionālais zonējums”, „Viļānu pilsētas, Jaunviļānu, Aļņu, Dekšāres, Radopoles, Strupļu ciemu funkcionālais zonējums”; Viļānu apvienības TIAN nodaļu „Aizsargjoslas, tauvas josla un citi teritorijas izmantošanas aprobežojumi”):

- **Vides un dabas resursu aizsardzības aizsargjoslas.** Saskaņā ar Aizsargjoslu likumu šo aizsargjoslu galvenais uzdevums ir samazināt vai novērst antropogēnās negatīvās iedarbības ietekmi uz objektiem, kuriem noteiktas aizsargjoslas. Piemēram, Viļānu apvienības gadījumā par tādām var uzskatīt gan virszemes ūdensobjektu aizsargjoslas, gan aizsardzības zonas ap valsts aizsardzībā esošajiem kultūras pieminekļiem un aizsargjoslas ap ūdens ņemšanas vietām.

Teritorijas plānojuma Grafiskajā nav attēlotas purvu teritorijas, līdz ar to arī to aizsargjoslas. Tas nav darīts, jo nav pieejama precīza informācija par purvu tipiem un kartogrāfiskie dati ar purvu robežām un to aizsargjoslām. Aizsargjoslas var attēlot atbilstoši likuma „Aizsargjoslu likums” 7¹. pantam tikai tādā gadījumā, ja ir pieejama iepriekš minētā informācija. Tajā pat laikā atzīmējams, ka aprobežojumus aizsargjoslās ap purviem nosaka likums „Meža likums”, nevis likums „Aizsargjoslu likums”. Pamatojoties uz likumu „Meža likums”, ir izdoti Ministru kabineta 18.12.2012. noteikumi Nr. 936 „Dabas aizsardzības noteikumi meža apsaimniekošanā”, kuros ir noteikti aprobežojumi aizsargjoslās ap purviem (kontrolē, galvenokārt, Valsts meža dienests), bet nav izdoti metodiskie norādījumi aizsargjoslu noteikšanai ap purviem. Ņemot to vērā, teritorijas plānojuma TIAN noteikts, ka pirms saimnieciskās darbības veikšanas purvā vai zemes vienībās, kas robežojas ar to, būvniecības iecerē jāveic purva teritorijas un aizsargjoslas attēlošana atbilstoši Aizsargjoslu likumā noteiktajam.

- **Ekspluatācijas aizsargjoslas.** Saskaņā ar Aizsargjoslu likumu šo aizsargjoslu galvenais uzdevums ir nodrošināt dažāda veida komunikāciju un objektu efektīvu un drošu ekspluatāciju un attīstības iespējas. Pie šādām aizsargjoslām pieskaitāmas aizsargjoslas gar elektriskajiem tīkliem, dzelzceļu, autoceļiem, ielām (kā sarkanās līnijas) gāzesvadiem, gaisvadu elektrolīnijām.
- Pie ekspluatācijas aizsargjoslām pieskaitāmi arī ģeodēziskā tīkla punkti. Veicot Viļānu apvienības teritorijā jebkura veida būvniecību, t.sk. esošo ēku pārbūvi un atjaunošanu, inženiertīklu, ceļu un tiltu būvniecību, teritorijas labiekārtošanu un citu saimniecisko darbību, kas skar valsts ģeodēziskā tīkla punkta aizsargjoslu, šo darbu projektētājiem ir jāveic saskaņojums ar Latvijas Ģeotelpisko informācijas aģentūru par darbiem valsts ģeodēziskā tīkla punktu aizsargjoslā. Izstrādājot lokālpilnojamus un detālpilnojamus Viļānu apvienības pašvaldībā, tajos ir jāattēlo (valsts un vietējā) ģeodēziskā tīkla punkti.
- **Sanitārās aizsargjoslas.** Saskaņā ar Aizsargjoslu likumu šo aizsargjoslu galvenais uzdevums ir paaugstinātu sanitāro prasību nodrošināšana. Viļānu apvienības teritorijā šāda veida aizsargjoslas ir noteiktas ap esošām (darbojošām) kapsētām, notekūdeņu attīrīšanas iekārtām, ap atkritumu izgāztuvēm, kā arī ap vienu pārstrādes uzņēmumu (AS „Agrofirma Viļāni” teritorijā esošā biogāzes ražotne, kas pārstrādā 1. un 2. kategorijas blakusproduktus.

- **Drošības aizsargjoslas.** Saskaņā ar Aizsargjoslu likumu šo aizsargjoslu galvenais uzdevums ir nodrošināt vides un cilvēku drošību likumā noteikto objektu ekspluatācijas laikā un iespējamo avāriju gadījumā, kā arī pašu objektu un to tuvumā esošo objektu drošību. Drošības aizsargjoslas Viļānu apvienības teritorijā ir noteiktas ap trīs degvielas uzpildes stacijām un dzelzceļu.

Tauvas joslas Viļānus apvienībā tiek noteiktas (grafiskā veidā nav attēlotas) saskaņā ar Zvejniecības likumu (1995, ar grozījumiem), kas gar privāto ūdeņu krastiem ir 4 m, bet gar pārējo ūdeņu krastiem – 10 m platumā, izņemot gadījumus, ja privātie ūdeņi visā to platībā un tiem piegulošās sauszemes daļa pieder vienam un tam pašam īpašniekam un zvejas tiesības šajos ūdeņos nepieder valstij.

Aprobežojumus aizsargjoslās nosaka Aizsargjoslu likuma attiecīgo punkti (35. pants – vispārīgos aprobežojumus un 36.-58. pants – aprobežojumus katrā aizsargjoslu veidā). Atsevišķu objektu un teritoriju gadījumos jāievēro papildus normatīvie akti un Viļānu apvienības TIAN prasības. Tā, piemēram, valsts aizsargājamo kultūras pieminekļu aizsargjoslās (aizsardzības zonās) jāievēro arī MK 26.10.2021. noteikumi Nr. 720 „Kultūras pieminekļu uzskaites, aizsardzības, izmantošanas un restaurācijas noteikumi”.

5.14. PAŠVALDĪBU FUNKCIJU REALIZĒŠANAI NEPIECIEŠAMĀS ZEMES VIENĪBAS

Nekustamie īpašumi pašvaldības autonomo funkciju īstenošanai jānodrošina ar vienmērīgu telpisko pārklājumu, lai iedzīvotājiem primāri nepieciešamie pakalpojumi tiktu piedāvāti pietiekamā sasniedzamībā no dzīvojamām teritorijām.

Viļānu apvienības teritorijas plānojuma izstrādes ietvaros ir noteiktas un izvērtētas pašvaldības īpašumā esošās zemes vienības. Izvērtējot Viļānu apvienībā noteikto funkcionālo zonējumu un tā atļauto teritorijas izmantošanu, kā arī pašvaldībai piederošās zemes vienības, secināms, ka kopumā tās ir piemērotas, lai nodrošinātu pašvaldībai deleģēto funkciju pildīšanu.

Tāpat tika secināts, ka pašvaldībai nav nepieciešamas papildus teritorijas tās funkciju realizēšanai, tomēr, ja rodas nepieciešamība, to apzināšana un plānošana veicama arī tālākajā plānošanas procesā, izvērtējot funkcionāli piemērotāko atrašanās vietu un tajā noteikto teritorijas atļauto izmantošanu. Gadījumā, ja konkrētais nekustamais īpašums neatrodas pašvaldības īpašumā, tā var lemt par zemes vienības vai tās daļas atsavināšanu, ja tas nepieciešams pašvaldības autonomo funkciju īstenošanai.

Publiskās infrastruktūras attīstības teritorijas un pašvaldības funkciju realizēšanai nepieciešamās teritorijas primāri realizējamas šādās funkcionālajās zonās: „Transporta infrastruktūras teritorijās” (transporta infrastruktūra), „Jauktas centra apbūves teritorijās” un „Publiskās apbūves teritorijās” (izglītības, zinātnes, veselības un sociālās aprūpes, valsts pārvaldes, sabiedrisko pakalpojumu un kultūras objekti). Visās funkcionālajās zonās atļauta apstādījumu ierīkošana un teritorijas labiekārtošana.

VI TERITORIJAS PLĀNOJUMA ATBILSTĪBA VIĻĀNU APVIENĪBAS ILGTSPĒJĪGAS ATTĪSTĪBAS STRATĒGIJAI

Saskaņā ar Viļānu apvienības IAS pausto, tās vīziju – „Lauku zinātnieku novads”, tās attīstības pamatā ir mazo un vidējo lauksaimniecības uzņēmumu ražotā produkcija, Latgales lauksaimniecības zinātnes centra darbība, augsta nodarbinātība vietējos uzņēmumos un veiksmīgs mārketingš. Tiek izmantotas cilvēkam un videi draudzīgas ražošanas tehnoloģijas, kas nesamazina dabas daudzveidību.

Atzīmējams, ka līdz ar īstenoto administratīvi teritoriālo reformu 2021. gadā, ir uzsākta (situācija uz 2022. gada martu) jaunas, kopīgas ilgtspējīgas attīstības stratēģijas izstrāde Rēzeknes valstspilsētai un jaunizveidotajam Rēzeknes novadam, taču tā kā ilgtermiņa dokumenta izstrāde vēl ir procesā, šajā nodaļā atbilstība vērtēta spēkā esošajam Viļānu novada (apvienības) IAS.

Viļānu apvienības IAS ir vērsta uz ilgtspējīgas telpiskās struktūras veidošanas procesu un balstoties uz teritorijas kapacitāti un telpas kvalitātēm, ietver nepieciešamību saistīt apdzīvojuma, infrastruktūras un ainavu telpiskās veidošanas principus. Stratēģijā izvirzītās Viļānu apvienības pamatvērtības ir būtiski aspekti, kas tika ņemti vērā izstrādājot jauno Viļānu apvienības teritorijas plānojumu, un teritorijas plānojuma risinājumi ir vērsti uz Viļānu apvienības IAS noteiktās attīstības vīzijas un ilgtermiņa mērķu sasniegšanu.

Ar Viļānu apvienības teritorijas plānojuma risinājumiem tiek saglabāti un aizsargāti esošie nozīmīgākie telpiskās struktūras pamatelementi, kā arī kopumā atbalstītas noteiktās attīstības prioritātes un Viļānu apvienības IAS definētās vēlamās izmaiņas. Turpmākajās rindkopās atspoguļota informācija par teritorijas plānojuma risinājumiem kontekstā ar Viļānu apvienības IAS noteiktajiem attīstības virzieniem novada telpu attīstībā. Vienlaikus jāatzīmē, ka stratēģiskajā dokumentā vadlīnijas vairāk ir vērstas uz nepieciešamību veikt konkrētus pasākumus/darbības stratēģisko mērķu sasniegšanai, nevis kā ietvars novada teritorijas telpiskajai perspektīvai.

APDZĪVOJUMA STRUKTŪRA

Viļānu apvienības teritorijas plānojums saglabā Viļānu apvienības IAS noteikto apdzīvojuma struktūru – Viļānu pilsēta, ciemi un lauku teritorija ar viensētu apbūvi. Ņemot vērā iedzīvotāju skaita izmaiņas tendences (ar negatīvu rādītāju), apvienības teritorijas plānojumā jaunas blīva rakstura apbūves teritorijas tiek plānotas tikai pilsētā, ciemos un tikai saistībā ar esošajām blīvas apbūves teritorijām. Lai veidotu kompaktu esošo apdzīvoto vietu (ciemu) struktūru, samazinātas ciemu robežas.

Lauku teritorijā esošo apdzīvojuma struktūru veido viensētas un viensētu grupas, saglabājot šajās vietās tradicionālo lauku saimniekošanu.

TRANSPORTA, SAKARU UN TEHNISKĀS INFRASTRUKTŪRAS ATTĪSTĪBA

Lai nodrošinātu Viļānu apvienības apdzīvoto vietu, tajos esošo/plānoto publisko objektu sasniedzamību, kā arī ciemu un viensētu efektīvas un ilgtspējīgas saites, teritorijas plānojuma ietvaros veidots hierarhiski pakārtots ceļu un ielu tīkls.

Teritorijas plānojums izvirza nosacījumus inženiertehniskās apgādes nodrošinājumam, tādējādi veicinot esošo inženiertīklu sakārtošanu un atjaunošanu.

Viļānu apvienības teritorijas plānojums ārpus ciemu teritorijām atbalsta daudzveidīgu lauksaimniecisko teritorijas izmantošanu, kura stratēģijā noteikta kā lauku telpa un kas nodrošina daudzveidīgus un specifiskus pakalpojumus lauksaimniekiem.

DABAS KAPITĀLS

Viļānu apvienības teritorijas plānojumā tiek ievērots pamatnosacījums, ka visās teritorijās to izmantošanas un attīstības darbībām jābūt vērstām uz to, lai attīstot modernu dzīves, darba un atpūtas telpu, nepasliktinātos ekoloģiskā situācija, jāaizsargā un jāuzlabo vides stāvoklis, jāsaglabā un jāaizsargā bioloģiskā daudzveidība un ainavas.

Dabas teritorijās, t.sk. īpaši aizsargājamajā dabas teritorijā – dabas liegumā „Lubāna mitrājs”, kā prioritāte noteikta dabas un vides aizsardzība, bet, ievērojot šīm teritorijām normatīvajos aktos un dabas aizsardzības plānos noteiktās prasības, teritorijā atļauta videi draudzīga tūrisma, rekreācijas u.c. saimnieciskās darbības attīstība.

Viļānu apvienības IAS izcelts, ka Maltas upes piekrastes teritorijas ir ainaviski vērtīgas teritorijas. Tā kā ar teritorijas plānojuma risinājumu tām noteikts dabas un apstādījumu teritoriju funkcionālais zonējums, tādēļ tās nav noteiktas kā teritorijas ar īpašiem noteikumiem.

Precizēta aktuālā situācija attiecībā uz riska objektiem apvienības teritorijā, t.sk. noteiktas applūstošās un plūdu riska teritorijas, definētas prasības vides risku samazināšanai, inženiertehnikajai sagatavošanai un meliorācijas sistēmām, kā arī noteiktas vides un dabas resursu aizsardzības aizsargjoslas.

Viļānu apvienības IAS akcentē, ka nozīmīgs tās resurss ir lauksaimniecības zemes un meži. Ar teritorijas plānojuma palīdzību tiek sekmēta teritorijas tradicionālās lauksaimniecības attīstība un veicināta jauna, netradicionālu lauksaimniecības nozaru attīstība, kā arī lauksaimniecības zemju platību palielināšana.

Šādu risinājumu rezultātā, tiek saglabāta apvienības teritorijas tradicionālā kultūrainava.

KULTŪRAS UN TŪRISMA TELPA

Teritorijas plānojums atbalsta dažāda veida ar tūrismu un atpūtu saistītu iestāžu apbūvi, tajā pat laikā uzsverot, ka teritoriju attīstībai jānotiek līdzsvarā ar tās dabas un ainaviskajām vērtībām.

Teritorijas plānojumā iestrādātas prasības kultūrvēsturiskā mantojuma saglabāšanai.

PIELIKUMS. VIĻĀNU APVIENĪBAS APDZĪVOTO VIETU PLĀNOŠANAS IDEJAS LATVIJAS PSR LAIKOS

Plānošanas pabeigtība vienmēr būs relatīva, jo tas ir nepārtraukts darba process. Nepārtrauktības un pēctecības principi garantē, ka plānošanas dokumenti reaģē uz mainīgo situāciju, bet tajā pašā laikā, mainoties spēkā esošā plānojuma pamatojumam, tiek saglabātas tās daļas, kuru pamatojums nav mainījies. Katrs izstrādātais plānojums atstāj būtiskas izmaiņas uz konkrētās teritorijas attīstību. Ļoti būtisku ietekmi uz novada telpisko teritorijas attīstību ir atstājis Latvijas PSR jeb padomju laika mantojums, paredzot pilsētīpa apbūvi – daudzdzīvokļu mājas, blīvas savrupmāju apbūves teritorijas.

Katrā plānojumā ir atrodamas iezīmes, kuras ir saglabājamās un iekļaujamas jaunajā teritorijas plānojumā. Teritorijas plānojumā, ņemot vērā pēctecības principu, izvērtēti iepriekšējie plānošanas dokumenti, tai skaitā arī padomju laika, jo tieši šajā laikā tika veidota Viļānu pilsētas un ciemu urbānā struktūra.

Pēc SIA „METRUM” rīcībā esošās informācijas (apkopota pēc SIA „METRUM” speciālistu izpētes Latvijas Valsts arhīvā 2020. gada jūlijā), Viļānu apvienības apdzīvotajām vietām vai to daļām ir izstrādāti seši plāni, par dažiem no tiem sniegts ieskats turpmākajās apakšsadaļās.

Apraksta sagatavošanā izmantoti Latvijas Valsts arhīva materiāli – Latvijas PSR apdzīvoto vietu teritorijas plānojumu lietas par 1950.-1991. gadu (Fonds Nr. 2554, 1. apraksts). **Diemžēl arhīva materiālus iespējams izmantot tikai privātām vajadzībām, tādēļ šajā izpētē nav iekļautas arhīva oriģinālo materiālu (kartes, tajā laikā tapušās fotogrāfijas) fotofiksācijas.**

Latvijas PSR Rēzeknes rajona Viļānu pilsētas apbūves shēma 1962.-1965. g. (Lieta Nr. 116)

Viļānu pilsētas izbūves plāns ir izstrādāts 1948. gadā, izmaiņas veiktas 1965. gadā. Līdz ar veiktajām izmaiņām tika precizētas ielu trases pilsētas dienvidu daļā.

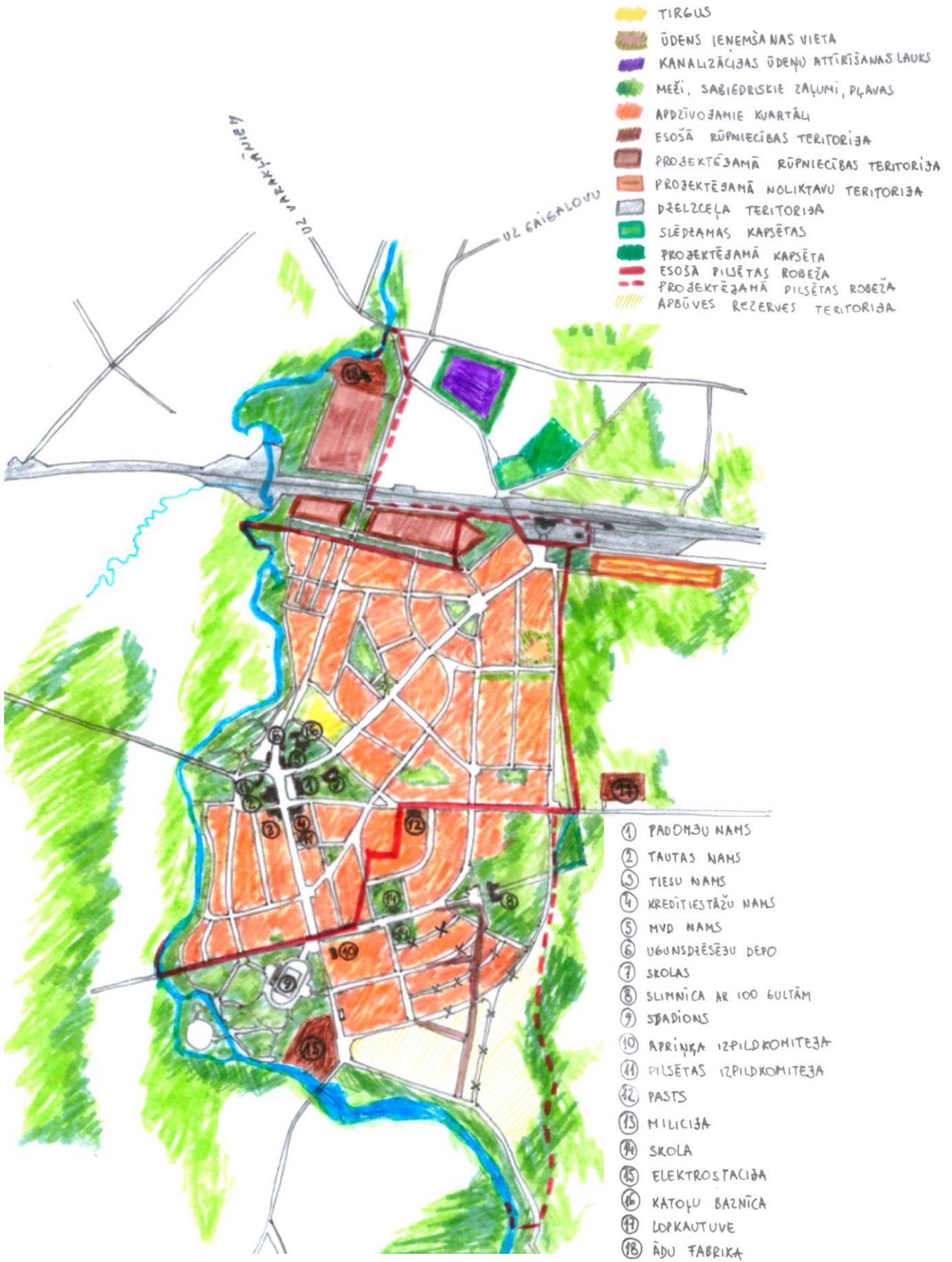
Iepazīstoties ar pilsētas plānu, var secināt, ka pilsēta pamatā ir saglabājusi savu apbūves struktūru un ielu tīklu, tomēr nav īstenojusies tādā apjomā, kā tas sākotnēji tika plāns. Galvenie publiskie objekti tika plānoti Kultūras laukumā, kur tie atrodas arī šobrīd. Pieminams, ka teritorijā ai katoļu baznīcas, kur šobrīd ir pļava un mazdārziņi, tika plānots ierīkot tirgu. Atšķirībā no pašreizējās situācijas, citā vietā tika plānota slimnīca, t.i., Raiņa ielas galā. Rūpnieciskās apbūves teritorijas tika plānotas pie dzelzceļa, bet noliktavu teritorijas – ārpus pilsētas robežām pilsētas ZA daļā. Jāatzīmē, ka nozīmīgas izmaiņas ir skārušas pilsētas robežu. Minētajā plānā tika piedāvāts paplašināt tās robežu gan dienvidu daļā līdz Maltai, gan Z daļā, iekļaut gan teritoriju virzienā uz dienvidu daļu no dzelzceļa, gan teritoriju virs dzelzceļa (starp Rīgas ielu un upi). Perspektīvā tika paredzēts slēgt arī divas kapsētas (esošos Viļānu kapus un Teveņānu kapu daļu), bet vienu projektēt no jauna (faktiski paplašināt otrās minētās kapsētas daļu).

Zinātniski pētnieciskās saimniecības „Latgale” Viļānu pilsētas kvartāla apbūves zonējuma shēma, 1965. g. (Lieta Nr. 240)

20. gs. 60. gadu sākumā tika izstrādāts arī zinātniski pētnieciskās saimniecības „Latgale” Viļānu pilsētas kvartāla apbūves zonējuma shēma (projektā “ciemats” ir svītrots, to aizstājot ar “dzīvojamais kvartāls”).

Plānā norādīts, ka dzīvojamais kvartāls atradīsies uz pastāvošās pilsētas Viļānu teritorijas un izveidosies uz pastāvošās pilsētas bāzes, pilsētas dienvidos. Plāna izstrādes laikā pilsētā dzīvoja 3212 iedzīvotāji. Saskaņā ar plāna projektēšanas uzdevumu, Latgales zinātniski pētnieciskās saimniecības centrā tika noteikts projektēt šādas ēkas: saimniecības centra ēku (kantori un klubu), bērnodārzu 100 vietām, dzīvojamo ēku 100 saimniecības strādniekiem un 25 zinātniskiem darbiniekiem (ēkas paredzot trīsstāvēgas), fizioloģijas laboratorijas korpusu ar dzīvnieku novietni un katlu māju.

Perspektīvo dzīvojamo apbūve bija paredzēts attīstīt trīs Viļānu pilsētas kvartālos. Saglabāts esošais ielu tīkls, kā arī iepriekš ģenerālajā plānā plānotais. Ielu profils (projektā ietverti ielu šķērsprofilu grafiskie risinājumi) paredz 3,5 m platas braucamās daļas, bet gājēju ietves 1 m vai 1,5 m platumā. Gar ielām – zaļās zonas kā buferzonas, ieteikums veikt arī apbūvei nederīgo un ap publisko apbūvi piegulošo teritoriju apzaļumošanu. T.i., skolas un bērnodārza teritorijās apstādījumiem jābūt vismaz 50 %.

Plānošanas idejas Viļānu pilsētai

Avots: SIA "METRUM" pēc Latvijas Valsts arhīva materiāliem, 2020

Zīmīgi atzīmēt arī projektā norādītos iebildumus, kas precizējami pirms tā apstiprināšanas. Tā, piemēram, kā viens no iebildumiem ir minēts tas, ka zinātniski pētnieciskā bāze ir tālu atrauta dzīvojamām mājām. Tāpat, kā jautājums, norādīts, vai tiek projektēta tikai fizioloģiskā laboratorija, tādēļ tika aicināts izskatīt arī citas iespējas (kā piemērs ir minēta Sigulda). Vēl viens aizrādījums ir attiecināts uz dzīvojamo māju statuss, kuras uzceltas Maltas upes kreisajā krastā – lūgts izvērtēt iespēju padarīt par likumīgu šo dzīvojamo apbūvi. Attiecībā uz šo, projekta autori ir atbildējuši, ka viņiem nav tiesību lemt par pilsētas robežu izmaiņām.

Perspektīvās saimniecības „Dekšāre”, galvenā ciemata „Dekšāre” pirmās kārtas apbūves skice, 1972. g.
(Lieta Nr. 708)

Uzsākot šī projekta izstrādi, ciematā atradās 8-gadīgā skola 120 skolēniem, veikals, ciema padome, saimnieciskais kantoris, mehāniskā darbnīca, autogarāža.

Plānotais iedzīvotāju skaits – 630 iedzīvotāji, 50 % no tiem bija plānots, ka dzīvos vairākdzīvokļu ēkās, bet pārējie 50 % - vienkārtu un divkārtu viengīmenes, dvīņu un rindu ēkās.

Jāatzīmē, ka šo projektu, gan Atspuku plānojuma un apbūves projektu izstrādāja Latvijas Lauksaimniecības ministrijas republikāniskais zemes ierīcības projektēšanas institūts „Latgiprozem”, un to izstrādē tika ņemti vērā šādi dokumenti:

- Instrukcijas lauku apdzīvoto vietu plānojuma un apbūves projektu izstrādāšanai SN 107-60;
- Pagaidu norādījumi mazu apdzīvoto vietu plānojuma un apbūves projektu sastādīšanai, izd. 1962. g.;
- Pastāvošās sanitārās, celtniecības un ugunsdzēsības normas;
- Lauku apdzīvoto vietu plānošanas rekomendācijas, 1964. g., Maskava;
- Latvijas PST Ministru Padomes Valsts Celtniecības komitejas 1969. g. apstiprinātais „Lauku apdzīvoto vietu plānošana un apbūves projektēšanas etalons” un 1971. g. izdotie normatīvie norādījumi par šī etalona papildināšanu.

Pirmajā apbūves kārtā Dekšārēs ap sabiedrisko laukumu tika plānots uzbūvēt klubu-saimniecības kantori, tirdzniecības centru, ciema padomes ēku, kurā būtu izvietota arī sakaru nodaļa un bloķēta kopā ar medpunktu.

Perspektīvās saimniecības „Dekšāre” palīgciamata „Atspuki” plānojuma un apbūves projekts, 1973. g.
(Lieta Nr. 828)

Projekts apstiprināts 1973. gadā, ko izstrādāja Latvijas PSR Lauksaimniecības ministrijas Republikāniskais zemes ierīcības projektēšanas institūts „Latgiprozem”. Zīmīgi, ka kartogrāfiskā materiāla izstrādāšanā tiks izmantoti aerofotomateriāli, kuros pie tam iekļautas horizontāles no topogrāfiskajiem materiāliem..

Uzsākot projekta izstrādi ciematā jau atradās dažādi uzņēmumi, iestādes, sabiedriskās ēkas (Varakļānu MRS), kā arī kolhoza „Vienība” dzīvojamām un ražošanas ēkām. Dzīvojamā platība sastādīja 820 m², no tiem 700 m² komunālās ēkas un 120 m² – individuālās ēkas. Tajā dzīvo 610 iedzīvotāji.

Projektā paredzēts, ka no plānotā 610 iedzīvotāju skaita 50 % perspektīvā dzīvos vairākdzīvokļu ēkās (90 % 2-stāvu ēkās, bet 10 % trīsstāvu ēkās), bet pārējie 50 % – vienkārtu un divkārtu viengīmenes, dvīņu un rindu ēkās. Pirmajā apbūves kārtā tika paredzēts uzbūvēt 12 dzīvokļu māju, lauksaimniecības mašīnu šķūni, liellopu fermu 200 dzīvniekiem. Perspektīva nozīme tika paredzēta MRS kantora ēkai, divām 12-dzīvokļu dzīvojamām ēkām, kolhoza mehāniskajām darbnīcām-autogarāžām un MRS mehāniskajām darbnīcām-garāžām, kolhoza kantorim, sakaru nodaļai, ciema padomei un klubam, kas atradās vecās koka ēkās, kuras tika paredzēts nojaukt. Pēc 4-gadīgās skolas likvidēšanas, to plānoja izmantot kā dzīvojamo ēku. Arī esošā veikala ēku pēc jaunā veikala uzbūvēšanas bija plānot izmantot kā dzīvojamo ēku, savukārt MRS ražošanas sektorā esošo centrālā apkures katlu māja paplašināma un izmantojama visa ciemata vajadzībām.

Lai izveidotu vienotu ciematu, tika atzīts, ka nepieciešams visu sabiedrisko un dzīvojamo ēku celtniecību koncentrēt vienā vietā. Tā kā teritorijā pie MRS kantora atradās jau tolaik atzītais ciemata būvfonds un dabīgais zaļumu masīvs, tad šo vietu arī paredzēja kā perspektīvo dzīvojamo zonu ar sabiedrisko centru.

Jaunās dzīvojamās mājas tika plānots uzbūvēt divās vietās, jo dzīvojamās zonas centrālā daļā uz dienvidiem no esošā meža ir ieplaka, kurā augsts gruntsūdens līmenis.

Komunālo daudzstāvu apbūve tika paredzēta arī divās vietās pie ciemata galvenās ielas un dzīvojamās zonas austrumu daļa, kurā tobrīd jau atradās kolhoza 12-dzīvokļu ēka.

Ciemata individuālā apbūve tika paredzēta dzīvojamās zonas dienvidu daļā, kurā jau bija uzsākta vairāku ēku celtniecība saskaņā ar 1972. gadā izstrādātu parcelācijas projektu.

Administratīvo un sabiedrisko centru ar sabiedrisko laukumu paredzēja izvietot pie MRS kantora, esošā meža tiešā tuvumā, savukārt bērnu dārzs plānots pie stādīto ozolu audzes.

Parks un sabiedriskie zaļumi paredzēti pie sabiedriskā centra, izmantojot esošo jauku koku mežu, kā arī atsevišķās grupās augošos MRS stādu audzētavas kokus. Šajos sabiedriskajos zaļumos tika ietverta arī teritorija ar paaugstinātu grunts ūdens līmeni. Ciemata sporta celtņu komplekss projektēts par teritorijā.

Plānošanas idejas Atspukas ciemam 20. gs. 70. gadu sākumā
Avots: SIA "METRUM" pēc Latvijas Valsts arhīva materiāliem, 2020

Teritorija pirmās kārtas celtniecībai tika izvēlēta pie sabiedriskā centra un individuālās apbūves sektorā. 50 % komunālās ēkās dzīvojamo iedzīvotāju ģimenēm pie dzīvojamās zonas paredzētas personīgo lopu novietnes. Tika pieļauts, ka atsevišķos gadījumos lopu novietņu izvietojums var ietilpt arī dzīvojamā zonā – perifērijas daļā, taču tas ir precizējams izstrādājot dzīvojamo kvartāla detaļprojektu.

Apbūves projekts paredzēta vairākas jaunas perspektīvās ražošanas zonas, kur paredzēts izvietot gan noliktavas, tehniskās apkalpes punktu, degvielas noliktavas, Varakļānu MRS mehāniskais sektors ar ugunsdzēsēju depo un centrālo apkures katlu māju, kā arī lopkopības fermas. Tobrīd liellopu ferma jau bija uzbūvēta un darbojās ciema ziemeļu daļā, kur bija plānots veikt paplašinātu, t.sk. liellopu skaitu no 200 līdz 400.

Projektā atzīmēts, ka, izstrādājot ciema plānojuma un apbūves projektu, kopumā saglabāts pastāvošais ceļu tīkl, to attiecīgi paplašinot un piemērojot jaunajam ciemata funkcionālajam zonējumam. Projektā iekļauti arī ielu un ceļu šķērsprofili.

Tāpat projektā sniegti norādījumi – prasības, attiecībā uz apstādījumiem un inženiertehniskās apgādes nodrošinājumu (tā, ciematā bija plānots ierīkot kopējo kanalizācijas sistēmu), meliorācijas darbiem teritorijas inženiertehniskai sagatavošanai.

Vērtējot 20. gs. 70. gadu sākumā plānošanas idejas ar šī brīža Atspuku ciema teritorijas izmantošanu un apbūves struktūru, var secināt, ka tā laika plānotais ir īstenojies ļoti mazā apjomā. Uzbūvētas dzīvojamās mājas tag. Jaunsaimnieku 2 daļā, kā arī dzīvojamā apbūve gar ciema galveno ielu (šobrīd tas ir pašvaldības ceļš), kur tika plānota komunālā apbūve. Papildus jāpiemin, ka šajā 1973. gada plānā tika noteiktas un attēlotas ciemata robežas. Tās spēkā esošajā TP paplašinātas ziemeļu daļā.

Latgales lopkopības izmēģinājumu stacijas ciemata „Radopole” plānojuma un apbūves projekts, 1978. g. (Lieta Nr. 1109)

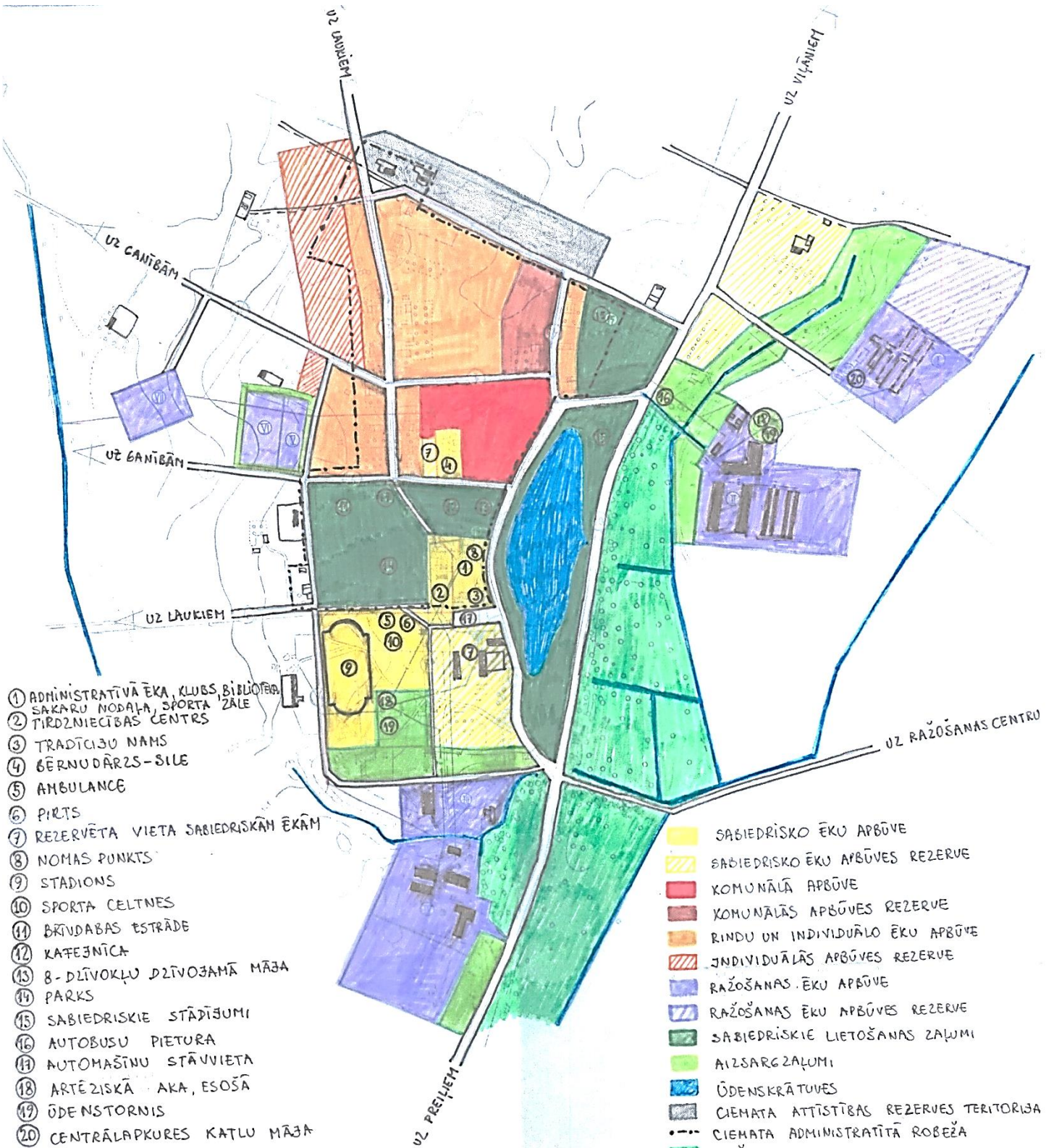
Projektā norādīts, ka ciemats veidojies uz bijušās Radopoles muižas bāzes pie Radopoles ezera. Muižas ēku ansamblis ar parku un pilspriekšas apstādījumiem pilnībā bija saglabājusies arī pēc kara. Ierīkojot Radopolē MRS, parku un lielās koku drupas stipri nopostīja, tāpat netika saudzētas arī vecās muižas ēkas.

Latgales lopkopības izmēģinājumu ar centru Radopolē tika nodibināta 1964. gadā. Koku konstrukcijas bijusī kungu māja tika nojaukta un uzcelts klubs-kantoris, bet vecās ēkas labā spārna vietā uzcēla ēku ciema izpildu komitejai.

Muižas ēku ansambļa bijušajā kalpu mājā ierīkoja veikalu vienai pārdevēja vietai un piena pieņemšanas punktu. Pils laukuma pretējā pusē labi saglabājusies muižas saimniecības ēka, kur ierīkota noliktava. Tāpat no muižas ansambļa ēkām parka teritorijā samērā labi saglabājusies kapella, kurā pēc kara tika ierīkota smēde. Vecās akmens muižas kūtis tiek izmantotas nebarojamo liellopu turēšanai. Visām minētajām muižas ēkām ir dekoratīvas akmens mūra sienas un tās bez ārējām izmaiņām saglabājamās perspektīvē. 60. gados parka teritorijā tika uzceltas divas 8-dzīvokļu mājas un viena 4-istabu 2-stāvu dzīvojamā māja. Ziemeļos no muižas ēku ansambļa laika gaitā izveidojusies individuālā apbūve. Dienvidos no muižas ēku ansambļa pēckara gados uzbūvētas vairākas liellopu un cūku kūtis bez perspektīvas nozīmes. Pēc lopkopības izmēģinājumu stacijas nodibināšanas, rietumos no dzīvojamās apbūves aiz autoceļa tika uzcelta cūku ferma. Minēta, ka iepriekšējos gados uzcelts kombināta lopbarības ceha komplekss ciemata dienvidus un uzsākta cūku nobarošanas kontroles stacijas celtniecība ciemata ziemeļaustrumos.

Liela vērtība ir jauktu koku mežu masīviem dienvidaustrumos no ciemata apbūves, kas dod estētisku akcentu ciemata apkārtnes ainavas veidošanā, reizē izolējot ražošanas sektorus no dzīvojamās zonas. Kā skatu nosedzošs elements un sanitārā zona kalpo arī augļu koku stādījumi tālāk uz ziemeļiem. Projekta norādīts, ka tā izstrādes laikā notiek Radopoles ezera padziļināšana un paplašināšana.

Projekta izstrādes laikā ciemā jau atradās šādas ēkas: administratīvā ēka (tajā darbojās arī ēdnīca), bibliotēka, saimniecības arhīvs, darba telpas speciālistiem (paplašinot klubu, tika paredzēts nojaukt š ēku), bijušās muižas kalpu dzīvojamā māja (jau tolaik, pēc Kultūras ministrijas norādījuma, tika noteikts, ka ēkas ārējais izskats ir jāsaglabā; perspektīvā tajā tika paredzēts ierīkot sadzīves tradīciju namu), bijušās muižas baznīciņa – kapella (projektā norādīts, ka nepieciešams saglabāt tās ārējo izskatu, un iekštelpas pašreiz pārbūvē par kafejnīcu – bāru), vairākas dzīvojamās mājas (divas 8-dzīvokļu dzīvojamā mājas, 4-istabu dzīvojamā māja parka teritorijā, 44 individuālās dzīvojamās mājas, kas celtas laikā no 1949.-1978. gadam) un ražošanas ēkas.

Plānošanas idejas Radopoles ciemam

Avots: SIA "METRUM" pēc Latvijas Valsts arhīva materiāliem, 2020

Saskaņā ar apbūves projektā veiktajiem aprēķiniem, tika plānots, ka Radopoles ciematā dzīvos 900 iedzīvotāju, no tiem 75 % dzīvos vairākstāvu mājās, bet pārējie – individuālajās mājās.

Ciematici arhitektoniskās kompozīcijas pamatā ir vecās muižas ansamblis ar parku un vecos laikus, jau izveidotiem skatu punktiem virzienā un diviem paviljoniem – pāri ezeram, kur uz meža fona saglabāties paviljons un virzienā uz kapellu. Ansamblis maksimāli saglabāts un piemērots jaunajam ciemata

funkcionālajam zonējuma. Uz šī ansambļa bāzes projektēts sabiedriskais centrs ar administratīvajām, kultūras un komunālo pakalpojumu iestādēm.

Sabiedriskajam centram un parkam ziemeļos pieslēdzas komunālā apbūve. Plānotā jaunā individuālā ir esošās apbūves turpinājums, paredzot brīvas attīstības iespējas ziemeļu virzienā. Dienvidos no parka pašreiz neapbūvētā teritorijā projektēts stadions un sporta komplekss, kur paredzēts izvietot arī medpunktu un pirti. Sabiedriskās apbūves rezerves teritorija virzās no sabiedriskā centra gar Radopoles ezeru dienvidu virzienā. Šajā teritorijā atrodas vecās muižas kūtis, kas perspektīvē jā saglabā un jāpiemēro perspektīvai izmantošanai. Teritorija projektēta lielākā platībā kā aprēķināts, lai pasargātu teritoriju no jebkādas citas apbūves.

Ražošanas zonu tika plānots paplašināt esošajās teritorijās – ciemata dzīvojamās zonas dienvidos, austrumos un ziemeļaustrumos. Lai nodalītu dzīvojamo apbūvi no ražošanas, plānoti aizsargstādījumi.

Šī projekta ietvaros tika izstrādāts arī Radopoles pirmās kārtas skice. Diemžēl kartogrāfiskajā materiālā tās robežas nav pilnībā nolasāmas. Skice tika izstrādāta, lai precizētu ciemata ģenerālā plānā noteiktos arhitektoniskās uzbūves principus, lai koordinētu pirmajā etapā izstrādājamos apbūves darba zīmējumus ar otrajā etapā un perspektīvē projektējamās apbūves izkārtojumu.